

Številka: 331-36/2020-34
Datum: 31. 8. 2021

Mestna občina Ljubljana
Mestni svet

ZADEVA: Predlog za obravnavo na seji Mestnega sveta Mestne občine Ljubljana

PRIPRAVIL: Mestna uprava Mestne občine Ljubljana,
Oddelek za varstvo okolja

**ZUNANJA
STROKOVNJAKA:** ZAVITA, svetovanje, d.o.o. in
KMETIJSKI INŠTITUT SLOVENIJE

NASLOV: Predlog Strategije razvoja podeželja in urbanega kmetijstva
Mestne občine Ljubljana za obdobje 2021-2027

POROČEVALCA: Nataša Jazbinšek Seršen, vodja Oddelka za varstvo okolja
Gorazd Maslo, vodja Odseka za razvoj podeželja

**PRISTOJNO
DELOVNO TELO:** Odbor za gospodarske dejavnosti, turizem in kmetijstvo

PREDLOG SKLEPA:
Mestni svet Mestne občine Ljubljana sprejme Predlog Strategije razvoja podeželja in
urbanega kmetijstva Mestne občine Ljubljana za obdobje 2021-2027

Župan
Mestne občine Ljubljana
Zoran Janković

Priloge:

- predlog sklepa z obrazložitvijo
- Predlog Strategije razvoja podeželja in urbanega kmetijstva Mestne občine Ljubljana za obdobje 2021-2027
- Odziv na pripombe na Strategijo razvoja podeželja in urbanega kmetijstva Mestne občine Ljubljana za obdobje 2021-2027, prejete v javni obravnavi

PREDLOG

Na podlagi 27. člena Statuta Mestne občine Ljubljana (Uradni list RS, št. 31/21 – uradno prečiščeno besedilo) je Mestni svet Mestne občine Ljubljana na seji dne sprejel naslednji

SKLEP

Mestni svet Mestne občine Ljubljana sprejme Predlog Strategije razvoja podeželja in urbanega kmetijstva Mestne občine Ljubljana za obdobje 2021-2027.

Številka:
Ljubljana,

Župan
Mestne občine Ljubljana
Zoran Janković

Obrazložitev predloga Strategije razvoja podeželja in urbanega kmetijstva Mestne občine Ljubljana za obdobje 2021-2027

1. Pravni temelj

Pravne osnove predloga Strategije razvoja podeželja in urbanega kmetijstva Mestne občine Ljubljana za obdobje 2021-2027 so:

- 21. člen Zakona o lokalni samoupravi (Uradni list RS, št. 94/07 – uradno prečiščeno besedilo, 75/08, 79/09, 51/10, 40/12 – ZUJFO, 11/18 – ZSPDLS-1, 30/18, 61/20 – ZIUZEOP-A in 80/20 – ZIUOOPE), ki med drugim določa, da občina za zadovoljevanje potreb svojih prebivalcev omogoča pogoje za gospodarski razvoj in v skladu z zakonom opravlja naloge s področja kmetijstva;
- 24. člen Zakona o kmetijstvu (Uradni list RS, št. 45/08, 57/12, 90/12 – ZdZPVHVVR, 26/14, 32/15, 27/17, 22/18, 86/21 – odl. US in 123/21), ki določa, da občina lahko uvede ukrepe razvoja podeželja, ki ne smejo biti v nasprotju z nacionalnim programom razvoja podeželja, predpisi Vlade Republike Slovenije za izvedbo ukrepov kmetijske politike in predpisi Evropske unije;
- 27. člen Statuta Mestne občine Ljubljana (Uradni list RS, št. 31/21 – uradno prečiščeno besedilo in 15/12), ki določa pristojnost Mestnega sveta, da sprejema plane razvoja Mestne občine Ljubljana.

2. Razlogi in cilji, zaradi katerih je akt potreben, ter ocena stanja

Mestni svet Mestne občine Ljubljana je v letu 2003 prvič sprejel Strateške usmeritve razvoja kmetijstva, gozdarstva in dopolnilnih dejavnosti na območju Mestne občine Ljubljana. Te so bile osnova za pripravo letnih načrtov razvoja teh dejavnosti v Mestni občini Ljubljana in pripravo proračunov na področju kmetijstva.

Strategija razvoja podeželja in urbanega kmetijstva Mestne občine Ljubljana za obdobje 2021-2027 je četrti takšen dokument. Predstavlja ključni strateški dokument razvoja podeželja in urbanega kmetijstva na lokalnem nivoju, s katerim želi Mestna občina Ljubljana (v nadaljevanju MOL) umestiti potencialne in potrebe samooskrbe s hrano v svoj širši strateški okvir ter doseči naslednje cilje:

- nadgraditi dosežke preteklih programskih obdobj na podlagi poglobljenega razumevanja doseženih rezultatov in trenutnega stanja znotraj MOL,
- odgovoriti na potrebe in izkoristiti prepoznane priložnosti ter potencialne podeželja in urbanega kmetijstva znotraj MOL,
- okrepiti sodelovanje med ključnimi deležniki, ki lahko aktivno prispevajo k operativni izvedbi strategije,
- nasloviti ključne razvojne priložnosti in odgovoriti na ključne razvojne izzive,
- prepoznati, oblikovati in podpreti ključne projekte tako na lokalni, kot na nacionalni in mednarodni ravni,
- opredeliti ključne korake za operativno izvedbo strategije z akcijskim načrtom in možnimi viri financiranja.

3. Poglavitne rešitve

Predlog Strategije razvoja podeželja in urbanega kmetijstva Mestne občine Ljubljana za obdobje 2021-2027 opredeljuje vizijo, cilje, ukrepe in aktivnosti za razvoj podeželja in urbanega kmetijstva v obdobju od leta 2021 do 2027. Cilji strategije so:

- 1) ZAGOTOVLJENI USTREZNI POGOJI ZA KAKOVOSTNO PRIDELAVO HRANE IN DOSEGANJE VIŠJE STOPNJE SAMOOSKRBNOSTI

Doseganje čim višje stopnje samooskrbe ostaja ena ključnih nalog. Obenem podeželje z diverzifikacijo kmetijskih gospodarstev meščanom ponuja vrsto drugih storitev, katerih pomen v luči podnebnih sprememb, epidemij in drugih zunanjih globalnih vplivov, pridobiva na pomenu, saj prispeva k večji odpornosti lokalne skupnosti na nepričakovane dogodke in dvigujejo kakovost življenja. Za doseganje večje stopnje samooskrbe pa je ključno, da se lokalno pridelana hrana v čim večji meri porabi znotraj območja Ljubljane. S tem se ne le zaključujejo, temveč tudi krepijo krogi kratkih lokalnih oskrbnih verig, posledično pa se krepi tudi podeželje.

2) DOBRO POVEZANI PONUDNIKI IN PONUDBA PODEŽELJA

Povezovanje ponudnikov je ključno ne le za zagotavljanje zanesljive oskrbe s hrano, temveč tudi za zagotavljanje večjih količin, raznovrstnosti ponudbe, standardov kakovosti in krepitev prepoznavnosti podeželja oz. njegovih proizvodov in storitev. Za doseganje tega cilja je nujno vzpostaviti medsebojno zaupanje med proizvajalci oz. ponudniki sorodnih in povezljivih storitev. Šele nato bodo lahko prišle na vrsto promocija, vzpostavljane novih prodajnih kanalov in aktivnosti, povezane z iskanjem sinergij.

3) OSVEŠČENI IN ODGOVORNI OBČANI, KI AKTIVNO PODPIRAJO DOBRO PREPOZNAVNO PODEŽELJE

Povsem enako pomembno kot povezovanje ponudnikov na podeželju je osveščanje občanov o pomenu in kakovosti lokalnih proizvodov, podpora lokalnemu okolju in dvigu zaupanja v kratke lokalne verige in znamke. Na ta način lahko mesto najboljše in najučinkoviteje podpre podeželje.

4) VITALNO, ATRAKTIVNO IN PERSPEKTIVNO PODEŽELJE Z OHRANJENO IDENTITETO

Za uživanje vseh prednosti in trajnostno izkoriščanje potencialov podeželja, je potrebno na podeželju zadržati aktivna kmetijska gospodarstva, podeželski način življenja in ohraniti identiteto podeželja. Ključni element ohranjanja naravnih virov, kulturne krajine in dediščine, pa tudi trajnostnega izkoriščanja potencialov podeželja, so ljudje. Tako je ena od ključnih nalog omogočati ugodne pogoje življenja na podeželju, s tem pa pritegniti ali vsaj zadržati mlade na kmetijah. Le dovolj aktivnega in zainteresiranega prebivalstva namreč omogoča ohranjanje vitalnega in aktivnega podeželja, ki s podporo novim razvojnim idejam lahko spet postane perspektivno. Vitalno, atraktivno in perspektivno podeželje z ohranjeno identiteto bo veliko bolj privlačno tudi za meščane, kar bo še tesneje povežalo mesto in podeželje ter odprlo nove razvojne možnosti in priložnosti.

Med oblikovanjem predstavljenih ciljev je bilo prepoznanih več zunanjih faktorjev, katerih bodoči razvoj lahko pomembno vpliva tako na učinkovitost, kot na uspešnost zasledovanja zgoraj opredeljenih ciljev. Zato Strategija razvoja podeželja in urbanega kmetijstva Mestne občine Ljubljana za obdobje 2021-2027 poleg predstavljenih ciljev zasleduje tudi naslednje horizontalne teme:

- a) Prilagajanje na podnebne spremembe
- b) Ohranjeni in trajnostno upravljani naravni viri
- c) Okrepljen socialni kapital.

Proces priprave Strategije razvoja podeželja in urbanega kmetijstva Mestne občine Ljubljana za obdobje 2021-2027 je bil razdeljen v štiri faze:

- V prvi fazi sta bila paralelno pripravljena »Izhodišča z analizo stanja« ter »Vrednotenje uspešnosti in učinkovitosti Strategije razvoja podeželja Mestne občine Ljubljana 2014-2020«. Z obema dokumentoma je bilo pridobljeno tako poglobljeno razumevanje stanja in ključnih razvojnih trendov na območju MOL, kot vzrokov za dosežke predhodno veljavne strategije. V času njihove priprave so bile izvedene posvetovalne delavnice s končnimi uporabniki in strokovno javnostjo – s ciljem pridobitve čim širšega nabora tematik, razvojnih idej, predlogov za operativno izboljšavo izvajanja strategije, pa tudi usmeritev za pripravo strateškega okvirja.

- V drugi fazi je bil v okviru projektne skupine oblikovan osnutek strateškega okvirja, ki se je preko serije usklajevalnih sestankov s predstavniki MOL nadgrajeval in dopolnjeval. Zaradi ukrepov, povezanih s pandemijo COVID19, druge serije delavnic ni bilo mogoče izvesti skladno s prevideno časovnico in v predvideni obliki. Posledično je projektna skupina nadaljevala svoje delo s pripravo osnutka operativnega okvirja, glede vključevanja javnosti pa je bila sprejeta odločitev, da se oblikuje tri fokusne skupine – to so bili oddelki in službe ter javni zavodi in podjetja MOL, strokovna javnost in končni uporabniki. Osnutek obeh okvirov je bil kot delovno gradivo vnaprej posredovan članom fokusnih skupin, ki so bili pozvani, da svoje mnenje izrazijo najprej preko spletne ankete, nato pa še preko spletnih delavnic.
- V tretji fazi je bil na podlagi komentarjev in predlogov za izboljšavo pripravljen osnutek strategije, ki je bil ponovno posredovan ključnim organom MOL z namenom pridobitve končnih komentarjev na ukrepe in aktivnosti. V tem času je bil zaradi čim boljše uskladitve vsebine strategije izveden tudi usklajevalni sestanek znotraj Oddelka za varstvo okolja MOL.
- V četrti fazi je projektna skupina pripravila gradivo strategije za javno razgrnitev, ki je potekala od 1. julija do 8. avgusta 2021.

Javni razgrnitvi je sledila uskladitev z vsemi podanimi komentarji in oblikovanje predloga Strategije razvoja podeželja in urbanega kmetijstva Mestne občine Ljubljana za obdobje 2021-2027 za obravnavo in sprejem na Mestnem svetu Mestne občine Ljubljana.

4. Ocena finančnih posledic

Sredstva, ki so potrebna za uresničevanje posameznih ciljev in ukrepov, bodo umeščena in usklajena v okviru razpoložljivih proračunskih sredstev MOL in finančnih sredstev EU.

Pripravil:

Gorazd Maslo

Vodja odseka za razvoj podeželja

Nataša Jazbinšek Seršen

Vodja Oddelka za varstvo okolja

STRATEGIJA RAZVOJA PODEŽELJA IN URBANEGA KMETIJSTVA MESTNE OBČINE LJUBLJANA ZA OBDOBJE 2021-2027

LJUBLJANA, AVGUST 2021

KAZALO VSEBINE

Kazalo Vsebine	3
PRILOGE	3
1 OZADJE PRIPRAVE STRATEGIJE	5
1.1 NAMEN IN CILJI SRPUK MOL 2021-2027	5
1.2 proces priprave SRPUK MOL 2021-2027	6
2 IZHODIŠČA ZA PRIPRAVO STRATEGIJE	8
2.1 ZAKONSKE PODLAGE	8
2.2 STRATEŠKE PODLAGE	9
2.2.1 Vsebinska razmejitev do KLJUČNIH strateških dokumentov	10
2.3 Zaključki IN PRIPOROČILA vrednotenja SRP MOL 2014-2020	11
2.4 poudarki analize stanja na podeželju MOL	14
2.5 SWOT ANALIZA z opredelitvijo KLJUČNIH IZZIVOV	19
3 STRATEŠKI OKVIR SRPUK MOL 2021-2027	22
3.1 vizija razvoja podeželja in urbanega kmetijstva	22
3.2 CILJI SRPUK MOL 2021-2027	23
4 OPERATIVNI OKVIR STRATEGIJE RAZVOJA PODEŽELJA MOL	26
4.1 CILJ 1 - ZAGOTOVLJENI USTREZNI POGOJI ZA KAKOVOSTNO PRIDELAVO HRANE IN DOSEGANJE VIŠJE STOPNJE SAMOOSKRBNOSTI	28
4.2 CILJ 2 - DOBRO POVEZANI PONUDNIKI IN PONUDBA PODEŽELJA	35
4.3 CILJ 3 - OSVEŠČENI IN ODGOVORNI MEŠČANI, KI AKTIVNO PODPIRAJO PODEŽELJE	39
4.4 CILJ 4 - VITALNO, ATRAKTIVNO IN PERSPEKTIVNO PODEŽELJE Z OHRANJENO IDENTITETO	43
4.5 PODPORNİ MEHANIZMI	47
4.5.1 Tehnična podpora, strokovno svetovanje in komunikacija	47
4.5.2 Strateški projekti in krepitev mednarodne prepoznavnosti MOL	48
5 FINANČNI OKVIR IN DINAMIKA IZVEDBE STRATEGIJE	52
5.1 Finančni okvir s predvideno dinamiko izvajanja po letih	52
5.2 možni Viri financiranja	55
6 spremljanje IN VREDNOTENJE izvajanja strategije	58

PRILOGE

Priloga 1: Opis aktivnosti SRPUK MOL 2021-2027

OZADJE

1

avtor: B. Čeak

1 OZADJE PRIPRAVE STRATEGIJE

V programskem obdobju 2021-2027 oblikuje Mestna občina Ljubljana (v nadaljevanju MOL) nove strateške usmeritve za razvoj podeželja. Ti temeljijo na vsebinah, ki jih je zasnovala in gradila v programskem obdobju 2014-2020. Gre za specifične strateške usmeritve, ki se osredotočajo na kmetijstvo (tudi posebne oblike kot je ekološko kmetijstvo), gozdarstvo, samooskrbo, gospodarske dejavnosti na podeželju, promocijo podeželja, delo s prebivalstvom itd. na območju MOL, pri čemer druga področja pušča ob strani (urejanje infrastrukture, zdravstvo, šolstvo...).

Izhodišča za oblikovanje strategije za novo programsko obdobje temeljijo na kazalcih in podatkih strateških usmeritev za obdobje 2014-2020, zasnovana pa so tako, da bodo nudila dobro strokovno osnovo za daljše časovno obdobje. V tem pogledu gre torej za neke vrste nišno strategijo, ki se s svojimi cilji in ukrepi postavlja ob bok nacionalnemu Strateškemu načrtu skupne kmetijske politike 2021-2027.

MOL bo ustvarjala primerne pogoje za nadaljnji razvoj kmetijstva in drugih dejavnosti povezanih s kmetijstvom na podeželju in v urbanem okolju ter kmete spodbujala, da svoje načrte uresničijo tudi z državnimi sredstvi. MOL bo ustvarjala tudi pogoje za boljšo samooskrbo prebivalcev MOL, kjer bo poleg podeželja vključevala tudi urbane površine in spodbujala razvoj urbanega kmetijstva.

Ob tem je potrebno razumeti, da bodo sredstva MOL za investicije predvsem zagonska in namenjena za vsebine in obsege investicij, ki podpirajo specifične cilje te strategije, za katere pa morda na razpolago ni drugih virov financiranja. Za doseg ciljev bo potrebno kombinirati ukrepe, kot so dodeljevanje sredstev za investicije na kmetijskih gospodarstvih, izobraževanje, izvajanje monitoringov na kmetijskih zemljiščih, omogočanje razvoja v prostoru (sprememba Občinskega prostorskega načrta (v nadaljevanju: OPN) za kmetije itd.), izvedbe agrarnih operacij, spodbujanja kratkih verig, promocije, razvoja »blagovnih« znamk, dela s civilno družbo itd.

1.1 NAMEN IN CILJI SRPUK MOL 2021-2027

Strategija razvoja podeželja in urbanega kmetijstva Mestne Občine Ljubljana za obdobje 2021-2027 (v nadaljevanju SRPUK MOL 2021-2027) predstavlja ključni strateški dokument razvoja podeželja in urbanega kmetijstva na lokalnem nivoju, s katerim želi MOL umestiti potenciale in potrebe podeželja in samooskrbe s hrano v svoj širši strateški okvir. Ob tem je potrebno razumeti, da ne gre za prvi tak dokument – prav nasprotno, gre za četrti strateški dokument, katerega cilji so:

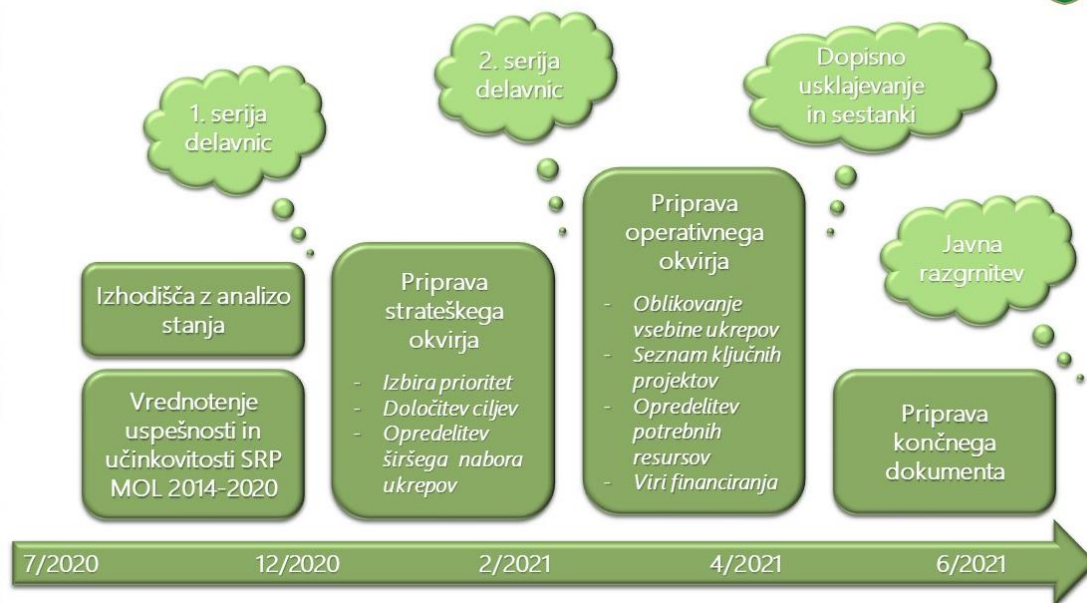
- nadgraditi dosežke preteklih programskih obdobj na podlagi poglobljenega razumevanja doseženih rezultatov in trenutnega stanja znotraj MOL,
- odgovoriti na potrebe in izkoristiti prepoznane priložnosti ter potenciale podeželja in urbanega kmetijstva znotraj MOL,
- okrepiti sodelovanje med ključnimi deležniki, ki lahko aktivno prispevajo k operativni izvedbi strategije,
- nasloviti ključne razvojne priložnosti in odgovoriti na ključne razvojne izzive,
- prepoznati, oblikovati in podpreti ključne projekte tako na lokalni, kot na nacionalni in mednarodni ravni,
- opredeliti ključne korake za operativno izvedbo strategije z akcijskim načrtom in možnimi viri financiranja.

1.2 PROCES PRIPRAVE SRPUK MOL 2021-2027

Proces priprave SRPUK MOL 2021-2027 je bil razdeljen v naslednje štiri ključne faze:

- V prvi fazi sta bila paralelno pripravljena »Izhodišča z analizo stanja« ter »Vrednotenje uspešnosti in učinkovitosti SRP MOL 2014-2020«. Z obema dokumentoma je bilo pridobljeno tako poglobljeno razumevanje stanja in ključnih razvojnih trendov na območju MOL, ki se izkazujejo v dosežkih predhodno veljavne strategije. V času njihove priprave so bile izvedene posvetovalne delavnice s končnimi uporabniki in strokovno javnostjo – s ciljem pridobitve čim širšega nabora tematik, razvojnih idej, predlogov za operativno izboljšavo izvajanja strategije, pa tudi usmeritev za pripravo strateškega okvirja.
- V drugi fazi je bil v okviru projektne skupine oblikovan osnutek strateškega okvirja, ki se je preko serije usklajevalnih sestankov s predstavniki MOL nadgrajeval in dopolnjeval. Zaradi ukrepov povezanih s pandemijo COVID-19 druge serije delavnic ni bilo mogoče izvesti skladno s prevideno časovnico in v predvideni obliki. Posledično je projektna skupina nadaljevala svoje delo s pripravo osnutka operativnega okvirja, glede vključevanja javnosti pa je bila sprejeta odločitev, da se oblikuje tri fokusne skupine, to so bili – oddelki in službe ter javni zavodi in podjetja MOL, strokovna javnost in končni uporabniki. Osnutek obeh okvirov je bil kot delovno gradivo vnaprej posredovan članom fokusnih skupin, ki so bili pozvani, da svoje mnenje izrazijo najprej preko spletne ankete, nato pa še preko spletnih delavnic.

PROCES PRIPRAVE SRPUK MOL 2020-2027

Slika 1: Shematični prikaz procesa priprave SRPUK MOL 2021-2027

- V tretji fazi je bil na podlagi komentarjev in predlogov za izboljšavo pripravljen osnutek SRPUK MOL 2021-2027, ki je bil ponovno posredovan ključnim organom MOL z namenom pridobitve končnih komentarjev na ukrepe in aktivnosti. V tem času je bil zaradi boljše uskladitve vsebine strategije izveden tudi usklajevalni sestanek znotraj Oddelka za varstvo okolja MOL.
- V četrti fazi je projektna skupina pripravila predmetni dokument SRPUK MOL 2021-2027 in ga posredovala v javno razgrnitev, ki je potekala od 1. julija do 8. avgusta 2021.
- Javni razgrnitvi je sledila uskladitev z vsemi podanimi komentarji in oblikovanje predloga SRPUK MOL 2021-2027 za obravnavo in sprejem na Mestnem svetu Mestne občine Ljubljana.

IZHODIŠČA

2

avtorica: M. Markovčič

2 IZHODIŠČA ZA PRIPRAVO STRATEGIJE

2.1 ZAKONSKE PODLAGE

Ob izdelavi SRPUK MOL 2021-2027 so bile upoštevane naslednje relevantne področne zakonske podlage in njihovi podzakonski predpisi:

- Zakon o lokalni samoupravi ([Uradni list RS, št. 94/07 – uradno prečiščeno besedilo, 76/08, 79/09, 51/10, 40/12 – ZUJF, 14/15 – ZUUJFO, 11/18 – ZSPDSLS-1, 30/18, 61/20 – ZIUZEOP-A in 80/20 – ZIUOOPE](#))

Ta zakon določa, da Občina za zadovoljevanje potreb svojih prebivalcev opravlja številne naloge, med drugim omogoča pogoje za gospodarski razvoj občine in v skladu z zakonom opravlja naloge s področja gostinstva, turizma in kmetijstva.

- Zakon o kmetijstvu ([Uradni list RS, št. 45/08, 57/12, 90/12 – ZdZPVHVVR, 26/14, 32/15, 27/17 in 22/18](#))

Ta zakon določa da Občina lahko uvede ukrepe razvoja podeželja, ki ne smejo biti v nasprotju z nacionalnim programom razvoja podeželja, predpisi za izvedbo ukrepov kmetijske politike in predpisi Unije. Sredstva za takšne ukrepe zagotovi občina v svojem proračunu.

- Zakon o kmetijskih zemljiščih ([Uradni list RS, št. 71/11 – uradno prečiščeno besedilo, 58/12, 27/16, 27/17 – ZKme-1D in 79/17](#))

Ta zakon ureja varstvo kmetijskih zemljišč in njihovo upravljanje, tako da določa njihovo razvrstitev, rabo in obdelovanje, njihov promet in zakup, agrarne operacije in skupne pašnike. Določbe tega zakona se smiselno uporabljajo tudi za gozdove, če ni z zakonom drugače določeno. Cilji tega zakona so:

- ohranjanje in izboljševanje pridelovalnega potenciala ter povečevanje obsega kmetijskih zemljišč za pridelavo hrane;
- trajnostno ravnanje z rodovitno zemljo;
- ohranjanje krajine ter ohranjanje in razvoj podeželja.

Občina mora predmetni zakon upoštevati pri izvajanju svoje naloge prostorskega načrtovanja, določiti trajno varovana in ostala kmetijska zemljišča, tako varovati ta naravni vir in omogočati trajnostno izrabo njegovih potencialov. Prav tako lahko odkupuje kmetijska zemljišča, izvaja in zagotavlja sredstva za komasacijo kmetijskih zemljišč ali druge agrarne operacije ter upravlja z različnimi infrastrukturnimi sistemi (npr. namakalni, osuševalni, itd.).

- Zakon o gozdovih ([Uradni list RS, št. 30/93, 56/99 – ZON, 67/02, 110/02 – ZGO-1, 115/06 – ORZG40, 110/07, 106/10, 63/13, 101/13 – ZDavNepr, 17/14, 22/14 – odl. US, 24/15, 9/16 – ZGGLRS in 77/16](#))

Ta zakon ureja varstvo, gojenje, izkoriščanje in rabo gozdov ter razpolaganje z gozdovi kot naravnim bogastvom s ciljem, da se zagotovi trajnostno sonaravno ter večnamensko gospodarjenje v skladu z načeli varstva okolja in naravnih vrednot, trajno in optimalno delovanje gozdov kot ekosistema ter uresničevanje njihovih funkcij.

Občina mora predmetni zakon upoštevati pri izvajanju svoje naloge prostorskega načrtovanja in se aktivno vključuje v proces priprave gozdnogospodarskih načrtov. Občina je upravljevec gozdnih prometnic in na njih lahko določa posebne prometne režime. Prav tako lahko občina razglasi gozd s posebnim pomenom, požarno ogrožene gozdove, omejuje nabiranje plodov v gozdu in na druge načine aktivno sodeluje v upravljanju tega naravnega vira oz. omogoča trajnostno izrabo njegovih potencialov. Občina ima predkupno pravico pri odkupu gozda.

- Zakon o divjadi in lovstvu ([Uradni list RS, št. 16/04, 120/06 – odl. US, 17/08, 46/14 – ZON-C, 31/18, 65/20 in 97/20 – popr.](#))
Ta zakon ureja upravljanje z divjadjo, ki obsega načrtovanje, ohranjanje, trajnostno gospodarjenje in spremljanje stanja divjadi ter načine njihovega izvajanja. Občina sodeluje pri pripravi strokovnih podlag za določitev meja lovskega upravljaljskega območja in izvaja ukrepe varstva in vlaganj v naravne vire.
- Zakon o sladkovodnem ribištvu ([Uradni list RS, št. 61/06](#))
Ta zakon ureja sladkovodno ribištvo kot upravljanje ribolovnih virov v celinskih vodah. Občina oz. lokalna skupnost poda mnenje k osnutku načrta ribiškega upravljanja v ribiškem območju.
- Zakon o zdravstvenem varstvu rastlin ([Uradni list RS, št. 62/07 – uradno prečiščeno besedilo, 36/10, 40/14 – ZIN-B in 21/18 – ZNOrg](#))
Ta zakon določa zdravstveno varstvo rastlin; biotično varstvo rastlin; pridobivanje, izmenjavo podatkov in informacijski sistem; stroške in odškodnine; javno službo zdravstvenega varstva rastlin; določa organe, ki so odgovorni za uresničevanje tega zakona in inšpekcijsko nadzorstvo ter ureja ukrepe in obveznosti v zvezi s pojavom, preprečevanjem vnosa in širjenja ter zatiranjem škodljivih organizmov na rastlinah, rastlinskih proizvodih in nadzorovanih predmetih. Občine morajo pri sprejemanju predpisov in drugih aktov iz svoje pristojnosti upoštevati določene fitosanitarne ukrepe za preprečevanje širjenja in za zatiranje škodljivih organizmov in škodljivih rastlin znotraj območij občin.

2.2 STRATEŠKE PODLAGE

SRPUK MOL 2021-2027 predstavlja nadaljevanje razvoja podeželja, kot ga je opredelila prehodna [Strategija razvoja podeželja Mestne občine Ljubljana v programskem obdobju 2014-2020](#) (v nadaljevanju SRP MOL 2014-2020). Slednja je tako v procesu priprave SRPUK MOL 2021-2027 predstavljala ključni izhodiščni dokument.

Poleg tega so bile ob izdelavi SRPUK MOL 2021-2027 upoštevane tudi naslednje relevantne strateške podlage na lokalni ravni:

- [Vizija Ljubljane 2025](#)
Vizija »Ljubljana 2025« je izpostavila tri smernice razvoja mesta:
 - Ljubljana bo idealno mesto – Ljubljana bo ostala privlačno, človeku prijazno mesto v zelenju (75 % mesta je zelenih površin);
 - Ljubljana bo sonaravno mesto – zagotavljali bomo neposredni dostop do odprtega prostora in povezanosti krajinskega sistema;
 - Ljubljana bo vseslovenska metropola – še naprej bomo zagotavljali varnost in spoštovanje drugačnosti, krepili raznolikost in nadgrajevali že sedaj visoko kakovost bivanja.
- [Občinski prostorski načrt Mestne občine Ljubljana](#)
Strateški del OPN določa izhodišča in cilje ter zasnovo prostorskega razvoja občine; usmeritve za razvoj poselitve in za celovito prenovo, usmeritve za razvoj v krajini, za določitev namenske rabe zemljišč in prostorskih izvedbenih pogojev ter zasnovo gospodarske javne infrastrukture lokalnega pomena; območja naselij in območja razpršene poselitve.

Izvedbeni del OPN določa podrobnejše prostorske izvedbene pogoje, območja podrobne namenske rabe prostora in je neposredna pravna podlaga za vse posege v prostor v občini. Določa tudi območja, za katera bodo izdelani občinski podrobni prostorski načrti (OPPN), ki so namenjeni nepozidanim območjem, območjem celovite prenove in zahtevnejšim infrastrukturnim objektom, ter vsebuje usmeritve za njihovo pripravo.

- [Strategija razvoja mestnih gozdov Ljubljane 2020-2045](#)
Ta strategija opredeljuje vizijo in dolgoročne prioritete celovitega razvoja urbanih gozdov Ljubljane. Strategija je podlaga za upravljanje urbanih gozdov, ki bo zagotavljalo kakovosten življenjski prostor za prebivalce. Strategija izraža/upošteva interes lokalne skupnosti do gozdov v mestu in njegovi neposredni okolici in prispeva k odgovornemu načrtovanju gospodarjenja z gozdovi.
- [Strategija Mestne občine Ljubljana za mlade 2016-2025](#)
Ta strategija predstavlja razvojni dokument, ki mlade upošteva in jih vključuje v vse razvojne vidike mesta.
- [Strategija razvoja turistične destinacije Ljubljana in ljubljanska regija \(SRTdL\) 2021-2027](#)
Ta strategija opredeljuje vizijo in cilje razvoja turistične destinacije Ljubljana. Pri tem ni osredotočena le na obiskovalce, ampak tudi na lokalne prebivalce. Zato turistični razvoj usmerja v zagotavljanje sobivanja lokalnega prebivalstva in obiskovalcev. Pobude v strategiji so oblikovane tudi s ciljem preusmeritve turističnih tokov izven mestnega jedra in s ciljem okoljske razbremenitve prostora.

Ob tem velja opozoriti, da so bile v času priprave tega dokumenta v različnih fazah priprave tudi naslednje relevantne strategije na državni ali lokalni ravni:

- Uredba o podpori za razvoj podeželja iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja v programskem obdobju 2021-2027,
- Strateški načrt skupne kmetijske politike 2023-2027,
- Vizija Ljubljane 2045,
- Program varstva okolja MOL 2021-2027,
- Krožni potenciali Ljubljane 2021-2027 s pogledom Ljubljana, krožno mesto 2045.

Ker slednje do trenutka priprave tega dokumenta še niso bile dokončane, jih pri pripravi ni bilo mogoče upoštevati. Kljub temu poudarjamo, da je SRPUK MOL 2021-2027 upoštevala njihove trenutno veljavne ekvivalente ter splošne smernice razvoja v Ljubljani, Sloveniji in EU. Prav tako se je projektna skupina, ki je pripravila SRPUK MOL 2021-2027 udeležila več delavnic v procesih priprave navedenih dokumentov ter s tem dosegla največjo možno mero skladnosti tudi z navedenimi dokumenti.

2.2.1 VSEBINSKA RAZMEJITEV DO KLJUČNIH STRATEŠKIH DOKUMENTOV

Ob tem ugotavljamo, da se določene strategije na lokalni ravni vsebinsko prekrivajo in dopolnjujejo. Posledično je bilo potrebno v procesu priprave vsebino SRPUK MOL 2021-2027 vsebinsko razmejiti od ostalih strategij oz. poskrbeti za vsebinske navezave na ostale strateške dokumente.

Glede na to, da sta bila tako *Uredba o podpori za razvoj podeželja iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja v programskem obdobju 2021-2027*, kot *Strateški načrt skupne kmetijske politike 2021-2027* šele v fazi priprave v času oblikovanja tega dokumenta, so bile vsebinske navezave zagotovljene predvsem preko upoštevanja splošnih področnih dostopnih usmeritev na nivoju EU. Vsekakor pa se bodo ukrepi in aktivnosti SRPUK MOL 2021-2027 izvajali skladno z novim pravnim in vsebinskim okvirjem, ki ga bosta na nacionalni ravni vzpostavila oba navedena dokumenta.

S pripravljavci *Programa varstva okolja MOL 2021-2027* in *Krožni potenciali Ljubljane 2021-2027 s pogledom Ljubljana, krožno mesto 2045* je prišlo do dogovora, da se bo SRPUK MOL 2021-2027 poleg osrednjih vsebinskih področij npr. (kmetijstvo, gozdarstvo, ohranjanje in razvoj podeželja ipd.) vsebinsko posvetila predvsem prednostnima področjema samooskrba in urbano kmetijstvo, medtem ko vsebinsko ne bo podrobneje obravnavala tematik kot so na primer ravnanje z zavržki hrane – s tem se bo ukvarjala strategija *Krožni potenciali Ljubljane 2021-2027 s pogledom Ljubljana*,

krožno mesto 2045 – ali varovanje okolja in njegovih elementov – s tem se bo ukvarjal *Program varstva okolja MOL 2021-2027*.

Ob tem SRPUK MOL 2021-2027 z ostalimi navedenimi strateškimi podlagami na nivoju posameznih ukrepov prepoznava priložnosti za ustvarjanje dodatnih sinergij. Na tem mestu velja izpostaviti še Strategijo lokalnega razvoja Lokalne akcijske skupine na območju MOL, ki bo pripravljena v okviru prihodnjega programskega obdobja. SRPUK MOL 2021-2027 namreč na eni strani predstavlja pomembno podlago za njeno pripravo, obenem pa prav tako kot v ostalih primerih prepoznava priložnosti za ustvarjanje dodatnih sinergij.

Smatramo, da je SRPUK MOL 2021-2027 skladno z navedenim ustrezno razmejila svoja vsebinska področja, ki jih naslavlja. Navezave na ostale strateške dokumente so opredeljene v opisu posameznih ukrepov.

2.3 ZAKLJUČKI IN PRIPOROČILA VREDNOTENJA SRP MOL 2014-2020

Kot eden prvih korakov v procesu priprave SRPUK MOL 2021-2027 je bilo izvedeno vrednotenje predhodne *SRP MOL 2014-2020*. V nadaljevanju podajamo ključne ugotovitve in priporočila vrednotenja, ki so sicer v celoti predstavljena v okviru dokumenta *Strategija razvoja podeželja Mestne občine Ljubljana za obdobje 2021-2027 – Vmesno poročilo (december, 2020)*.

Splošne ugotovitve:

V obdobju 2014-2020 je bilo za delovanje Oddelka za varstvo okolja, Odseka za razvoj podeželja MOL in izvedbo vseh ukrepov, opredeljenih v SRP MOL 2014-2020 v celoti namenjeno približno 3 milijone EUR. Z namenom povečanja stopnje samooskrbe je tako MOL v okviru SRP MOL 2014-2020:

- podpirala predvsem manjše kmetije in jim omogočala razvoj v prostoru,
- promovirala višje standarde pridelave in vzreje, trajnostno gospodarjenje ter krepitev kmetij preko diverzifikacije in ustvarjanja dodane vrednosti osnovnih proizvodov,
- skrbela za kontinuiran razvoj in dvig prepoznavnosti podeželja, pa tudi njegovo ohranjanje in delovanje različnih interesnih skupin,
- krepila kratke razvojne verige in povezovanje deležnikov za skupen nastop na trgu,
- izobraževala in osveščala tako kmete kot potrošnike.

SRP MOL 2014-2020 je svoje cilje naslavljal s kombinacijo ukrepov vseh treh strateških ciljev, ki jih je komplementarno dopolnjevala z ostalimi rednimi nalogami Oddelka za varstvo okolja, Odseka za razvoj podeželja MOL, s tem pa na območju MOL ustvarja primerne pogoje za nadaljnji razvoj kmetijstva in drugih dejavnosti povezanih s kmetijstvom na podeželju. Kljub navedenemu pa SRP MOL 2014-2020 s svojimi ukrepi in razpoložljivimi sredstvi ne zmore kljubovati splošnim okoljskim, družbenim in gospodarskim trendom v Sloveniji, EU in širše. Zato je razumevanje njenih dosežkov potrebno vrednotiti tudi ob upoštevanju njenih navedenih specifik. V tem pogledu gre torej za nišno strategijo, ki s svojimi cilji in ukrepi dopolnjuje nacionalni Program razvoja podeželja na specifičnih področjih dela in za ciljne skupine, ki svojih izzivov ne morejo nasloviti v nacionalnem okvirju. SRP MOL 2014-2020 tako predvsem uspešno odgovarja na specifične izzive podeželja MOL, ga povezuje in krepi s posredovanjem znanja in razvojem novih idej.

Priporočila vezana na Strateški cilj 1: Zagotoviti kakovostne dobrine kmetijstva in gozdarstva iz ohranjenega okolja z namenom samooskrbe Mestne občine Ljubljana

- a) Glede na neugodne splošne trende v kmetijstvu je prepoznana potreba po operativnem preoblikovanju strateškega cilja 1 (predvsem operativnega cilja 1.1) v okviru SRPUK MOL 2021-2027 tako, da bo lahko učinkovito naslavljal potrebe upravičencev na zanje atraktiven način,

hkrati pa še vedno prispeval k izboljšanju splošnih pogojev za kmetovanje na območju MOL. Tu je ključno predvsem razumevanje dejanskih potreb upravičencev in dobra ocena njihove zainteresiranosti. Odgovori na obe vprašanji pa lahko pomenita tudi ožji izbor sofinanciranih aktivnosti in okrepitev finančnega okvirja na ravni odobrene vloge.

- b) Če želi MOL v okviru SRPUK MOL 2021-2027 povečati delež podprtih kmetijskih gospodarstev je potrebno dobro oceniti bazen potencialnih upravičencev ter preveriti oz. preoblikovati robne pogoje razpisov glede na karakteristike potencialno zainteresiranih upravičencev. Prav tako je potrebno vzpostaviti jasne komunikacijske in informacijske kanale z upravičenci ter zagotoviti aktivnejše komuniciranje v času izvajanja strategije. Komuniciranje je na drugi strani neposredno povezano tudi z uspešnim trženjem in tu se kaže potencial, ki ga je v času priprave SRPUK MOL 2021-2027 vsekakor potrebno nasloviti.
- c) Ne glede na podani priporočili, kot pozitivno izpostavljamo prilagodljivost MOL, ki je omogočila enostavno in nemoteno prelivanje sredstev med strateškimi cilji, s tem pa omogočila, da so se načrtovana a ne-dodeljena sredstva na strateškem cilju 1 in strateškem cilju 3 uspešno porabila za doseganje nadpovprečnih rezultatov na strateškem cilju 2. Takšen pristop je vsekakor priporočljivo zadržati tudi v procesu priprave in operativne izvedbe SRPUK MOL 2021-2027.

Priporočila vezana na Strateški cilj 2: Povečanje števila raznolikih dejavnosti na podeželju

- a) MOL je bila uspešna pri izvajanju strateškega cilja 2 SRP MOL 2014-2020, kar je zlasti posledica nepričakovano visokega interesa upravičencev za sofinanciranje projektov s področja naložb v predelavo kmetijskih pridelkov ter razvoju turizma na podeželju. Porast interesa v zadnjih letih izvajanja strategije je bil predvsem posledica zaostrenih pogojev poslovanja v kmetijstvu in posledične spremembe miselnosti upravičencev, ki so spoznali, da morajo poiskati načine kako svojim osnovnim proizvodom zagotoviti dodano vrednost in si s tem zagotoviti stabilnejše in uspešnejše poslovanje.
- b) MOL je sicer takšno spremembo v miselnosti predvidela in jo podprla preko izobraževanj v okviru SRP MOL 2014-2020. Žal pa v okviru izobraževanj ni zagotovila spremljanja nadaljnjega razvoja udeležencev izobraževanj, zato o učinkih tovrstne podpore ni bilo mogoče sklepati. Ob tem se je treba zavedati, da je k spremembi miselnosti pogosto pripomogla tudi menjava generacij na kmetijskih gospodarstvih, saj so mladi prevzemniki pogosto bolj odprti za nove poslovne priložnosti in diverzifikacijo dejavnosti. Gre za trend, ki se bo v prihodnosti verjetno še bolj okrepil in ga je v SRPUK MOL 2021-2017 vsekakor potrebno nasloviti. Ob tem je smiselno zagotoviti tudi ciljno usmerjen sistem izobraževanj, ki bo temeljil na spremljanju razvoja udeležencev izobraževanj, ki bo MOL podala jasno povratno informacijo o napredku podprtih kmetijskih gospodarstev.
- c) Med upravičenci sta se v preteklem obdobju izoblikovali dve različni ciljni skupini, z različnimi interesi. Na eni strani tisti z jasno izraženo željo po nadaljnji diverzifikaciji – včasih že pretirani, kar kliče po strokovni podpori pri specializaciji. Na drugi strani pa tisti, ki jih diverzifikacija ne zanima ali pa zanjo nimajo znanja, kapacitet ali zagonskih sredstev. Prvi skupini velja tako v okviru SRPUK MOL 2021-2027 ponuditi predvsem strokovno podporo, pomoč pri specializaciji in razvoju podjetniških kapacitet in dostop do dobrih praks. Drugi pa motivacijske in izobraževalne programe, zagonska sredstva in možnost vstopa v kratke verige po principu »poštene trgovine«. V tem procesu bo v prihodnjem programskem obdobju ključno predvsem vključevanje drugih strokovnih služb MOL.
- d) Posebno priložnost prepoznano v fazi vrednotenja predstavlja razvoj »socialnih kmetij« in »pedagoških kmetij« ter njihove povezave z javnimi zavodi – ne le vrtci in šolami, temveč tudi domovi za starejše, zdravstvenimi ustanovami ipd.

- e) Na podlagi izkušenj iz preteklega programskega obdobja MOL, kot osrednjo aktivnost za dvig prepoznavnosti podeželja, prepoznava predvsem Festival ljubljanskega podeželja, ki bi ga bilo potrebno vsebinsko okrepiti, programsko razširiti in prenoviti kot sezonski dogodek (3-4 krat letno) in pod okriljem katerega bi se izvajala večina promocijskih dogodkov. Obenem bi moral festival »zapustiti središče mesta« in se razpršeno organizirati po četrtnih skupnostih MOL. Ob tem bi se nemoten in stalen dostop do lokalnih pridelkov in storitev zagotavljal preko »tržnice lokalnih proizvodov«. Navedeno seveda ne bi vplivalo na tradicionalne dogodke, ki pa sami ne nudijo takšnih razvojnih in prebojnih možnosti. Prav tako se izkazuje potreba po programski prenovi tradicionalnih dogodkov, ki se ne odzivajo na potrebe in pričakovanja ciljnih skupin.

Priporočila vezana na *Strateški cilj 3: Skrb za razvoj socialnega kapitala in ohranitev identitete podeželja*

- a) Na podlagi izkušenj preteklega programskega obdobja je MOL prepoznala potrebo po še večji usmeritvi Lokalne akcijske skupine (v nadaljevanju LAS) v potrebe podeželja in naslavljanju predvsem manjših projektov, ki imajo na podeželju večji odmev in so dobro sprejeti, hkrati pa pomenijo neposredno spodbudo razvoju podeželja. V tem kontekstu je bila kot zanimiva prepoznana tudi priložnost povezovanja in skupnega LAS »*Sožitje med mestom in podeželjem*« z drugimi LAS-i.
- b) Prepoznana je bila relativno nizka stopnja izkoriščenosti potencialov društev – slednja so večinoma brez aktivnih animatorjev oz. ključnih nosilcev in delujejo bolj ali manj po sistemu »inercije«, s tem pa prihaja do vsebinske oz. programske stagnacije društev. Z vidika SRPUK MOL 2021-2027 je tako potrebno nasloviti vprašanje opolnomočenja društev ter krepitve njihovega delovanja in programov. Ob tem je bil izražen predlog, da se za društva oblikuje poseben poziv za ključne nosilce aktivnosti, ki se jih nato vključi v aktiven izobraževalni program, obenem pa se jih uporabi kot koordinatorje aktivnosti med društvi, MOL in drugimi deležniki.
- c) Ena ključnih pomanjkljivosti, sicer uspešno in obsežno izvedenega sistema izobraževanj in animacijskih delavnic z deležniki, je odsotnost sistematičnega sistema zbiranja povratnih informacij s strani udeležencev oz. spremljanja njihovega razvoja, kar je treba v SRPUK MOL 2021-2027 ustrezno nasloviti. Še bolj pomembno je oblikovanje ciljno usmerjenega in vsebinsko atraktivnega programa izobraževanj, na podlagi katerega se bo lahko izbralo ustrezne nosilce za njegovo izvedbo.
- d) Ključni za uspešen obstoj in upravljanje tematskih poti so skrbniki tematskih poti, katerih identifikacijo je potrebno nasloviti v okviru SRPUK MOL 2021-2027. Enako pomembno je zagotoviti dostop do začetnih in končnih točk tematskih poti z javnim prevozom (npr. LPP) – vsaj v ključnih terminih – npr. ob vikendih. Tako bi veljalo razmisliti o preoblikovanju tematskih poti (ob podpori ustreznih strokovnih služb) na način, ki bo bolj upošteval pričakovanja in potrebe ciljnih skupin.

2.4 POUDARKI ANALIZE STANJA NA PODEŽELJU MOL

Ukrepi v SRPUK MOL 2021-2027 temeljijo na analizi stanja na območju MOL. V nadaljevanju podajamo ključne ugotovitve analize stanja, ki je sicer v celoti predstavljena v okviru dokumenta *Strategija razvoja podeželja Mestne občine Ljubljana za obdobje 2021-2027 – Vmesno poročilo (december 2020)*.

SRPUK MOL 2021-2027 je glede na možnosti razvoja kmetijstva opredelila naslednje večje geografske celote:

- območje prednostnega razvoja kmetijstva na kmetijskih zemljiščih največje ustreznosti – ravninsko območje z najboljšimi kmetijskimi zemljišči,
- območje zadržanega razvoja kmetijstva na zemljiščih, kjer je zahtevano varstvo vodnih virov,
- območje razvoja kmetijstva na barju oziroma pretežno oglejenih tleh,
- območje razvoja predvsem sadjarstva, v Posavskem hribovju in na Rašici.

Kot potencialno območje za možni razvoj urbanih oblik pridelave hrane je strategija zgornjim štirim dodala še urbano območje mesta Ljubljana – območje obsega ves urbaniziran prostor mesta Ljubljana in njegove robove, mogoče so posebne oblike pridelave hrane kot so vrtničarstvo, pridelava hrane na balkonih, zelenih strehah in stenah, urbano čebelarstvo ipd.

Naravne danosti na območju MOL in podnebne spremembe

Naravne danosti za kmetijstvo v Sloveniji in tudi na območju MOL niso najugodnejše. Večina »kmetijskih zemljišč največje ustreznosti« na Ljubljanskem polju, kljub razmeroma visoki bonitetni oceni, ne spada med najkakovostnejša kmetijska zemljišča, saj gre v večini primerov za plitva peščena tla na prodih in peskih z majhno kapaciteto tal za zadrževanje vode, ki so občutljiva za sušo ali pa za mokra tla potrebna hidromelioracij. Dodatno je kmetijstvo kot gospodarska panoga močno omejeno na območjih varovanja vodnih virov, prav tako pa na Ljubljanskem barju, ki je v velikem delu omejeno z Naturo 2000. Hribovito območje, v zadnjih letih pa tudi polja v nižinah so pod vse večjim pritiskom divjadi (predvsem srnjad, jelenjad in divji prašič), ki ponekod skoraj onemogočajo kmetijsko dejavnost, kar se že kaže tudi v nazadovanju kmetijstva.

Kot po vsej Sloveniji se tudi na območju MOL pričakuje vpliv podnebnih sprememb na kmetijsko pridelavo. Skladno s pričakovanim dvigom temperature zraka se bo ogreval površinski sloj tal, oboje pa bo vplivalo na fenološki razvoj rastlin in dolžino rastne dobe. Višina padavin na letni ravni in pozimi se bo sredi ali konec 21. stoletja znatno povečala. Povečali se bosta tako jakost kot pogostost izjemnih padavin. Skladno z rastjo temperature zraka se bo v Sloveniji do konca stoletja nadaljevala tudi rast referenčne evapotranspiracije, s tem pa pogostnost suš. Povprečno letno napajanje podzemne vode se bo v primerjavi z obdobjem 1981-2010 do konca stoletja povečalo v povprečju do 20 %.

Raba tal na območju MOL

Glede na analizo rabe prostora na območju MOL so v letu 2019 največ površin zavzemali gozdovi (41,1 %), sledijo pozidana in sorodna zemljišča (25,0 %), trajni travniki (13,3 %), njive (10,3 %) in barjanski travniki (3,1 %). Te kategorije rabe tal skupaj predstavljajo 92,8 % vseh površin v MOL. Vse ostale kategorije rabe tal posamezno zavzemajo manj kot 2 % površin, skupno pa dobrih 7 % vseh površin v MOL.

Med letoma 2014 in 2019 se raba tal na območju Mestne občine Ljubljana ni bistveno spreminjala. Kljub temu so se kmetijska zemljišča v rabi zmanjšala za 191 ha, predvsem na račun opuščanja in zaraščanja kmetijskih zemljišč, pa tudi na račun urbanizacije. Pričakovati je nadaljevanje obeh trendov tudi v prihodnje.

Kmetijske površine na območju MOL

V letu 2019 je bila skupna površina kmetijskih zemljišč v MOL 8.833 ha. Največ je bilo trajnih travnikov (40,7 %), sledijo njive (31,5 %), barjanski travniki (9,6 %) in kmetijska zemljišča v zaraščanju (4,6 %). Te kategorije skupno zavzemajo 86,4 % vseh kmetijskih površin MOL.

Med leti 2014 in 2019 se je površina njiv povečala za 33 ha, ob tem pa letni podatki kažejo, da je bilo največ njiv v letu 2018 (2990 ha). V letu 2019 se je površina njiv občutno zmanjšala, kar lahko pripišemo predvsem spremembi vrednotenja zemljišč. Površina trajnih nasadov na njivah se je povečala za 5 ha, površina namenjena rastlinjakom pa za 3,2 ha. Intenzivni sadovnjaki so po podatkih rabe tal ostali v enakih okvirih, medtem ko se je površina ekstenzivnih sadovnjakov v letu 2015 povečala in nato do leta 2019 vztrajala na podobni ravni. V letu 2019 se je v primerjavi z letom 2018 zmanjšala površina barjanskih travnikov za 175 ha, v primerjavi z letom 2014 pa je bilo zmanjšanje površin za 200 ha.

MOL že od leta 2001 na vodovarstvenih območjih izvaja redne meritve založenost tal z rastlinskimi hranili ter ostanki fitofarmacevtskih sredstev in težkih kovin v kmetijskih pridelkih. V obdobju 2015-2019 se je pri gnojenju na prostem zaloga fosforja in kalija pomembno zmanjšala.

Kmetijska gospodarstva na območju MOL

Na območju MOL se nahaja 882 kmetijskih gospodarstev z večjim ali manjšim deležem zemljišč na območju Mestne občine Ljubljana. Od tega je 141 gospodarstev (16 %) večjih od 20 ha in 144 od 10 do 20 ha (16,3 %). Največ, kar 475 kmetij je v razredu velikosti od 2 do 10 ha (60,6 %), 62 kmetij pa je manjših od 2 ha.

Kar 512 kmetij (58 %) je takih, ki imajo več kot 80 % svojih zemljišč na območju MOL (od tega ima 416 kmetij ali 47,1 % zemljišča samo na območju MOL), 6,1 % kmetij ima 60 do 80 % svojih zemljišč v MOL, prav toliko kmetij je tudi v skupini, ki ima 40 do 60 % svojih zemljišč v MOL. Kmetij, ki imajo v MOL manj kot 20 % svojih zemljišč je 177 ali 20 % vseh kmetij.

Za razvoj kmetijstva na območju MOL so pomembne vse, tako večje poljedelske in živinorejske kmetije (velik del je mešanih kmetij), kot tudi manjše zelenjadarske in sadjarske kmetije ter kmetije, kjer lastniki kmetujejo ob delu. Ne smemo pozabiti da posebej na hribovitem obrobju MOL veliko kmetij znaten delež dohodka dobiva od gospodarjenja z gozdom, ki lahko pomembno prispeva k ohranitvi kmetije.

Gozdovi in gozdarstvo

Gozdovi preraščajo 11.287,76 oz. 41,1 % površine MOL in kot takšni predstavljajo pomemben naravni vir. Vendar njihova razprostranjenost ni enakomerna. Medtem ko na najbolj gozdnatih delih MOL – območje Posavskega hribovja – delež gozda presega 70 %, je gozdnatost preostalega dela občine bistveno manjša in dosega le 25 %. V Posavskem hribovju se bolj poudarjene ekološke funkcije gozdov, v ravninskem delu, kjer je gozdov bistveno manj, pa so izjemno poudarjene predvsem socialne funkcije gozdov.

Območje MOL je sicer razdeljeno na 2 gozdnogospodarski enoti (v nadaljevanju GGE) – Ljubljana in Polje. Zelo majhen del GGE Ljubljana sicer sega tudi na območje občine Medvode. Prevladujejo mešani gozdovi (skoraj 50 %) in gozdovi listavcev (skoraj 45 %). 70 % gozdov na območju MOL je ohranjenih, močno spremenjenih gozdov je manj kot 1 %. Kar 75 % gozdov predstavljajo večnamenski gozdovi, 2 % varovalni gozdovi, gozdovi s posebnim pomenom pa kar 23 % (oz. 2.552 ha) vseh gozdov na območju MOL. Med slednje se uvršča kar 1.153 ha gozdov zavarovanih z *Odlokom o razglasitvi gozdov s posebnim namenom* (Uradni list RS, št. 60/10, 64/10-popr., 48/15,

138/20) in območja zavarovana po predpisih s področja varstva narave (npr. KP Polhograjski Dolomiti, KP Tivoli, Rožnik in Šišenski hrib, KP Zajčja dobrava, KP Ljubljansko barje).

Odprtost gozdov s cestami na območju MOL je relativno dobra, saj je več kot 33 km gozdnih cest. Vse so redno vzdrževane, kar pomeni, da se na letnem nivoju vzdržuje 50-70 % gozdnih cest – skladno z utečenim režimom vzdrževanja in kazalcem uspešnosti. V preteklem programskem obdobju se nove gozdne ceste niso gradile, se je pa v tem času rekonstruiralo več kilometrov gozdnih vlak.

Za območje MOL je značilna zelo razdrobljena posestna struktura gozdov, ki so prevladujoče v zasebni lasti. Gozdovi v lasti MOL predstavljajo manj kot 2 % vseh gozdov. Lastniki gozdov v splošnem slabo poznajo svoje gozdove, veliko lastnikov ne gospodari z njimi, izvajajo predvsem sanitarne sečnje, ki jim jih naloži Zavod za gozdove Slovenije.

Žledolom in napad podlubnikov sta pomembno vplivala na stanje gozdov in poslabšala poškodovanost dreves. Tako se je že leta 2014 močno povečal predvsem obseg sanitarnega poseka (za več kot 500 %), posledično pa tudi obseg skupnega poseka (za več kot 170 %) na območju MOL. Trend povečanega obsega poseka se je nadaljeval vse do leta 2016, ko je dosegel svoj vrhunec. Po letu 2017 se je stanje normaliziralo, tako obseg sanitarnega, kot obseg skupnega poseka pa sta se vrnila v okvirje pred obema izjemnima dogodkoma. Med letoma 2015 in 2019 so se gojitvena dela izvajala na od 50 do 95 ha gozdnih zemljišč letno. Posledično se je stopnja saniranosti gozda po različnih ujmah od leta 2014 dvignila s 25 % na 87 % v letu 2019. Aktivna sanacija žledoloma in napada podlubnikov tako še vedno aktivno potekata.

Poljedelstvo in zelenjadarstvo

Glavni del poljedelske in zelenjadarske pridelave poteka na Ljubljanskem polju. Na območju MOL se največ prideluje koruza, v letu 2019 na 38,3 % njivskih površin. Koruza je izjemno pomembna kultura predvsem za govedorejo v MOL. Približno dve tretjini se je porabi za silažo, tretjino za zrnje, pri čemer je letno razmerje odvisno tudi od letine. Kmetje namreč sejejo koruso za oba namena, od pridelka pa je odvisno, koliko je bodo uporabili za silažo. Velik del govedorejskih kmetij prideluje koruso tako na Ljubljanskem polju kot na Ljubljanskem barju. S tem si zagotovijo stabilnost pridelave, saj so pridelki v suhih letih na barju največji, v mokrih letih, ko je na barju pridelek slabši, pa korusa dobro uspeva na lahkih peščenih tleh Ljubljanskega polja.

Od leta 2014 do 2019 se je zelo zmanjšalo pridelovanje pšenice (za 50 % na 6,5 % njivskih površin) – predvsem na račun ječmena. Razlog je predvsem v potrebah živinoreje, v višjih pridelkih ječmena, ki dozori prej in se tako izogne sušam v zgodnjem poletju, ki lahko močno prizadenejo pšenico. Slednja je tudi tehnološko zahtevnejša, njen odkup ob žetvi pa otežuje tudi pomanjkanje mlinov v MOL in v njeni okolici. Zmanjšala se je tudi pridelava drugih žit. Pridelava krompirja se je po upadu v zadnjih 20 letih v zadnjem obdobju stabilizirala – za trg je zanimiva pridelava predvsem sort mladega krompirja.

Pretežni del zelenjadarske pridelave poteka na njivah, le manjši del v zaščiteneih prostorih. Na območju MOL se zelenjadnice pridelujejo na več kot 550 ha – največ je kapusnic, ki imajo na območju MOL dolgoletno tradicijo (tudi kisanje zelja), sledijo solatnice (solata, radič, endivija, motovilec), korenovke (korenje, zelena, rdeča pesa), šparglji ter plodovke v rastlinjaki (paradižnik, paprika, kumare).

Sadjarstvo na območju MOL

Sadjarstvo se v MOL širi predvsem na hribovitem vzhodnem delu, kjer predstavlja pomemben dohodek mnogih kmetij. Po podatkih rabe tal za leto 2019 je bilo v MOL 211 ha ekstenzivnih in 26,54 ha intenzivnih sadovnjakov. Podatki Agencije RS za kmetijske trge in razvoj podeželja (v

nadaljevanju ARSKTRP) pa kažejo, da so kmetijska gospodarstva (v nadaljevanju: KMG) v letu 2019 prijavila 74 ha nasadov, od tega večino mešanih nasadov, kar je značilno za ekstenzivne sadovnjake. 25 ha je bilo sadovnjakov z eno vrsto, pri čemer prevladujejo jablane, ter češnje, slive in hruške. Nasadov jagod je bilo 3 ha.

Živinoreja na območju MOL

Govedoreja je najpomembnejša kmetijska dejavnost v MOL. Krma zanjo se prideluje na trajnih in barjanskih travnikih pa tudi na večjem delu njiv (več kot 85 % njiv v letu 2019). To velja tako za ravninske kot hribovske kmetije. Pri govedoreji je pomembna tako mlečna kot mesna proizvodnja. Podatki o staležu živali sicer kažejo, da se je število KMG, ki redijo govedo, v 9 letih zmanjšalo za 25,1 %, število glav govedi pa za 6,3 %. To pomeni, da so predvsem večje obstoječe kmetije povečale črede in obseg prireje. Verjetno je nekaj manjših kmetij iz mlečne prireje prešlo v rejo dojlj, druge pa so povsem opustile prirejo. V prihodnje pričakujemo, da se bo zaradi starostne strukture lastnikov trend zmanjševanja KMG z rejo govedi nadaljeval.

V časovnem obdobju 2014-2019 se je zmanjšala tudi reja drobnice (ovc in koz) s 658 osebkov na 511 osebkov. Predvsem pa se je zmanjšalo število konjev, kar za 45 % (300 v letu 2019). Konje na območju MOL predvsem tudi na Ljubljanskem barju redijo za športne namene, za potrebe vprežnih živali, nekateri rejci pa tudi za meso. Menimo, da se je zmanjšalo tudi število rejcev konj, predvsem za meso, ki zaradi starosti opuščajo rejo.

Pretežni del perutnine se goji farmsko v podjetjih. Na kmetijah je perutnine manj, čeprav v praksi na terenu opažamo, da se vse več kmetij odloča za manjše domače reje nesnic v opuščenih govejih hlevih (v kletkah ali v talni reji). V letu 2019 so na kmetijah redili 448 prašičev.

Čebelarstvo

Na območju MOL deluje 5 čebelarskih društev (Barje, Ljubljana Moste-Polje, Tacen, Ljubljana Center in Društvo Urbani čebelar) s skupaj več kot 392 člani oz. 3 % vseh slovenskih čebelarjev. Društva so zelo aktivna, čebelarstvo pa postaja vse bolj pogosto tudi v urbanem okolju.

Na območju MOL je postavljenih več kot 4.600 panjev, od tega približno 700 na več kot 118 lokacijah v urbanem prostoru (znotraj avtocestnega obroča). Posledično je Ljubljana mesto z eno največjih gostot panjev v urbanem okolju, saj njihova gostota znaša 9,7 panjev/km². V povprečju ima vsak čebelar na območju MOL med 30 in 50 čebeljih družin, največji tudi več kot 300.

MOL že aktivno podpira čebelarjenje – tudi preko gibanja »Čebelja pot« in blagovne znamke »Ljubljanski med«.

Zaščita, ohranjanje in razvoj funkcionalne sposobnosti kmetijskih gospodarstev

V obdobju 2014-2020 je MOL skozi OPN (določanje območij za preselitev kmetij ali širitev stavbnih zemljišč za potrebe kmetij) omogočila možnost nadaljnjega razvoja 24 kmetijskim gospodarstvom. Prav tako je MOL na letni ravni vzdrževala med 15 in 25 km poljskih poti.

MOL je bila v obdobju zadnje strategije uspešna pri izvedbi dveh komasacij, Zadobrova in Kašelj, vendar je bil tu po sredi tudi splot okoliščin po denacionalizaciji (dostopnost parcel), ki je lastnike spodbudil k izvedbi.

V preteklem programskem obdobju je MOL aktivno pristopila k vprašanju učinkovitega in sonaravnega upravljanja vrtičkov oz. raznovrstnih prostorov urbanega vrtnarjenja. Urejenih je bilo 9 vrtičkarskih območij v skupni površini približno 9 ha.

Dopolnilne dejavnosti na kmetijah na območju MOL

Posebej na majhnih kmetijah in v območjih z omejenimi dejavniki so dopolnilne dejavnosti na kmetiji lahko odločilne za preživetje in obstoj kmetij. Skupno so kmetije v MOL registrirale 25 različnih dopolnilnih dejavnosti, pogosto več kot eno na kmetijo. Najzahtevnejši je zagotovo turizem na kmetiji, posebej če gre za stacionarni turizem. Najpogostejše so dejavnosti povezane s predelavo sadja, pridelavo sokov in pijač, sledijo dejavnosti povezane s predelavo žit, peko kruha in peciv itd. Pomembna je pridelava začimb, predelava mleka in mesa. Pogoste so še storitve v kmetijstvu, gozdarstvu in čiščenje cest, predvsem pozimi.

Vseh registriranih dopolnilnih dejavnosti v MOL v letu 2015 je bilo 206. Vseh nosilcev dejavnosti pa je bilo 62 (povprečno 3,3 dejavnosti na nosilca oz. na kmetijo). Od teh 62 je bilo ženskih nosilk dejavnosti 15 ali 24 %. Leta 2020 je bilo registriranih vseh dopolnilnih dejavnosti 272. Vseh nosilcev dejavnosti je bilo 75 (povprečno 3,6 dejavnosti na nosilca oz. na kmetijo). Od tega je bilo ženskih nosilk 25 ali 33 %. Iz zbranih podatkov je razvidno, da se število registriranih dejavnosti na kmetijah povečuje, prav tako število nosilcev dejavnosti in delež nosilk. Največje povečanje je bilo prav pri predelavi sadja ter pridelavi sokov in žganih pijač.

2.5 SWOT ANALIZA Z OPREDELITVIJO KLJUČNIH IZZIVOV

PREDNOSTI

- ✓ OPN že opredeljuje območja varovanja kmetijskih zemljišč, pa tudi površine namenjene urbanemu kmetijstvu in območja za vrtičkarstvo.
- ✓ Mesto Ljubljana predstavlja močan in privlačen trg – tako zaradi meščanov kot porasta turizma v zadnjih letih – pomembno tržišče tako za prodajo, kot za koriščenje dopolnilnih dejavnosti na kmetijah je blizu.
- ✓ Na območju MOL aktivnih 882 kmetijskih gospodarstev, od tega jih ima 566 več kot 60 % svojih zemljišč na območju MOL.
- ✓ Velika površina gozdov in zelenih površin v urbanem prostoru, ki jo meščani cenijo – pomembna socialna in klimatska funkcija.
- ✓ Prepoznane in deloma že izkoriščene prednosti dopolnilnih dejavnosti na kmetiji.
- ✓ Čebelarstvo kot perspektivna dejavnost in zgled za rast preko sodelovanja.
- ✓ Že obstoječe dobre prakse – Čebelja pot, borze živil itd.
- ✓ Prepoznavne že obstoječe »zgodbe«, ki jih lahko obudimo/oživimo/promoviramo (»dišečka«, drobnica, turistične poti itd.).
- ✓ Vrtičkarstvo že prisotno in priljubljeno pri meščanih.
- ✓ Dobro poznavanje terena in sodelovanje z ljudmi po principih participativnega pristopa – posledično visoka stopnja zaupanja kmetov v MOL in Kmetijsko svetovalno službo.
- ✓ Želja MOL po aktivni in vsestranski podpori podeželju in razumevanje ranljivosti le-tega.
- ✓ V prejšnji programski perspektivi si je MOL nabrala izkušnje za črpanje EU sredstev in okrepila kader.

PRILOŽNOSTI

- Menjava generacij in prilagajanje klimatskim spremembam – drugačni pristopi, uvajanje novih, specializiranih ter tehnološko naprednih oblik kmetijstva (npr. ekološka pridelava na VVO z namakanjem).
- Novi pridelki – novost in priložnost za doseganje višje dodane vrednosti.
- Pretežni del zelenjadarske pridelave poteka na njivah, le manjši del v zaščiteneih prostorih.
- Urbani prostor kot potencial za razvoj urbanega kmetijstva in vrtičkarstva – ne le na zelenih ampak tudi na sivih površinah (strehe, ploščadi, ulice...), degradiranih površinah in stavbnih zemljiščih.
- Obujanje starih ljubljanskih sort kot oblika specializacije.
- Pripravljenost MOL, da postane vezni člen med ponudbo in povpraševanjem lahko dvigne stopnjo zaupanja.
- Znanje in dobre prakse iz tujine – pobratena mesta, EU projektni partnerji.
- Mobilizirati obstoječe prodajne kapacitete in lokacije.
- Krepitev vaških jeder z dodatno ponudbo lokalnih proizvodov/storitev
- Povezati ponudbo podeželja z LPT in Turizmom Ljubljana.
- Naravna in kulturna dediščina kot priložnost za razvoj dopolnilnih dejavnosti na kmetijah.
- Obrat EU politike v »Green Deal« in »Farm to Fork« – viri dodatnega financiranja usmerjeni v trajnostno in krožno podeželje.
- Z uspešno izvedenimi EU projekti je MOL okrepila svoj ugled in mreže povezav v mednarodnem prostoru, kar odpira več možnosti v novem programskem obdobju.
- COVID-19 je pokazal pomen lokalne samooskrbe in dostopnosti zelenih površin za občane.
- Digitalizacija – ne le v osnovnih panogah, tudi pri povezovanju ponudbe.
- Izboljšanje sodelovanja s strokovnimi službami zunaj in znotraj MOL.

SLABOSTI

- Naravne danosti za kmetijstvo na območju MOL niso najugodnejše:
 - o le 40 % kmetijskih zemljišč z velikim ali zelo velikim talnim številom, nadaljnjih 20 % s srednjim,
 - o območja z omejenimi dejavniki (gorska območja, Ljubljansko barje na več kot 50 % kmetijskih površin),
 - o padavin dovolj, a prisotna sezonska velika stopnja ranljivosti na sušo (na produ in pesku) in zastajanje vode (na barju in ob vodotokih).
- Velik delež kmetijskih zemljišč in gozdov na območjih z varovalnimi režimi, ki zahtevajo prilagojeni način upravljanja in gospodarjenja:
 - o 44,4 % vseh površin MOL na VVO – na VVO I največ kmetijskih površin 55 % in gozda 38 %, na VVO II in III pa približno 30 % kmetijskih površin in 20 % gozda,
 - o velik deleže kmetijskih zemljišč znotraj KP Ljubljansko barje in Natura 2000.
- Majhnost kmetijskih gospodarstev in razdrobljenost posesti.
- Država ni opredelila trajno varovanih kmetijskih zemljišč, MOL mora to izvesti ob naslednji spremembi OPN.
- Zapleteni in dolgotrajni komasacijski postopki in postopki povezani s selitvami kmetij.
- Lastniki gozdov v splošnem slabo poznajo svoje gozdove in z njimi ne gospodarijo aktivno.
- Nizka stopnja zaupanja med partnerji na vseh ravneh – nizka stopnja sodelovanja.
- Nizka stopnja osveščenosti odgovornih za ohranjanje vaških jeder in lastnikov zemljišč.
- Pomoč kmetom brez lastne so-udeležbe.
- Pomanjkljiva komunikacija – posledično slaba informiranost.
- Kadrovska podhranjenost Oddelka za varstvo okolja, Odseka za razvoj podeželja MOL za izvedbo vseh pričakovanih aktivnosti.

NEVARNOSTI/GROŽNJE

- ❖ Podnebne spremembe (pričakovani vpliv podnebnih sprememb na kmetijstvo na območju MOL, tako pozitiven kot negativen, je velik) in naravne ujme.
- ❖ Menjava generacij in posledično opuščanje kmetij oz. določenih dejavnosti.
- ❖ Splošni negativni trendi (upad št. kmetij, izguba kmetijskih zemljišč, zmanjšanje pridelave itd.), ki so značilni za celoten kmetijski sektor.
- ❖ Izguba kmetijskih zemljišč (opuščanje, pozidava, zaraščanje) - nedorečena prostorska politika – V OPN MOL je velik del kmetijskih zemljišč srednjeročno namenjen razvoju mesta in drugim uporabnikom v prostoru.
- ❖ Zaskrbljujoče dejstvo je, da ima kar 25,5 % površin v opuščanju veliko in zelo veliko talno število.
- ❖ Vse večji pritisk divjadi na kmetijske površine in posledično večanje škod.
- ❖ Vse večji pritisk na kmetijske površine s strani lokalnih prebivalcev, škode zaradi kraj pridelkov, onesnaževanje z odpadki s strani sprehajalcev in problem pasjih iztrebkov na njivah in travnikih.
- ❖ Nerazumevanje povezano z opravljanjem kmetijske dejavnosti predvsem pri novo priseljenih meščanih na podeželju (hrup, morebiten smrad ...).
- ❖ Izgubljanje podeželske identitete zaradi priseljevanja meščanov in urbanega načina življenja.
- ❖ Rigidnost in počasna odzivnost državnih institucij pri sistemskih vprašanjih.

STRATEŠKI OKVIR

3 STRATEŠKI OKVIR SRPUK MOL 2021-2027

3.1 VIZIJA RAZVOJA PODEŽELJA IN URBANEGA KMETIJSTVA

V okviru »Vizije razvoja podeželja MOL do leta 2045« je Oddelek za varstvo okolja, Odsek za razvoj podeželja MOL opredelil naslednjo vizijo razvoja ljubljanskega podeželja:

Ljubljansko podeželje, z roko v roki z mestom in sosedi, izkorišča človeške, gospodarske in naravne potencialne podeželskega prostora za izboljšanje kakovosti življenja. Z razvojem kmetijstva, gozdarstva ter drugih gospodarskih dejavnosti podeželje nudi vsem možnost zadovoljitve njihovih potreb v urejeni krajini in v ohranjenem okolju, ki ima svojo prepoznavno identiteto.

Razvoj ljubljanskega podeželja in urbanega kmetijstva, bo načrtovala strategija za posamezno programsko obdobje (predvidoma se bo razvoj odvijal skozi 4 sedemletna programska obdobja), pri čemer bo sledila smeri dolgoročne strategije razvoja do leta 2045. Osnovni cilj le-te je zagotovitev samooskrbe s hrano in pri tem ustreznega ravnanja z naravnimi viri, s posebnim poudarkom na vodi in zemlji, ter s tem določeno stopnjo neodvisnosti v primeru nepredvidenih globalnih dogodkov.

Poseben poudarek je dan povezavam med povpraševanjem in ponudbo in temelji na gradnji odgovorne družbe, ki razume pomen lokalnega, ohranjanja okolja in naravnih virov in se zaveda pomena krožnega gospodarstva. Vsi predstavljeni modeli vključujejo različne dele razvoja podeželja in urbanega kmetijstva ter omogočajo razvoj različnih aktivnosti, ki posegajo tako na področje ohranjanja in razvoja socialnega potenciala na podeželju ter omogočajo obstanek prebivalcev na podeželju s tem pa živ prostor in zeleno zaledje za mesto z vsemi geografskimi in družbeno-sociološkimi elementi.

3.2 CILJI SRPUK MOL 2021-2027

Glede na izbrane prioritete in SWOT analizo so bili določeni naslednji cilji SRPUK MOL 2021-2027:

1) **ZAGOTOVLJENI USTREZNI POGOJI ZA KAKOVOSTNO PRIDELAVO HRANE IN DOSEGANJE VIŠJE STOPNJE SAMOOSKRBNOSTI**

Doseganje čim višje stopnje samooskrbe ostaja ena ključnih nalog vsake lokalne skupnosti. Obenem podeželje z diverzifikacijo kmetijskih gospodarstev meščanom ponuja vrsto drugih storitev, katerih pomen v luči podnebnih sprememb, epidemij in drugih zunanjih globalnih vplivov, pridobiva na pomenu, saj prispeva k večji odpornosti lokalnih skupnosti na nepričakovane dogodke in dvigujejo kakovost življenja. Za doseganje večje stopnje samooskrbe je ključno, da se lokalno pridelana hrana v čim večji meri porabi znotraj območja Ljubljane. S tem se ne le zaključujejo temveč tudi krepijo krogi kratkih lokalnih oskrbnih verig, posledično pa se krepi tudi podeželje.

2) **DOBRO POVEZANI PONUDNIKI IN PONUDBA PODEŽELJA**

Povezovanje ponudnikov je ključno ne le za zagotavljanje zanesljive oskrbe s hrano, temveč tudi za zagotavljanje večjih količin, raznovrstnosti ponudbe, standardov kakovosti in krepitev prepoznavnosti podeželja oz. njegovih proizvodov in storitev. Vendar je za doseganje tega cilja nujno vzpostaviti medsebojno zaupanje med proizvajalci oz. ponudniki sorodnih in povezljivih storitev. Šele nato bodo lahko prišle na vrsto promocija, vzpostavljanje novih prodajnih kanalov in aktivnosti povezane z iskanjem sinergij.

3) **OSVEŠČENI IN ODGOVORNI OBČANI, KI AKTIVNO PODPIRAJO DOBRO PREPOZNAVNO PODEŽELJE**

Povsem enako pomembno kot povezovanje ponudnikov na podeželju je osveščanje občanov o pomenu in kakovosti lokalnih proizvodov, podpora lokalnemu okolju in dvigu zaupanja v kratke lokalne verige in znamke. Na ta način lahko mesto najboljše in najučinkoviteje podpre podeželje, s tem pa zaključi trajnostni krog, ki ga tvorijo navedeni štirje strateški cilji.

4) **VITALNO, ATRAKTIVNO IN PERSPEKTIVNO PODEŽELJE Z OHRANJENO IDENTITETO**

Za uživanje vseh prednosti in trajnostno izkoriščanje potencialov podeželja, je potrebno na podeželju zadržati aktivna kmetijska gospodarstva, podeželski način življenja in ohraniti identiteto podeželja. Ključni element ohranjanja naravnih virov, kulturne krajine in dediščine, pa tudi trajnostnega izkoriščanja potencialov podeželja, so ljudje. Tako je ena od ključnih

nalog vsake lokalne skupnosti omogočati ugodne pogoje življenja na podeželju, s tem pa pritegniti ali vsaj zadržati mlade na kmetijah. Le dovolj aktivnega in zainteresiranega prebivalstva namreč omogoča ohranjanje vitalnega in aktivnega podeželja, ki s podporo novim razvojnim idejam lahko spet postane perspektivno. Vitalno, atraktivno in perspektivno podeželje z ohranjeno identiteto, bo veliko bolj privlačno tudi za meščane, kar bo še tesneje povežalo mesto in podeželje ter odprlo nove razvojne možnosti in priložnosti.

Med oblikovanjem predstavljenih ciljev je bilo prepoznanih več zunanjih faktorjev, katerih bodoči razvoj lahko pomembno vpliva tako na učinkovitost, kot na uspešnost zasledovanja zgoraj opredeljenih ciljev. Zato se v SRPUK MOL 2021-2027 poleg predstavljenih ciljev zasleduje tudi naslednje horizontalne teme:

- a) Prilagajanje na podnebne spremembe
- b) Ohranjeni in trajnostno upravljani naravni viri
- c) Okrepljen socialni kapital

Ne glede na to, da gre za tako imenovane »zunanje faktorje«, lahko SRPUK MOL 2021-2027 s svojimi ukrepi aktivno vpliva na krepitev prepoznanih pozitivnih vplivov in blažitev prepoznanih negativnih vplivov horizontalnih tem. Tako je že v fazi postavitve strateškega okvirja potrebno razumevanje intenzivnosti potencialnih vplivov horizontalnih tem na postavljene strateške cilje SRPUK MOL 2021-2027.

Z namenom razumevanja intenzivnosti medsebojnih vplivov med horizontalnimi temami in strateškimi cilji oz. potrditve smiselnosti izbire opredeljenih horizontalnih tem, je bila izvedena spodaj podana ocena stopnje vpliva izbranih horizontalnih tem na izbrane strateške cilje.

Ocena stopnje vpliva izbranih horizontalnih tem na izbrane strateške cilje

OCENA STOPNJE VPLIVA HORIZONTALNIH TEM NA STRATEŠKE CILJE	<i>Zagotovljeni ustrezni pogoji za kakovostno pridelavo hrane in doseganje višje stopnje samooskrbnosti</i>	<i>Dobro povezano in prepoznavno podeželje</i>	<i>Osveščeni in odgovorni meščani, ki aktivno podpirajo podeželje</i>	<i>Vitalno, atraktivno in perspektivno podeželje z ohranjeno identiteto</i>
<i>Prilagajanje na podnebne spremembe</i>	+	+	+	+
<i>Ohranjeni in trajnostno upravljani naravni viri</i>	+	+	+	+
<i>Okrepljen socialni kapital</i>	+	+	+	+

Legenda: Velik vpliv
+ Pozitiven vpliv Zmeren oz. posreden vpliv
- Negativen vpliv Zanemarljiv vpliv oz. vpliva ni
0 Vpliva ni

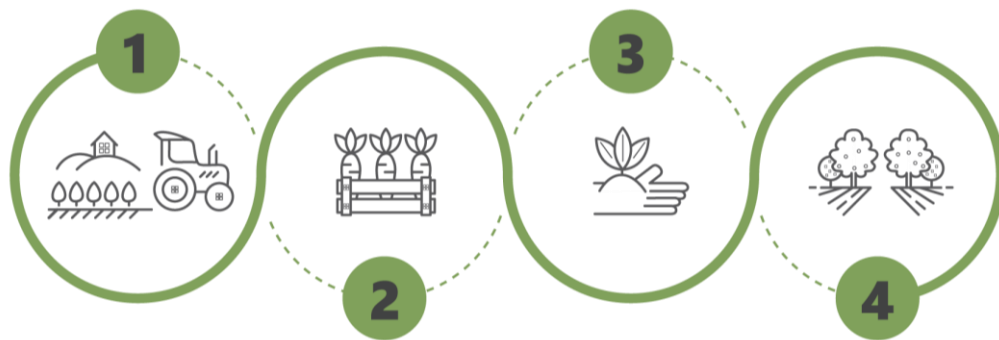
Vpliv je seveda lahko pozitiven ali negativen, kar je bilo upoštevano v korakih priprave SRPUK MOL 2021-2027 oz. so bili, glede na podano oceno, v strategiji predvideni ustrezni spodbujevalni oz. prilagoditveni ukrepi.

OPERATIVNI OKVIR

avtor: arhiv MOL

4 OPERATIVNI OKVIR STRATEGIJE RAZVOJA PODEŽELJA MOL

UKREP 1.1

Zagotavljanje trajnostnega in usklajenega prostorskega razvoja na kmetijah in varovanja kmetijskih zemljišč na območju MOL

UKREP 1.2

Izboljšanje pogojev za delo in pridelavo na kmetijah ter vzpodbujanje ekološkega načina kmetovanja

UKREP 1.3

Trajnostno in aktivno upravljanje z gozdovi

UKREP 1.4

Prepoznavanje in aktivacija potencialov urbanega kmetijstva

UKREP 2.1

Krepitev kapacitet in povezovanje ponudnikov

UKREP 2.2

Usklajevanje trženja in prodajnih kanalov dobrin podeželja

UKREP 3.1

Povečanje prepoznavnosti podeželja in osveščanje meščanov

UKREP 3.2

Vzpostavitev posebnih programov na kmetijah v okviru participativnega urbanega kmetijstva

UKREP 4.1

Spodbujanje usklajenega in aktivnega delovanja različnih interesnih skupin

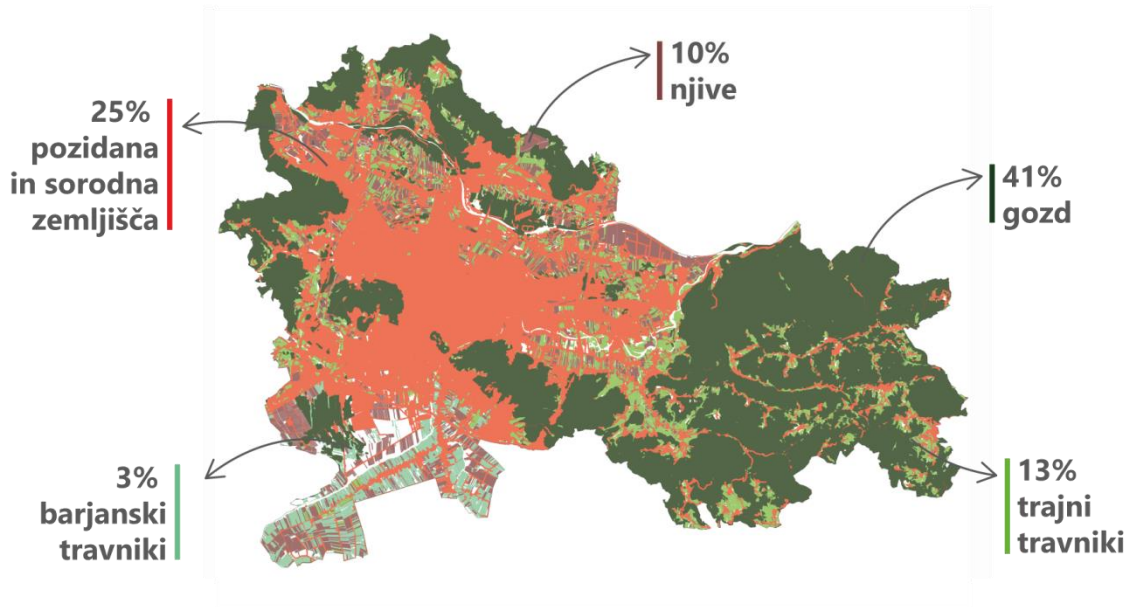
UKREP 4.1

Ohranjanje tradicionalne kulturne krajine in dediščine

CILJ 1

Zagotovljeni ustrezni pogoji za kakovostno pridelavo hrane in doseganje višje stopnje samooskrbnosti

Ključni izzivi

- Doseči višjo stopnjo samooskrbnosti s kakovostno hrano ob upoštevanju naravnih danosti in omejitev v prostoru.
- Varovanje kmetijskih in gozdnih zemljišč kot naravnih virov.
- Aktivirati razpoložljive neizkoriščene potencialne za povečanje samooskrbnosti.
- Prilagoditi se na podnebne spremembe.
- Ustvariti dodano vrednost na kmetijskih gospodarstvih.

4.1 CILJ 1 - ZAGOTOVLJENI USTREZNI POGOJI ZA KAKOVOSTNO PRIDELAVO HRANE IN DOSEGANJE VIŠJE STOPNJE SAMOOSKRBNOSTI

UKREP 1.1 Zagotavljanje trajnostnega in usklajenega prostorskega razvoja na kmetijah in varovanja kmetijskih zemljišč na območju MOL			
OPIS UKREPA	Trajnostni in usklajen prostorski razvoj na kmetijah in varovanje kmetijskih zemljišč sta predpogoja za dolgoročno ohranjanje podeželja MOL. Kmetijska zemljišča so ranljiv naravni vir, ki ga danes poleg uporabe gnojil in fitofarmaceutskih sredstev ogrožajo tudi onesnaževanje, urbanizacija in klimatske spremembe. Posledično je potrebno rodovitnost in onesnaženost kmetijskih zemljišč sistematično spremljati in na podlagi poznavanja dejanskega stanja izvajati ukrepe, ki bodo zaščitili ne le naravni vir sam, ampak tudi prehransko verigo in potrošnika kot njenega končnega uporabnika. Na drugi strani je potrebno uravnotežiti in stabilizirati različne poglede na rabo prostora, ustaviti trend njihove izgube in zaraščanja ter zagotoviti dovolj trajno varovanih kmetijskih zemljišč, ki bodo tudi v sicer pretežno urbanem in sub-urbanem prostoru omogočala pridelavo kakovostne hrane in doseganje čim višje stopnje samooskrbe. Kmetijskim gospodarstvom je potrebno omogočiti dostop do ustrezne površine kmetijskih zemljišč in jih tudi tako okrepiti, ob tem pa z ustrezno prostorsko politiko omogočiti posodabljanje in razvoj kmetijskih gospodarstev kot posebne prostorsko načrtovalske kategorije. Posebno pozornost je treba nameniti prilagajanju kmetijskih gospodarstev in njihovih praks na klimatske spremembe, kot enemu ključnih aktualnih izzivov. Vse navedeno prispeva k izboljšanju pogojev za kakovostno pridelavo hrane, stabilnosti kmetijskih gospodarstev, njihovem sonaravnemu razvoju in posledično doseganju večje stopnje samooskrbe.		
KLJUČNE AKTIVNOSTI (opis aktivnosti je podan v prilogi 1)	A1.1.1 - Sistematično spremljanje stanja naravnih virov A1.1.2 - Zagotavljanje zadostnih in primernih površin za delovanje kmetijskih gospodarstev A1.1.3 - Krepitev odpornosti na posledice podnebnih sprememb		
Sinergije z drugimi strategijami MOL	Strateški del OPN MOL, Vizija Ljubljane 2045, Program varstva okolja MOL 2021-2027, Krožni potenciali Ljubljane 2021-2027, s pogledom Ljubljana, krožno mesto 2045		
Ključni upravičenci ukrepa	Kmetijska gospodarstva, MOL in njene strokovne službe, strokovne institucije		
Ključni partnerji za izvedbo ukrepa:	Ključni partnerji:	Njihove naloge oz. področja sodelovanja:	
	Oddelek za varstvo okolja MOL	Nosilec ukrepa	
	Oddelek za urejanje prostora MOL	Sodelovanje pri pripravi strokovne podlage za opredelitev trajno varovanih kmetijskih zemljišč	
	KGZS – Kmetijsko gozdarski zavod Ljubljana	Strokovno svetovanje in izobraževanje	
	Zunanji strokovnjaki	Izvedba specifičnih strokovnih nalog in izobraževanj	
	Projektni partnerji	Sodelovaje v okviru različnih projektov	
Ocenjena potrebna sredstva in viri financiranja ukrepa*	713.000,00 €	Proračun MOL = 495.000,00 € Zunanji viri financiranja = 218.000,00 €	
KAZALNIKI	Naziv kazalnika	Izhodiščna vrednost (leto):	Ciljna vrednost (2027):
Kazalniki dosežkov	Smernice za okolju prijazno kmetovanje na ranljivih območjih z rednim letnim osveščanjem	0 (2021)	1 smernice /

	Število izvedenih osveščevalnih akcij	0 (2021)	28 (4 osveščevalne akcije na leto)
	Strokovna podlaga za opredelitev trajno varovanih kmetijskih zemljišč	0 (2021)	1
	Število postopkov za širitev in preselitev kmetij	24 (2020)	20 novih postopkov
Kazalniki rezultatov	Površina trajno varovanih kmetijskih zemljišč na območju MOL	Ni podatka, saj ni strokovnih podlag (2021)	Površina trajno varovanih kmetijskih zemljišč opredeljenih v OPN
	Površina kmetijskih zemljišč prilagojena na podnebne spremembe: a) Površina kmetijskih zemljišč s pridelavo v zaščitnih prostorih b) Površina nasadov s protitočno zaščito c) Površina kmetijskih zemljišč z namakanjem	a) 7,9 ha (2021) b) 7,5 ha (2021) c) 64,9 ha (Namakalna zadruga Dobrunje, 2021), 7,9 ha – zaščiteni prostori	a) Povečanje za 5 ha b) Povečanje za 2 ha c) povečanje za 35 ha (novi namakalni sistemi)

* Podana je groba ocena potrebnih sredstev za izvedbo ukrepa v obdobju 2021-2027, ki je bila izvedena na podlagi poznanih informacij. Ocena ne vključuje stroškov dela zaposlenih na MOL, vključuje pa 30 % sofinanciranje MOL v primeru uspešne pridobitve zunanjih virov financiranja.

UKREP 1.2 <i>Izboljšanje pogojev za delo in pridelavo na kmetijah ter vzpodbujanje ekološkega načina kmetovanja</i>	
OPIS UKREPA	Trajnostni razvoj kmetij, zaostrovanje predpisov o varovanju kmetijskih zemljišč ter okolja in prilagajanje klimatskim spremembam, svet narekujejo tehnološke posodobitve (tudi digitalizacijo) kmetijskih gospodarstev. SRPUK MOL 2021-2027 veliko pozornosti usmerja v varovanje naravnih virov (tla, voda, biodiverziteta itd.), prehod v bolj trajnostne oblike kmetovanja ter v spodbujanje ekološkega kmetovanja. Razvoj področja pridelovanja hrane je v svetu izjemno hiter in mu pridelovalci v MOL brez strokovne in finančne podpore le težko sledijo. Na tem področju se v zadnjih letih uvajajo napredne tehnike pridelave, tehnologije dodelave in predelave kmetijskih pridelkov, uvajajo se novi sonaravni pristopi kmetovanja in nove odpornejše sorte kmetijskih rastlin. Med najbolj perspektivnimi koncepti je t.i. precizno kmetijstvo, kjer lahko s pomočjo inovativnih tehnologij povečamo učinkovitost pridelave ob zmanjšanju negativnih vplivov na okolje. Z novimi spoznanji se spreminjajo tudi koncepti obdelave tal in v zadnjem času se ohranitveno obdelavo tal omenja kot enega izmed ukrepov povečanja zalog ogljika v tleh, zmanjšanja toplogrednih plinov in s tem blaženja klimatskih sprememb. S tehnološkimi rešitvami lahko zmanjšamo izgube pri gnojenju z organskimi gnojili in s tem povezan smrad, ki je pogosto vzrok nesoglasij na podeželju. Tudi ekološko kmetijstvo se sooča s hitrim tehnološkim razvojem z željo, da bi zmanjšali razlike v produktivnosti v primerjavi s konvencionalno pridelavo. V zadnjih letih je velik napredek opazen pri razvoju tehnik mehanskega zatiranja plevelov in škodljivih organizmov. Velik vpliv na pridelavo imajo neugodne vremenske razmere, kjer je potrebno izvajati preventivne ukrepe, ter spodbujati tehnologije pridelave, ki bodo naravne nesreče preprečile oziroma omilile njihove posledice. Ukrepi naslavlja tudi do sedaj zelo uspešno spodbujanje in razvoj dopolnilnih dejavnosti in produktov z dodano vrednostjo na KMG ter s tem izboljšanje njihovega ekonomskega položaja.
KLJUČNE AKTIVNOSTI <i>(opis aktivnosti je podan v prilogi 1)</i>	A1.2.1 - Spodbujanje razvojnih investicij na kmetijskih gospodarstvih A1.2.2 - Krepitev inovacijskega in tehnološkega potenciala kmetijskih gospodarstev A1.2.3 - Sofinanciranje in podpora pri izvedbi komasacij in drugih agrooperacij ter vzdrževanje poljskih poti v lasti MOL

	A1.2.4 - Razvoj obstoječih in spodbujanje novih dopolnilnih dejavnosti na kmetijskih gospodarstvih		
Sinergije z drugimi strategijami MOL	Vizija Ljubljane 2045, Strateški del OPN MOL, Strategija Mestne občine Ljubljana za mlade 2016–2025, Program varstva okolja MOL 2021–2027, Strategija razvoja turistične destinacije Ljubljana in ljubljanska regija 2021-2027		
Ključni upravičenci ukrepa	Kmetijska gospodarstva		
Ključni partnerji za izvedbo ukrepa:	Ključni partnerji:	Njihove naloge oz. področja sodelovanja:	
	Oddelek za varstvo okolja MOL	Nosilec ukrepa	
	KGZS – Kmetijsko gozdarski zavod Ljubljana	Strokovno svetovanje in izobraževanje	
	Raziskovalno-izobraževalne inštitucije	Izvedba specifičnih strokovnih nalog in izobraževanj	
	Zunanji strokovnjaki	Strokovna podpora pri konkretnih projektih in vprašanjih	
	Društva	Obveščanje članstva	
Ocenjena potrebna sredstva in viri financiranja ukrepa*	1.416.000,00 €	Proračun MOL = 1.116.000,00 € Zunanji viri financiranja = 300.000,00 €	
KAZALNIKI	Naziv kazalnika	Izhodiščna vrednost (leto):	Ciljna vrednost (2027):
Kazalniki dosežkov	Delež z razpisi MOL podprtih kmetijskih gospodarstev	7,6 % (2019)	Povečanje za 2,4 % oz. skupno na 10 %
	Število izvedenih pilotnih prenosov dobrih praks	0 (2021)	5
	Število izvedenih komasacij in drugih agro-operacijah	2 (2021)	Povečanje za 1 oz. skupno na 3
	Dolžina vzdrževanih poljskih poti iz sredstev MOL letno (km)	25 km (2021)	25 km
	Število na novo registriranih dopolnilnih (gospodarskih) dejavnosti na KMG	272 (2021)	Povečanje za 30 oz. skupno na 302
Kazalniki rezultatov	Število KMG z več kot 80 % kmetijskih zemljišč v MOL	512 (2021)	450
	Število zaposlenih oz. pokojninsko zavarovanih na KMG	487 (2021)	400
	Delež kmetij z ekološkim načinom kmetovanja	36 (4,23 %)	Povečanje za 10 oz. skupno na 46 (5,41 %)
	Delež KMG z dopolnilno dejavnostjo	8,5 % (2021)	Povečanje za 2,5 % oz. skupno na 10 %

* Podana je groba ocena potrebnih sredstev za izvedbo ukrepa v obdobju 2021-2027, ki je bila izvedena na podlagi poznanih informacij. Ocena ne vključuje stroškov dela zaposlenih na MOL, vključuje pa 30 % sofinanciranje MOL v primeru uspešne pridobitve zunanjih virov financiranja.

UKREP 1.3 Trajnostno in aktivno upravljanje z gozdovi	
OPIS UKREPA	Večina gozdov v MOL je v privatni lasti. Lastniki imajo do svojih gozdov različen odnos. Nekateri zgledno gospodarijo z njimi, drugim gozdovi ne pomenijo pomembnega vira dohodka in z njimi ne gospodarijo. Tretjim morda gozdovi pomenijo celo breme, saj ne vedo, kje imajo svoje posesti, niso usposobljeni za izvajanje del v gozdovih, niti za

	organizacijo del. Pogosto tudi ne vedo kako z gozdom upravljati. Druga pomembna specifična gozdov v MOL se skriva v dejstvu, da ima velik del gozdov na območju MOL izjemno poudarjene predvsem socialne funkcije gozda. Tu govorimo predvsem o mestnih gozdovih. Tretja specifična pa je, da so gozdovi relativno težko dostopni, zaradi česar so pogosto razmere za spravilo zaradi velikih strmin precej zahtevne. V smer opisnih ključnih značilnosti je naravnani tudi ukrep, ki spodbuja trajnostno gospodarjenje z gozdovi preko: • spodbujanja povezovanja lastnikov gozdov za učinkovitejše gospodarjenje z gozdovi, • izboljševanja infrastrukture v gozdovih, • bolj strokovnega izvajanja del v gozdovih, • povečevanja mestnih gozdov Ljubljane.		
KLJUČNE AKTIVNOSTI (opis aktivnosti je podan v prilogi 1)	A1.3.1 - Spodbujanje trajnostnega gospodarjenja z gozdovi na območju MOL A1.3.2 - Nakup gozdov		
Sinergije z drugimi strategijami MOL	Strateški del OPN MOL, Vizija Ljubljane 2045, Strategija razvoja mestnih gozdov Ljubljane 2020-2045, Program varstva okolja MOL 2021-2027		
Ključni upravičenci ukrepa	Lastniki gozdov in panožna ter interesna združenja		
Ključni partnerji za izvedbo ukrepa:	Ključni partnerji:	Njihove naloge oz. področja sodelovanja:	
	Oddelek za gospodarske dejnosti in promet MOL	Nosilec ukrepa	
	Oddelek za varstvo okolja MOL	Aktivna koordinacija z OGD	
	Zavod za gozdove Slovenije	Strokovno svetovanje in izobraževanje	
	Lastniki gozdov in njihova združenja	Aktivno in trajnostno gospodarjenje z gozdovi	
	Izvajalci del v gozdovih	Dvig standardov kakovosti izvajanja del v gozdovih	
	Gozdarski inštitut Slovenije	Strokovna in informacijska podpora preko portala Moj gozdar	
Ocenjena potrebna sredstva in viri financiranja ukrepa*	1.760.000,00 €	Proračun MOL = 1.400.000,00 € Zunanji viri financiranja = 360.000,00 €	
KAZALNIKI	Naziv kazalnika	Izhodiščna vrednost (leto):	Ciljna vrednost (2027):
Kazalniki dosežkov	Število združenj lastnikov gozdov	0 (2021)	Vsaj 1
	Površina gozdov v lasti MOL	202 ha (2021)	262 ha
Kazalniki rezultatov	Število organiziranih skupnih sečenj	2 (2021)	14

* Podana je groba ocena potrebnih sredstev za izvedbo ukrepa v obdobju 2021 – 2027, ki je bila izvedena na podlagi poznanih informacij. Ocena ne vključuje stroškov dela zaposlenih na MOL, vključuje pa 30 % sofinanciranje MOL v primeru uspešne pridobitve zunanjih virov financiranja.

UKREP 1.4 <i>Prepoznavanje in aktivacija potencialov urbanega kmetijstva</i>	
OPIS UKREPA	Urbano kmetijstvo zajema pridelovanje, obdelavo in distribucijo hrane v urbanih območjih. K njemu prištevamo kmetijstvo, vrtičkarstvo, sadjarstvo, živinorejo, ribogojstvo in urbano čebelarstvo. Takšna oblika kmetijstva je močno vpeta v mestno tkivo, njegovo družbeno in kulturno življenje ter gospodarstvo. Urbano kmetijstvo je postalo sredstvo za povečevanje dostopa do lokalno pridelane hrane, poleg tega pa ga zagovorniške skupine ali izobraževalne ustanove uporabljajo za ozaveščanje o mnogih vidikih hrane, na katere

smo kot družba pozabili – na primer o tem, kako raste hrana, kateri pridelki so lokalni, kdaj rastejo ipd. Pomembno vlogo ima tudi pri krepitevi prehranske varnosti, saj zmanjšuje potrebo po prevozu in uvažanju hrane. Pripomore k lokalnemu gospodarskemu razvoju in globalnim družbenim ciljem, kot sta zmanjšanje revščine in družbeno vključevanje revnih in drugih ranljivih skupin v mestih. Ponazarja tudi ozelenitev mesta in trajnostne urbane politike, saj znatno prispeva k doseganju trajnostnih razvojnih ciljev, določenih v novi Agendi 2030 za trajnostni razvoj, ki jo je sprejela EU. V sistematizaciji urbanega kmetijstva ločujemo med ravniho vrtov in ravniho kmetij. Na urbanih vrtovih opravljamo kmetijsko dejavnost, a pridelamo le manjšo količino hrane, pa tudi gospodarski učinek dejavnosti je načeloma nizek. Gibanje na svežem zraku, zmanjšanje stresa in druženje so pridelovalcem navadno pomembnejše dejavnosti od dejanske pridelave hrane. Urbane kmetije pa razvijajo načrtne poslovne modele ponudbe lokalnih ali regionalnih kmetijskih proizvodov oziroma storitev, ki izkoriščajo bližino mest in urbanih trgov, možnosti prevoza itn. in s tem povečujejo lokalno samooskrbo s hrano. Ukrep naslavlja spodbujanje razvoja urbanega kmetijstva v MOL, z uporabo participativnih orodij in procesov, s katerimi spodbujamo večnamensko rabo tal, raznolikost deležnikov ter prostorske in časovne interakcije ljudi in prostora pa lahko v kar največji meri izkoristimo potencial urbanega kmetijstva. Za premišljeno uvedbo urbanega kmetijstva kot procesa družbene inovacije, je potrebno izdelati akcijski načrt za integracijo participativnih mehanizmov v procese odločanja, povečanje vključenosti ranljivih družbenih skupin in spodbujanje prijetnega življenja v mestih.			
KLJUČNE AKTIVNOSTI (opis aktivnosti je podan v prilogi 1)	A1.4.1 - Spodbujanje razvoja urbanega vrtničarstva A1.4.2 - Spodbujanje razvoja urbanega kmetijstva A1.4.3 - Podpora nadaljnjemu razvoju urbanega čebelarstva in z njim povezanih aktivnosti		
Sinergije z drugimi strategijami MOL	Strateški del OPN MOL, Program varstva okolja MOL 2021-2027, Krožni potenciali Ljubljane 2021-2027, s pogledom Ljubljana, krožno mesto 2045, Strategija Mestne občine Ljubljana za mlade 2016-2025, Strategija razvoja turistične destinacije Ljubljana in Ljubljanska regija 2021-2027		
Ključni upravičenci ukrepa	Vrtničarji, čebelarji, kmetijska gospodarstva, interesne skupine v mestu, MOL in njene strokovne službe, strokovne institucije, osnovne in srednje šole, ustanove za oskrbo ljudi s težavami s telesnim in duševnim zdravjem, podjetja itd.		
Ključni partnerji za izvedbo ukrepa:	Ključni partnerji:	Njihove naloge oz. področja sodelovanja:	
	Oddelek za varstvo okolja MOL	Nosilec ukrepa	
	Mestna uprava MOL in upravljavci drugih javnih zavodov	Osveščanje ključnih nosilcev aktivnosti in njihova aktivacija pri izvedbi aktivnosti	
	KGZS – Kmetijsko gozdarski zavod Ljubljana	Strokovno svetovanje in izobraževanje	
	Raziskovalno-izobraževalne inštitucije	Izvedba specifičnih strokovnih nalog in izobraževanj	
	Nevladne organizacije	Pomoč pri organiziranju pobud in vključevanju njihovih članov v aktivnosti	
	Zunanji strokovnjaki	Sodelovanje v okviru različnih projektov	
Ocenjena potrebna sredstva in viri financiranja ukrepa*	2.143.000,00 €	Proračun MOL = 1.383.000,00 € Zunanji viri financiranja = 760.000,00 €	
KAZALNIKI	Naziv kazalnika	Izhodiščna vrednost (leto):	Ciljna vrednost (2027):
Kazalniki dosežkov	Število vrtničkov v upravljanju MOL	849 vrtničkov (2021)	1.150 vrtničkov

	Vzpostavljen program za nadaljnji razvoj vrtničarstva	0 (2021)	1
	Število pilotov vzpostavitve urbanega kmetijstva na območju MOL	0 (2021)	3
	Število izobraževalnih, skupnostnih in terapevtskih vrtov	1 (2021)	3
	Število čebeljih družin na območju MOL in znotraj avtocestnega obročja	Urbano: 700 Ruralno: 3.900 (2021)	Urbano: 600 Ruralno: 4.200
Kazalniki rezultatov	Površina namenjena vrtničarstvu na območju MOL	9 ha (2021)	12 ha

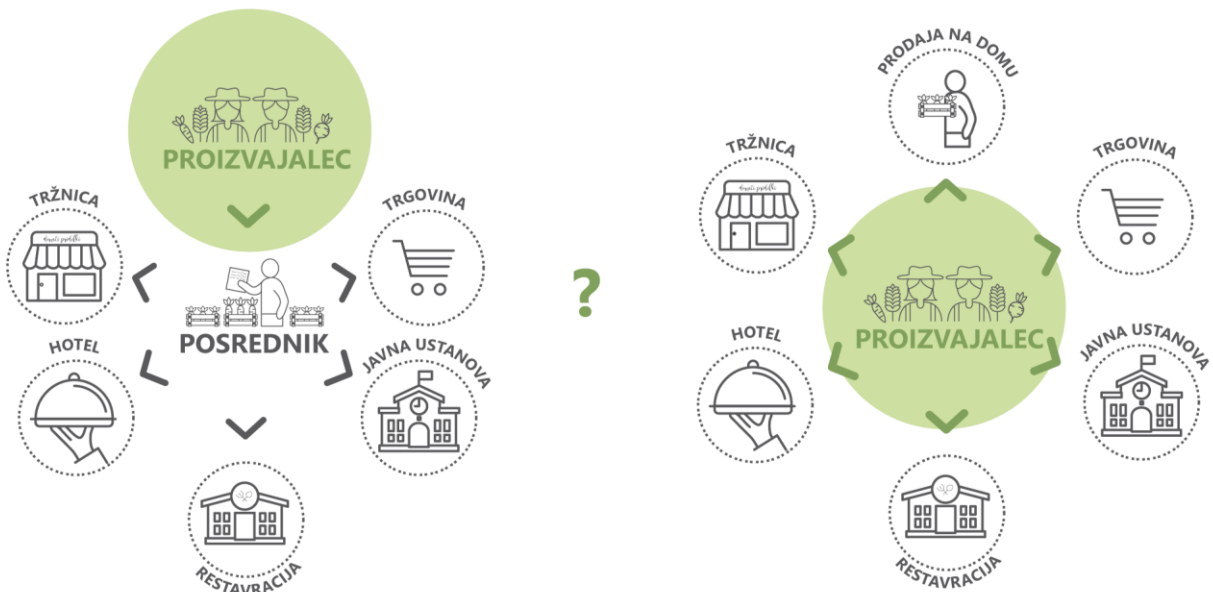
* Podana je groba ocena potrebnih sredstev za izvedbo ukrepa v obdobju 2021-2027, ki je bila izvedena na podlagi poznanih informacij. Ocena ne vključuje stroškov dela zaposlenih na MOL, vključuje pa 30 % sofinanciranje MOL v primeru uspešne pridobitve zunanjih virov financiranja.

CILJ 2

Dobro povezani ponudniki in ponudba podeželja

Res obstaja ena sama pot?

Ključni izzivi

- > Zagotoviti prenos znanja in dobrih praks.
- > Spodbuditi ponudnike k povezovanju in oblikovanju kratkih verig.
- > Prepoznati in izkoristiti priložnosti za dvig dodane vrednosti proizvodov in storitev podeželja.
- > Okrepiti neposredno prodajo in druge inovativne tržne prodajne kanale.
- > Okrepiti zaupanje meščanov v lokalne proizvode in storitve ter povečati njihovo prepoznavnost.

4.2 CILJ 2 - DOBRO POVEZANI PONUDNIKI IN PONUDBA PODEŽELJA

UKREP 2.1 <i>Krepitev kapacitet in povezovanje ponudnikov</i>			
OPIS UKREPA	Zaradi hitrega tehnološkega razvoja so se kmetijski pridelovalci in ponudniki dobrin podeželja za učinkovitejši in uspešnejši nastop na trgu prisiljeni nenehno izpolnjevati svoje znanje in usposobljenost. To poteka preko različnih oblik formalnega in neformalnega izobraževanja. Višja stopnja kmetijske usposobljenosti/formalne kmetijske izobrazbe, pa tudi drugih znanj pomembno prispeva k višji produktivnosti dela na kmetijskem gospodarstvu. Predvsem mlajši in strokovno usposobljeni nosilci kmetijskih gospodarstev so gonilo tehnološkega napredka na kmetijah, ter bolj naklonjeni vpeljavi inovativnih, ekonomsko in tehnološko učinkovitejših rešitev pri kmetijski pridelavi in predelavi. Prav tako so veliko bolj prilagodljivi na spremenljivost ekonomske razmer na trgu. Gledano celovito, izboljšana izobrazbena raven tako nosilcev kmetijskih gospodarstev kot tudi drugih ciljnih skupin v osnovi krepi konkurenčnost, povečuje učinkovitost rabe virov, izboljšuje okoljsko učinkovitost in prispeva k trajnostnemu razvoju podeželskih območij. Za doseganje večje konkurenčnosti in učinkovitejši nastop na trgu pa predstavlja enega ključnih dejavnikov tudi povezovanje ponudnikov dobrin podeželja. Poleg organizacij proizvajalcev, katerih ustanavljanje na državni ravni podpira skupna kmetijska politika in ki so praviloma sektorsko zasnovane, pomembno obliko povezovanja predstavljajo tudi manjše skupine proizvajalcev, ki se oblikujejo na lokalni ravni. Ukrep tako predstavlja eno ključnih gonilnih sil razvoja podeželja z velikimi sinergijskimi potenciali z ostalimi ukrepi in cilji.		
KLJUČNE AKTIVNOSTI (<i>opis aktivnosti je podan v prilogi 1</i>)	A2.1.1 - Krepitev znanja ponudnikov A2.1.2 - Spodbujanje različnih oblik povezovanja ponudnikov hrane na območju MOL		
Sinergije z drugimi strategijami MOL	Vizija Ljubljane 2045, Program varstva okolja MOL 2021-2027, Strategija Mestne občine Ljubljana za mlade 2016-2025, Strategija razvoja turistične destinacije Ljubljana in ljubljanska regija 2021-2027		
Ključni upravičenci ukrepa	Kmetijska gospodarstva, interesne skupine in drugi akterji na podeželju, javni zavodi in institucije, strokovne institucije		
Ključni partnerji za izvedbo ukrepa:	Ključni partnerji:	Njihove naloge oz. področja sodelovanja:	
	Oddelek za varstvo okolja MOL	Nosilec ukrepa	
	Oddelki in službe ter javni zavodi in podjetja MOL	Vzpostavitev visoke stopnje razumevanja ukrepa ter operativnega podpornega sistema za njegovo uveljavljanje znotraj MOL	
	KGZS – Kmetijsko gozdarski zavod Ljubljana	Strokovno svetovanje in izobraževanje	
	Zunanji strokovnjaki	Izvedba specifičnih izobraževanj in nalog	
Ocenjena potrebna sredstva in viri financiranja ukrepa*	675.000,00 €	Proračun MOL = 675.000,00 € Zunanji viri financiranja = 0,00 €	
KAZALNIKI	Naziv kazalnika	Izhodiščna vrednost (leto):	Ciljna vrednost (2027):
Kazalniki dosežkov	Število izvedenih izobraževanj in njihovih udeležencev	251 izobraževalnih aktivnosti** z 2.934 udeleženci (2019)	Izvedba 1 izobraževalnega programa z vsaj 100 udeleženci
	Število organiziranih ogledov dobrih praks doma ali v tujini	60 (2019)	5 na leto oz. skupno 35

	Izveden začetni monitoring o številu KMG z novo razvitim produktom, storitvijo ali dejavnostjo na podlagi udeležbe v preteklem programu krepitve kapacitet	0 (2021)	1
	Število novih pobud za organiziranje lokalnih skupin proizvajalcev in kratkih verig	5 (2021)	Povečanje za 10 ali več
Kazalniki rezultatov	Število KMG z novo razvitim produktom, storitvijo ali dejavnostjo na podlagi udeležbe v programu krepitve kapacitet	Ni poznano – izvede se začetni monitoring (2021)	Povečanje za 10
	Število delujočih lokalnih skupin proizvajalcev in kratkih verig	5 (2021)	Povečanje za 5 oz. skupno na 10

* Podana je groba ocena potrebnih sredstev za izvedbo ukrepa v obdobju 2021-2027, ki je bila izvedena na podlagi poznanih informacij. Ocena ne vključuje stroškov dela zaposlenih na MOL, vključuje pa 30 % sofinanciranje MOL v primeru uspešne pridobitve zunanjih virov financiranja.

**Pri tem kazalniku gre za razdrobljene oz. posamezne izobraževalne aktivnosti, ki med seboj niso bile povezane v konsistenten in zaokrožen program, tako kot je to predvideno s to strategijo, ki predvideva letno izvedbo usklajenega programa. Vrednost kazalnika je bila dosežena v obdobju 2014-2019.

UKREP 2.2 Usklajevanje trženja in prodajnih kanalov dobrin podeželja		
OPIS UKREPA	Uspešnost gospodarjenja in ekonomski položaj ponudnikov hrane je v veliki meri odvisen od prilagajanja razmer na trgu in uspešnosti pri zadovoljevanju potreb in želja potrošnikov. Glede na spremenljive in pogosto negotove gospodarske razmere je pomembno, da kmetijska gospodarstva diverzificirajo načine prodaje in pri iskanju končnega porabnika svojih proizvodov iščejo in izbirajo različne prodajne poti. Poleg prodaje veletrgovcem, zadrugam ter drugim odkupovalcem pomemben prodajni kanal predstavlja tudi neposredna prodaja. Ta ponudnikom hrane in storitev nudi dodaten zaslužek na gospodarstvu (pri enakem obsegu pridelave), neodvisnost od posrednikov, dodatno zaposlitev delovne sile, možnost izkoriščanja tržnih niš, socialni stik z ljudmi, takojšnja odzivnost terena in takojšnje plačilo. Za doseganje boljših poslovnih rezultatov pomembno vlogo pri trženju predstavljajo vzpostavljene kratke verige. Tako za ponudnike kot tudi potrošnike prinašajo številne koristi tako na ekonomskem kot tudi okoljskem in socialnem področju. Na strani ponudbe ta oblika prodaje in trženja prinaša prednosti skupnega tržnega nastopa in promocije, zmanjševanja stroškov zaradi krajših distribucijskih poti in optimalnejše rabe proizvodnih virov. Z vidika potreb potrošnika pa so kratke oskrbne verige pomembne zlasti z vidika zagotavljanja večje kakovosti (hranilnosti) živil. Z vidika avtentičnosti in kakovosti imajo podoben pomen tudi lokalne blagovne znamke, ki pridelovalcem dodatno omogočajo večjo konkurenčnost.	
KLJUČNE AKTIVNOSTI (opis aktivnosti je podan v prilogi 1)	A2.2.1 - Pomoč pri trženju in dvigovanju dodane vrednosti novih proizvodov in storitev na podeželju A2.2.2 - Podpora pri vzpostavljanju in krepitvi kratkih verig A2.2.3 - Pomoč pri vzpostavljanju lokalnih blagovnih znamk in njihovi promociji in podpora pri pridobitvi certifikatov kakovosti	
Sinergije z drugimi strategijami MOL	Vizija Ljubljane 2045, Strategija Mestne občine Ljubljana za mlade 2016–2025, Strategija razvoja turistične destinacije Ljubljana in ljubljanska regija 2021–2027	
Ključni upravičenci ukrepa	Kmetijska gospodarstva, skupine proizvajalcev in ponudnikov, kratke lokalne verige, strokovne institucije	
Ključni partnerji za izvedbo ukrepa:	Ključni partnerji:	Njihove naloge oz. področja sodelovanja:
	Oddelek za varstvo okolja MOL	Nosilec ukrepa

	Služba za javna naročila MOL	Strokovno svetovanje	
	Turizem Ljubljana in RRA LUR	Povezovanje aktivnosti in projektov	
	KGZS – Kmetijsko gozdarski zavod Ljubljana	Strokovno svetovanje na področju trženja	
	Zunanji strokovnjaki	Izvedba specifičnih nalog in izobraževanj, podpora pri vzpostavitvi organizacij proizvajalcev in kratkih verig	
	Projektni partnerji	Sodelovanje v odkupu pridelkov in proizvodov	
Ocenjena potrebna sredstva in viri financiranja ukrepa*	135.000,00 €	Proračun MOL = 135.000,00 € Zunanji viri financiranja = 0,00 €	
KAZALNIKI	Naziv kazalnika	Izhodiščna vrednost (leto):	Ciljna vrednost (2027):
Kazalniki dosežkov	Število vzpostavljenih prodajnih mest na domu, na tržnicah in preko e-trženja	21 (2019)	Povečanje za 20 oz. skupno na 41
	Število novo vzpostavljenih kratkih verig	5 (2019)	Povečanje za 3 oz. skupno na 8
	Število novo vzpostavljenih lokalnih blagovnih znamk	2 (2019)	Povečanje za 1 oz. skupno na 3
	Izveden začetni monitoring o deležu kmetijskih gospodarstev z vzpostavljeno neposredno prodajo kmetijskih proizvodov	0 (2021)	1
Kazalniki rezultatov	Delež kmetijskih gospodarstev z vzpostavljeno neposredno prodajo kmetijskih proizvodov	Ni podatka – potrebna vzpostavitev monitoringa (2021)	Določitev izhodiščnega stanja in povečanje za 20 %

* Podana je groba ocena potrebnih sredstev za izvedbo ukrepa v obdobju 2021-2027, ki je bila izvedena na podlagi poznanih informacij. Ocena ne vključuje stroškov dela zaposlenih na MOL, vključuje pa 30 % sofinanciranje MOL v primeru uspešne pridobitve zunanjih virov financiranja.

CILJ 3

**Osveščeni in odgovorni meščani,
ki aktivno podpirajo podeželje**

avtor: S. Jeršič

Ključni izzivi

- Osvestiti meščane o pomenu kmetijstva, gozdov, lokalne ponudbe ter dediščine podeželja.
- Povečati prepoznavnost dobrin in storitev podeželja.
- Okrepiti zanimanje mladih za tradicionalna znanja in aktivnosti.
- Predstaviti podeželje skozi učne procese.
- Vzpodbuditi vključevanje socialno-ranljivih skupin in socialnega podjetništva na podeželju.

4.3 CILJ 3 - OSVEŠČENI IN ODGOVORNI MEŠČANI, KI AKTIVNO PODPIRAJO PODEŽELJE

UKREP 3.1 Povečanje prepoznavnosti podeželja in osveščanje meščanov			
OPIS UKREPA	Nezadostna prepoznavnost podeželskih območij med potencialnimi uporabniki dobrin in storitev se pogosto navaja kot pomemben dejavnik, da podeželska območja tako gospodarsko kot tudi socialno in kulturno, še vedno pomembno zaostajajo v razvoju za urbanimi območji. Kontinuirane in med seboj usklajene promocijske aktivnosti so osnova za dobro prepoznavnost podeželskih območij in njihovih razvojnih virov. Njihov namen je tesnejše povezovanje mesta s podeželjem, predstavitev posameznih podeželskih območij ter posameznih kmetijskih gospodarstev z njihovimi pridelki, izdelki in storitvami. S tovrstnimi promocijskimi aktivnostmi pa se pri potrošnikih ne povečuje zgolj prepoznavnost lokalnih produktov in storitev, z njimi se vzporedno povečuje tudi osveščenost mestnega prebivalstva o pomenu gospodarskih dejavnosti, ki vzdržujejo podeželski prostor ter prednostih uporabe lokalnih dobrin podeželja. Te s svojimi aktivnostmi skrbijo za to, da prostor ostaja poseljen, obdelan in gospodarsko aktiven. Le ohranjeno in kakovostno življenjsko okolje pa privlači meščane, da del svojega prostega časa preživijo tudi v ruralnem okolju, s čimer prispevajo tako k razvoju dopolnilnih dejavnosti na kmetiji kot k dvigovanju dodane vrednosti lokalnih dobrin podeželja.		
KLJUČNE AKTIVNOSTI (opis aktivnosti je podan v prilogi 1)	A3.1.1 - Celovita promocija podeželja (dobrin, storitev) in njeno vključevanje v celovito turistično promocijo Ljubljane A3.1.2 - Usklajevanje in podpora promocijskim aktivnostim in dogodkom za boljšo prepoznavnost ljubljanskega podeželja A3.1.3 - Osveščanje prebivalstva o pomenu kmetijstva, gozdov, lokalni ponudbi ter dediščini podeželja A3.1.4 - Osveščanje prebivalstva o kakovostnem življenjskem okolju		
Sinergije z drugimi strategijami MOL	Vizija Ljubljane 2045, Strategija Mestne občine Ljubljana za mlade 2016-2025, Strategija razvoja turistične destinacije Ljubljana in ljubljanska regija 2021-2027		
Ključni upravičenci ukrepa	MOL in njene strokovne službe, četrtne skupnosti, kmetijska gospodarstva, društva, skupine proizvajalcev in ponudnikov, kratke lokalne verige, strokovne institucije		
Ključni partnerji za izvedbo ukrepa:	Ključni partnerji:	Njihove naloge oz. področja sodelovanja:	
	Oddelek za varstvo okolja MOL	Nosilec ukrepa	
	Oddelek za gospodarske dejavnosti in promet	Sodelovanje pri snovanju in izvedbi promocijskih aktivnosti	
	Turizem Ljubljana	Turistična promocija podeželja v MOL	
	Krajinski park Tivoli, Rožnik, Šišenski hrib	Sodelovanje pri snovanju in izvedbi promocijskih aktivnosti	
	Turistični ponudniki	Sodelovanje pri izvedbi promocijskih aktivnosti	
	Zunanji strokovnjaki	Izvedba specifičnih strokovnih nalog	
	Projektni partnerji	Sodelovaje v okviru različnih projektov	
Ocenjena potrebna sredstva in viri financiranja ukrepa*	235.000,00 €	Proračun MOL = 135.000,00 € Zunanji viri financiranja = 100.000,00 €	
KAZALNIKI	Naziv kazalnika	Izhodiščna vrednost (leto):	Ciljna vrednost (2027):
Kazalniki dosežkov	Število publikacij za promocijo podeželja in lokalno pridelane hrane	6 (2021)	Povečanje za 2 oz. skupno na 8

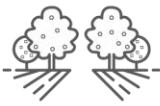
	Število prireditev za promocijo produktov in storitev podeželja	12 (2021)	4 krat na leto, skupaj 28
	Število izvedenih kampanj s področja osveščanja o pomenu kmetijstva in gozdarstva	0 (2021)	1 na leto oz. skupno 7
Kazalniki rezultatov	Delež anketiranih meščanov, ki so vsaj enkrat letno uporabili produkte in storitve podeželja	Ni podatka - Monitoring je treba vzpostaviti	Določitev izhodiščnega stanja in povečanje na 50 % ali več

* Podana je groba ocena potrebnih sredstev za izvedbo ukrepa v obdobju 2021-2027, ki je bila izvedena na podlagi poznanih informacij. Ocena ne vključuje stroškov dela zaposlenih na MOL, vključuje pa 30 % sofinanciranje MOL v primeru uspešne pridobitve zunanjih virov financiranja.

UKREP 3.2 Vzpostavitev posebnih programov na kmetijah v okviru participativnega urbanega kmetijstva		
OPIS UKREPA	Urbano in peri-urbano kmetijstvo pomembno prispevata k trajnostnemu urbanemu razvoju, saj imata gospodarske, družbeno-kulturne, okoljske in psihološke koristi. Lahko ustvarjata zaposlitvene priložnosti, povečujeta prehransko samooskrbo, prehransko varnost in dostopnost, pozitivno vplivata na prehranjevanje, zdravje, telesno dejavnost in dobro počutje ljudi, krepi občutke pripadnosti prostoru in skupnosti, poudarjata navezanost na prostor in kolektivno identiteto, razvijata spretnosti in znanje ljudi ter krepi enakost med spoloma. Skupine, ki so vključene v identificirane prakse so zelo raznolike (posebno skupina otrok in mladostnikov). Ranljive skupine se običajno niso zmožne same organizirati in aktivirati, zato potrebujejo pomoč, običajno nevladnih organizacij. Po drugi strani so dobro organizirani meščani uspešni in pro-aktivni, a jih ni mogoče uvrstiti med ranljive skupine. Najuspešnejši so tisti primeri, kjer veliko različnih deležnikov pomaga drug drugemu in kjer se ljudje iz ranljivih skupin pomešajo s pripadniki iz neranljivih skupin.	
KLJUČNE AKTIVNOSTI (opis aktivnosti je podan v prilogi 1)	A3.2.1 - Povezovanje kmetov in izobraževalnih ustanov v učnih procesih A3.2.2 - Spodbujanje razvoja eko-socialnega kmetijstva - vključevanje socialno ranljivih skupin v posamezna dela na kmetijah A3.2.3 - Spodbujanje razvoja socialnega podjetništva na kmetijah	
Sinergije z drugimi strategijami MOL	Vizija Ljubljane 2045, Strategija Mestne občine Ljubljana za mlade 2016-2025	
Ključni upravičenci ukrepa	Kmetijska gospodarstva, interesne skupine v mestu, ustanove za oskrbo ljudi s težavami s telesnim in duševnim zdravjem	
Ključni partnerji za izvedbo ukrepa:	Ključni partnerji:	Njihove naloge oz. področja sodelovanja:
	Oddelek za varstvo okolja MOL	Nosilec ukrepa
	Kmetijsko svetovalna služba	Pomoč pri vzpostavitvi eksperimentalno-izobraževalnih kmetij, uvedba ustreznih tehnologij pridelave in predelave na kmetije
	Izobraževalne in raziskovalne institucije	Prenos najnovejših raziskovalnih spoznanj v prakso, sodelovanje v programih
	Interesni skupine v mestu ter ustanove za oskrbo ljudi s težavami s telesnim in duševnim zdravjem	Sodelovanje pri organizaciji in vodenju programov na kmetijah in socialnega podjetništva
	Projektni partnerji	Sodelovanje v okviru različnih projektov
Ocenjena potrebna sredstva in viri financiranja ukrepa*	95.000,00 €	Proračun MOL = 45.000,00 € Zunanji viri financiranja = 50.000,00 €

KAZALNIKI	Naziv kazalnika	Izhodiščna vrednost (leto):	Ciljna vrednost (2027):
Kazalniki dosežkov	Število izobraževalnih kmetij	0 (2021)	5
	Število socialnih in terapevtskih kmetij	0 (2021)	2
	Število socialno podjetniških partnerstev na kmetijah	0 (2021)	1
Kazalniki rezultatov	Število institucij vključenih v izobraževalne programe povezane s kmetijstvom	0 (2021)	40
	Število vključenih oseb ranljivih skupin v socialne in terapevtske kmetije	0 (2021)	10
	Število vključenih oseb v socialno podjetništvo	0 (2021)	5

* Podana je groba ocena potrebnih sredstev za izvedbo ukrepa v obdobju 2021-2027, ki je bila izvedena na podlagi poznanih informacij. Ocena ne vključuje stroškov dela zaposlenih na MOL, vključuje pa 30 % sofinanciranje MOL v primeru uspešne pridobitve zunanjih virov financiranja.

CILJ 4

Vitalno, atraktivno in perspektivno podeželje z ohranjeno identiteto

avtor: arhiv MOL

Ključni izzivi

- **Spodbuditi delovanje različnih interesnih skupin na podeželju.**
- **Ohraniti podeželje, podeželski način življenja in njegove kakovosti.**
- **Poiskati nove načine za vključevanje naravne in kulturne dediščine podeželja v ponudbo podeželja.**

4.4 CILJ 4 - VITALNO, ATRAKTIVNO IN PERSPEKTIVNO PODEŽELJE Z OHRANJENO IDENTITETO

UKREP 4.1 Spodbujanje usklajenega in aktivnega delovanja različnih interesnih skupin			
OPIS UKREPA	Temeljni razvojni dejavnik podeželja so lokalni prebivalci, ki preko različnih pobud, programov in projektov aktivno prispevajo k ohranjanju kakovostnega življenjskega prostora in identitete. Za uspešnejše in učinkovitejše delovanje se združujejo v različne formalne in neformalne interesne skupine, ki glede na organiziranost in delež vključenega prebivalstva predstavljajo gibalno lokalnega razvoja. Pomembno je, da te skupine vključujejo vse starostne skupine prebivalstva, saj se le na ta način spodbuja medgeneracijsko sodelovanje in učenje. Gledano razvojno mora biti še posebna skrb namenjena mlajšim generacijam (otrokom v vrtcih in šolah) in njihovem vključevanju v različne aktivnosti, ki se odvijajo v podeželskem prostoru. Na področju t.i. endogenega razvoja podeželskih območij so to predvsem LAS-i, pobude in razvojne načrte pa prispevajo tudi različne druga interesna združenja (lastniki gozdov, vrtničarji, urbani čebelarji, pobudniki pridelave v okviru urbanega kmetijstva itd.). Vse tovrstne iniciative je MOL že do sedaj aktivno podpirala in z njimi aktivno sodelovala. Ta ukrep torej predstavlja kontinuiteto participativnega razvoja podeželja.		
KLJUČNE AKTIVNOSTI (opis aktivnosti je podan v prilogi 1)	A4.1.1 – Spodbujanje delovanja društev ter vključevanje MOL v projekte LAS A4.1.2 - Sodelovanje z različnimi interesnimi skupinami preko projektnega povezovanja		
Sinergije z drugimi strategijami MOL	Strategija Mestne občine Ljubljana za mlade 2016-2025		
Ključni upravičenci ukrepa	Društva, različne interesne skupine, lokalna akcijska skupina		
Ključni partnerji za izvedbo ukrepa:	Ključni partnerji:	Njihove naloge oz. področja sodelovanja:	
	Oddelek za varstvo okolja MOL	Nosilec ukrepa	
	Služba za lokalno samoupravo MOL in četrtne skupnosti	Zagotavljanje ustreznih pogojev in operativna podpora pri izvedbi programov	
	Regionalna razvojna agencija Ljubljanske urbane regije	Priprava in izvedba razvojnih projektov	
	Lokalna akcijska skupina	Priprava in izvedba razvojnih projektov	
	Zunanji strokovnjaki	Izvedba specifičnih strokovnih nalog	
Ocenjena potrebna sredstva in viri financiranja ukrepa*	296.000,00 €	Proračun MOL = 296.000,00 € Zunanji viri financiranja = 0,00 €	
KAZALNIKI	Naziv kazalnika	Izhodiščna vrednost (leto):	Ciljna vrednost (2027):
Kazalniki dosežkov	Število prireditev in aktivnosti v organizaciji društev in interesnih združenj	4 na leto (2021)	4 na leto
	Število razvojnih projektov, ki jih je izvedel LAS v okviru pristopa CLLD na območju MOL	2 (2021)	Povečanje za 3 oz. skupno na 5
Kazalniki rezultatov	Število strokovnih društev na podeželju MOL	16 društev (2021)	16 društev

* Podana je groba ocena potrebnih sredstev za izvedbo ukrepa v obdobju 2021-2027, ki je bila izvedena na podlagi poznanih informacij. Ocena ne vključuje stroškov dela zaposlenih na MOL, vključuje pa 30 % sofinanciranje MOL v primeru uspešne pridobitve zunanjih virov financiranja.

UKREP 4.2 Ohranjanje tradicionalne kulturne krajine in dediščine			
OPIS UKREPA	Med naravno in kulturno dediščino, ki je predmet ohranjanja v okviru tega ukrepa spadajo nepremičnine, premičnine, območja in posamezni deli narave, ki imajo za območje MOL kulturno, znanstveno, zgodovinsko in estetsko vrednost ter na ta način predstavljajo pomemben potencial v turistični ponudbi. Gre torej za vse naravne in s človekovim delom ustvarjene vrednote ter jih pojmujemo kot naravno in kulturno sestavino človekovega okolja. Medtem ko so naravne vrednote v največji meri danost narave na območju MOL, pa je kulturna dediščina nadgradnja človekovega ustvarjanja v teh naravnih danostih. Med naravno vrednote spadajo dragoceni, znameniti ali specifični pojavi, deli žive in nežive narave, naravno območje ali del naravnega območja, ekosistem, krajina ali oblikovana narava. Kulturne dediščine ne predstavljajo le spomeniki, ampak vse kulturne sestavine, ki so se ohranile iz zgodovine, etnološkega pojmovanja kulture in načinov življenja. Deli se na materialno (snovno) dediščino, ki je v nadaljevanju razdeljena na premično (predmeti, zbirke) in nepremično dediščino (stavbe, skupine stavb, arheološka najdišča) ter nematerialno (nesnovno, živo) dediščino. V slednjo se uvrščajo različna znanja, veščine, šege in navade, ki se prenašajo iz generacije v generacijo. Pomemben dejavnik pri ohranjanju naravnih vrednot in kulturne dediščine je tudi osveščanje, kjer imajo tematske poti v podeželskem prostoru še posebej pomembno vlogo.		
KLJUČNE AKTIVNOSTI (opis aktivnosti je podan v prilogi 1)	A4.2.1 - Ohranjanje naravne in kulturne dediščine ter njena promocija in vključevanje v turistično ponudbo na podeželju A4.2.2 - Ohranjanje in revitalizacija tradicionalnih znanj in delovnih postopkov ter razvoj novih inovativnih proizvodov A4.2.3 - Nadgradnja in urejanje tematskih poti ter njihova vsebinska nadgradnja s promocijo naravne in kulturne dediščine in turistične ponudbe podeželja		
Sinergije z drugimi strategijami MOL	Vizija Ljubljane 2045, Strategija Mestne občine Ljubljana za mlade 2016–2025, Strategija razvoja turistične destinacije Ljubljana in ljubljanska regija 2021-2027		
Ključni upravičenci ukrepa	Interesna združenja, društva, strokovne institucije, kmetijska gospodarstva		
Ključni partnerji za izvedbo ukrepa:	Ključni partnerji:	Njihove naloge oz. področja sodelovanja:	
	Oddelek za varstvo okolja MOL	Nosilec ukrepa	
	Zavod RS za varstvo narave in Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije	Strokovna podpora in sodelovanje v projektih	
	Upravljalci zavarovanih območij	Strokovna podpora in sodelovanje v projektih	
	KGZS – Kmetijsko gozdarski zavod Ljubljana	Strokovno svetovanje	
	Lokalna akcijska skupina	Izvajanje projektov	
	Zunanji strokovnjaki	Izvedba specifičnih strokovnih nalog	
	Projektni partnerji	Sodelovanje v okviru različnih projektov	
Ocenjena potrebna sredstva in viri financiranja ukrepa*	507.500,00 €	Proračun MOL = 332.500,00 € Zunanji viri financiranja = 175.000,00 €	
KAZALNIKI	Naziv kazalnika	Izhodiščna vrednost (leto):	Ciljna vrednost (2027):
Kazalniki dosežkov	Število enot naravne in kulturne dediščine vključenih v različne programe na podeželju	2 (2021)	Povečanje za 5 oz. skupno na 7

	Število obnovljenih gospodarskih objektov nepremične kulturne dediščine	24 (2019)	Povečanje za 15 oz. skupno na 39
	Število izvedenih učnih delavnic za prenos tradicionalnih znanj	4 (2019)	Povečanje za 5 oz. skupno na 9
Kazalniki rezultatov	Število prenovljenih in vsebinsko nadgrajenih tematskih poti od vseh tematskih poti	0 (2021)	2
	Delež obnovljenih enot evidentirane kulturne dediščine (etnološka dediščina)	48 % od 100 enot (2007-2019)	Povečanje na 63 %

* Podana je groba ocena potrebnih sredstev za izvedbo ukrepa v obdobju 2021-2027, ki je bila izvedena na podlagi poznanih informacij. Ocena ne vključuje stroškov dela zaposlenih na MOL, vključuje pa 30 % sofinanciranje MOL v primeru uspešne pridobitve zunanjih virov financiranja.

Podporni mehanizmi

avtor: arhiv MOL

Ključna podporna mehanizma:

- **Tehnična podpora, strokovno svetovanje in komunikacija**
- **Izvajanje projektov in krepitev mednarodne prepoznavnosti Mestne občine Ljubljana**

4.5 PODPORNİ MEHANIZMI

Ključni nosilec izvedbe SRPUK MOL 2021-2027 je Oddelek za varstvo okolja, Odsek za razvoj podeželja MOL. Odsek bo v procesu izvajanja strategije, posamezne ukrepe tako operativno kot strokovno izvajal v sodelovanju z oddelki in službami ter javnimi zavodi in podjetji MOL. Vrednotenje predhodne strategije je pokazalo, da uspešna izvedba zastavljenih ciljev ni realna brez vzpostavitve dveh ključnih podpornih mehanizmov, opisanih v nadaljevanju.

4.5.1 TEHNIČNA PODPORA, STROKOVNO SVETOVANJE IN KOMUNIKACIJA

PODPORNI MECHANIZEM 1	<i>Tehnična podpora, strokovno svetovanje in komunikacija</i>
Utemeljitev podpornega ukrepa	Ena ključnih ugotovitev vrednotenja SRP MOL 2014-2020 predstavlja nujnost izboljšanja tehnične podpore, strokovnega svetovanja, obveščanja in komuniciranja z upravičenci. Prav tako se je pojavila potreba po izboljšanju notranje komunikacije in usklajevanja dela znotraj struktur MOL, predvsem v povezavi z reševanjem strateških in procesnih vprašanj. Prav tako bo za uspešno izvedbo številnih ukrepov potrebno pripraviti in sprejeti ustrezne podlage, pripraviti ustrezno razpisno dokumentacijo z dodelanimi razpisnimi pogoji in kriteriji za oceno ter vzpostaviti sistem strokovnih komisij za oceno prispelih vlog. Vse tovrstne potrebe so bile združene v ta podporni mehanizem, katerega namen je podpora delovanju Oddelka za varstvo okolja, Odseka za razvoj podeželja MOL in doseganja vseh strateških in operativnih ciljev SRPUK MOL 2021-2027.
Kratki opis vsebine podpornega ukrepa	Vzpostavitev in redno delovanje točke za tehnično podporo, strokovno svetovanje in komunikacijo v okviru Oddelka za varstvo okolja, Odseka za razvoj podeželja MOL z naslednjimi ključnimi nalogami: • Koordinacija izvedbe aktivnosti SRPUK MOL 2021-2027. • Vzpostavitev in koordinacija delovanja mreže strokovnjakov za posamezna področja. • Vzpostavitev točke za obveščanje uporabnikov strategije ter redno obveščanje in redno komuniciranje z zainteresiranimi nosilci razvojnih pobud in projektov na podeželju. • Vsebinska pomoč in tehnična podpora pri prijavih na različne razpise tako v okviru MOL kot tudi v okviru drugih izvajalcev razvojnih politik. • Spodbujanje vstopa v nadstandardne ukrepe Programa razvoja podeželja (KOPOP, Ekološko kmetovanje ...). • Razvoj e-aplikacije o informacijah Opazovalno napovedovalne službe KIS (obvestila na GSM). • Svetovanje in podpora pri reševanju različnih pravnih, finančnih, socialnih in drugih vprašanjih tako v okviru MOL kot tudi v državnem okviru. • Svetovanje pri izbiri socio-ekonomsko najbolj zanimivih oblik dopolnilnega dela na kmetijah. • Aktivna pomoč pri vzpostavitvi in registraciji dopolnilnih dejavnosti na kmetijah. • Vzpostavitev spletnega portala e-PODEŽELJE, kjer bi se zbirale aktualne informacije (nasveti, priporočila ipd.) s področja podeželja v MOL. Točka za tehnično podporo bi bila odgovorna tudi za izvedbo vmesnega vrednotenja SRPUK MOL 2021-2027 v letu 2024 – na njegovi podlagi bi se po 2024 preverilo tudi podprte tipe projektov oz. upravne postopke in mehanizme za dodeljevanjem sredstev.
Ključni upravičenci:	Oddelek za varstvo okolja, Odsek za razvoj podeželja MOL, oddelki in službe ter javni zavodi in podjetja MOL

Kadrovske potrebe:	1 dodatno zaposlena oseba na Oddelku za varstvo okolja, Odseku za razvoj podeželja MOL, pri čemer gre v primeru uspešnega kandidiranja na projekte financirane iz drugih virov financiranja lahko tudi za kombinirano zaposlitev (npr. 50 % delo na PM1 in 50 % delo na projektu).		
Ocenjena potrebna sredstva in viri financiranja ukrepa*	270.000,00 €	Proračun MOL = 270.000,00 € Zunanji viri financiranja = 0,00 €	
KAZALNIKI	Naziv kazalnika	Izhodiščna vrednost (2021):	Ciljna vrednost (2027):
Kazalniki dosežkov	Vzpostavljena in delujoča točka za tehnično podporo, strokovno svetovanje in komunikacijo (vključno s portalom e-PODEŽELJE)	0 (2021)	1
	Razvita e-aplikacije o informacijah Opazovalno napovedovalne službe KIS	0 (2021)	1
	Letna poročila o izvajanju SRPUK MOL 2021-2027	0 (2021)	7
	Izvedeno vmesno vrednotenje SRPUK MOL 2021-2027	0 (2021)	1
Kazalniki rezultatov	Število obiskov točke za tehnično podporo, strokovno svetovanje in komunikacijo	0 (2021)	1.500
	Ocena uspešnosti in učinkovitosti delovanja točke za tehnično podporo, strokovno svetovanje in komunikacijo v okviru končnega vrednotenja SRPUK MOL 2021-2027 (izvedeno v okviru priprave SRPUK MOL 2028-2034)	0 (2021)	1

* Podana je groba ocena potrebnih sredstev za izvedbo ukrepa v obdobju 2021-2027, ki je bila izvedena na podlagi poznanih informacij. Ocena vključuje stroške dela in materialne stroške za 1 novo delovno mesto na Oddelku za varstvo okolja, Odseku za razvoj podeželja. Ocena ne vključuje morebitnega financiranja tega delovnega mesta s strani zunanjih virov financiranja, saj za to trenutno ni osnove (pridobljenega projekta).

4.5.2 STRATEŠKI PROJEKTI IN KREPITEV MEDNARODNE PREPOZNAVNOSTI MOL

PODPORNI MECHANIZEM 2	Izvajanje projektov in krepitev mednarodne prepoznavnosti MOL
Utemeljitev podpornega ukrepa	SRPUK MOL 2021-2027 predstavlja strategijo na lokalni ravni, vendar je v luči uspeha že izvedenih mednarodnih projektov in vse večje mednarodne prepoznavnosti MOL, smiselno nasloviti tudi vprašanje doseganja opredeljenih ciljev ob koriščenju zunanjih virov financiranja. Slednje je mogoče le z jasno opredeljeno vizijo in potrebo po partnerskem sodelovanju na strateških in ciljno usmerjenih projektih, prenosu znanja in primerov dobre prakse ter pripravljenostjo deliti lastno znanje z drugimi.
Kratki opis vsebine podpornega ukrepa	Mednarodno delovanje in sodelovanje MOL mora biti prednostno usmerjeno v učinkovito doseganje ciljev predmetne strategije. Podporni mehanizem je usmerjen predvsem na naslednja vsebinska področja SRPUK MOL 2021-2027:

	• Na področju urbanega čebelarstva (skladno z Vizijo razvoja Čebelje poti) želi MOL nadgraditi že opravljeno delo in Ljubljano predstaviti kot center za urbano čebelarstvo na ravni EU. • Na področju urbanega gozdarstva (skladno s Kapitalizacijo strategije projekta URBforDAN) želi MOL nadgraditi že opravljeno delo in model upravljanja urbanih gozdov kot dobro prakso širiti v mednarodnem prostoru. • Na vseh ostalih področjih (npr. urbano kmetijstvo, varovanje naravnih virov in biodiverzitete, prilagajanje na podnebne spremembe, uvajanje novih delovnih praks in tehnik, ipd.) želi MOL sodelovati v ciljno usmerjenih projektnih partnerstvih, katerih rezultat bodo izvedeni že prepoznani strateški projekti (predstavljeni v nadaljevanju) ali druge sorodne projektne ideje. Skladno z navedenimi cilji bo MOL stopala v tehtno izbrana mednarodna partnerstva in povezave, saj želi z omejenimi resursi doseči čim večjo mednarodno prepoznavnost na ključnih področjih. Tekom priprave strateškega in operativnega okvirja SRPUK MOL 2021-2027 je bilo identificiranih več v nadaljevanju navedenih projektnih idej, ki naslavljajo številne zastavljene cilje, vendar njihova izvedba brez sodelovanja na mednarodnem področju ni verjetna. Poleg tega se v hitro spreminjajočem svetu neprestano pojavljajo novi koncepti in ideje, na katere se bo tudi MOL morala hitro odzvati. Tako z dvema nekoliko bolj splošnima aktivnostima odpiramo možnost, da MOL v času trajanja te strategije zasleduje tudi v času njene priprave nepredvidene razvojne koncepte in ideje, ki so skladni z duhom in namenom SRPUK MOL 2021-2027: • Strateško umeščanje MOL na mednarodnem področju, krepitev njenega mednarodnega ugleda in njeno sodelovanje v mednarodnih povezavah • Razvoj inovativnih projektnih idej in izvajanje projektov skladnih s cilji SRPUK MOL 2021-2027 – na primer: ○ Vzpostavitev Centra kulture bivanja ○ Deponija Barje – rastlinjak Ljubljane in testni poligon za nove pristope v urbanem kmetijstvu ○ Ljubljana – center za urbano čebelarstvo na ravni EU ○ Vrtovi Ljubljane 2045 ○ Sadjarsko središče v Posavskem hribovju in na Rašici – ohranjena kulturna krajina ○ ipd.		
Ključni upravičenci:	Oddelek za varstvo okolja, Odsek za razvoj podeželja MOL, oddelki in službe ter javni zavodi in podjetja MOL		
Kadrovske potrebe:	1 dodatno zaposlena oseba na Oddelku za varstvo okolja, Odseku za razvoj podeželja MOL, pri čemer se stroške dela v primeru uspešnega kandidiranja na projekte financirane iz drugih virov financiranja lahko deloma ali v celoti prenese na zunanje vire financiranja (npr. 50 % delo na PM2 in 50 % delo na projektu).		
Ocenjena potrebna sredstva in viri financiranja ukrepa*	280.000,00 €	Proračun MOL = 280.000,00 € Zunanji viri financiranja = 0,00 €	
KAZALNIKI	Naziv kazalnika	Izhodiščna vrednost (2021):	Ciljna vrednost (2027):
Kazalniki dosežkov	Število oddanih prijav projektov na razpise na državni in EU ravni	5 (2021)	Povečanje za 5 ali več

	Število odobrenih oz. izvedenih projektov na državni in EU ravni	3 (2021)	6
Kazalniki rezultatov	Vzpostavljena partnerstva na državni in mednarodni ravni	0 (2021)	3
	Ocena uspešnosti in učinkovitosti izvajanja strateških projektov v okviru končnega vrednotenja SRPUK MOL 2021-2027 (izvedeno v okviru priprave SRPUK MOL 2028-2034)	0 (2021)	1

* Podana je groba ocena potrebnih sredstev za izvedbo ukrepa v obdobju 2021-2027, ki je bila izvedena na podlagi poznanih informacij. Ocena vključuje stroške dela in materialne stroške za 1 novo delovno mesto na Oddelku za varstvo okolja, Odseku za razvoj podeželja. Ocena ne vključuje morebitnega financiranja tega delovnega mesta s strani zunanjih virov financiranja, saj za to trenutno ni osnove (pridobljenega projekta). Ocena ne vključuje vrednosti samih projektov oz. deležev, ki bi pripadli MOL, saj so te vrednosti že zajete pri posameznih ukrepih kot zunanji viri financiranja.

FINANČNI OKVIR IN DINAMIKA

5

avtorica: E. Harmel

5 FINANČNI OKVIR IN DINAMIKA IZVEDBE STRATEGIJE

5.1 FINANČNI OKVIR S PREDVIDENO DINAMIKO IZVAJANJA PO LETIH

V nadaljevanju je podan finančni okvir za izvedbo SRPUK MOL 2021-2027, pripravljen na podlagi:

- trenutnega proračuna Oddelka za varstvo okolja, Odseka za razvoj podeželja MOL oz. njegovega dela namenjenega dosedanjemu izvajanju SRP MOL 2014-2020,
- grobega modeliranja višine potrebnih sredstev za izvedbo posameznega cilja, ukrepa in aktivnosti oz. doseganja postavljenih ciljnih vrednosti,
- ocene potreb po dodatnih kadrovskih potrebah in z njimi povezanih delovnih stroških,
- predvidevanj o številu, finančnem obsegu in deležu sofinanciranja potencialnih projektov, financiranih iz zunanjih virov financiranja.

V spodnji preglednici je podan finančni okvir SRPUK MOL 2021-2027 po ukrepih oz. ciljnih v pregledni obliki, na naslednjih straneh pa je prikazana podrobnejša dinamika izvedbe finančnega okvirja SRPUK MOL 2021-2027 po letih.

Finančni okvir SRPUK MOL 2021-2027 po ukrepih oz. ciljnih			
Šifra ukrepa oz. cilja	Proračun MOL	Zunanji viri financiranja	SRPUK MOL 2021-2027 – SKUPAJ
Ukrep 1.1	495.000,00 €	218.000,00 €	713.000,00 €
Ukrep 1.2	1.116.000,00 €	300.000,00 €	1.416.000,00 €
Ukrep 1.3	1.400.000,00 €	360.000,00 €	1.760.000,00 €
Ukrep 1.4	1.383.000,00 €	760.000,00 €	2.143.000,00 €
Cilj 1 - skupaj	4.394.000,00 €	1.638.000,00 €	6.032.000,00 €
Ukrep 2.1	675.000,00 €	- €	675.000,00 €
Ukrep 2.2	135.000,00 €	- €	135.000,00 €
Cilj 2 - skupaj	810.000,00 €	- €	810.000,00 €
Ukrep 3.1	135.000,00 €	100.000,00 €	235.000,00 €
Ukrep 3.2	45.000,00 €	50.000,00 €	95.000,00 €
Cilj 3 - skupaj	180.000,00 €	150.000,00 €	330.000,00 €
Ukrep 4.1	296.000,00 €	- €	296.000,00 €
Ukrep 4.2	332.500,00 €	175.000,00 €	507.500,00 €
Cilj 4 - skupaj	628.500,00 €	175.000,00 €	803.500,00 €
PM1	270.000,00 €	- €	270.000,00 €
PM2	280.000,00 €	- €	280.000,00 €
Podporni mehanizmi – skupaj	550.000,00 €	- €	550.000,00 €
SKUPAJ	6.562.500,00 €	1.963.000,00 €	8.525.500,00 €

Kot izhaja iz zgornje preglednice bi izvedba SRPUK MOL 2021-2027 za proračun MOL pomenila strošek v višini 6.562.500,00 €. Vendar je na tem mestu potrebno poudariti, da je MOL že v preteklem programskem obdobju za pomemben del zajetih vsebin namenila približno 4.550.000,00 €.

Razliko do navedenega zneska predstavljajo predvsem uvedba obeh podpornih mehanizmov in dodatna zaposlitev za izvajanje izobraževanja (830.000,00 €), povečanje obsega izvedbe ukrepov (593.600,00 €) in 30 % sofinanciranje izvedbe predvidenih projektov financiranih iz zunanjih virov (588.900,00 €), s čimer bi MOL za izvedbo projektov pridobila dodatnih 1.963.000,00 €. Projekti lahko zaradi svoje ciljne usmerjenosti, prenosa znanja in dobrih praks iz tujine, omogočijo MOL preboj na ključnih izzivih, ki bi ga brez povezovanja sama težje dosegla (npr. prilagajanje na podnebne spremembe, urbano kmetijstvo, ustvarjanje dodane vrednosti lokalnih proizvodov in storitev, ipd.), obenem pa okrepijo njeno mednarodno prepoznavnost.

Podrobnejša dinamika izvedbe finančnega okvirja SRPUK MOL 2021-2027 po letih – 1. del								
Šifra ukrepa oz. cilja	Leto							
	2021		2022		2023		2024	
	Proračun MOL	Zunanji viri financiranja	Proračun MOL	Zunanji viri financiranja	Proračun MOL	Zunanji viri financiranja	Proračun MOL	Zunanji viri financiranja
Ukrep 1.1	45.000,00 €	- €	45.000,00 €	- €	69.000,00 €	90.000,00 €	63.000,00 €	62.000,00 €
Ukrep 1.2	150.000,00 €	- €	150.000,00 €	- €	163.200,00 €	60.000,00 €	163.200,00 €	60.000,00 €
Ukrep 1.3	200.000,00 €	- €	200.000,00 €	- €	200.000,00 €	120.000,00 €	200.000,00 €	120.000,00 €
Ukrep 1.4	195.000,00 €	200.000,00 €	145.000,00 €	- €	215.000,00 €	200.000,00 €	210.000,00 €	150.000,00 €
Cilj 1 - skupaj	590.000,00 €	200.000,00 €	540.000,00 €	- €	647.200,00 €	470.000,00 €	636.200,00 €	392.000,00 €
Ukrep 2.1	110.000,00 €	- €	90.000,00 €	- €	95.000,00 €	- €	95.000,00 €	- €
Ukrep 2.2	10.000,00 €	- €	10.000,00 €	- €	15.000,00 €	- €	25.000,00 €	- €
Cilj 2 - skupaj	120.000,00 €	- €	100.000,00 €	- €	110.000,00 €	- €	120.000,00 €	- €
Ukrep 3.1	15.000,00 €	- €	15.000,00 €	- €	27.000,00 €	40.000,00 €	24.000,00 €	30.000,00 €
Ukrep 3.2	- €	- €	5.000,00 €	- €	8.000,00 €	10.000,00 €	8.000,00 €	10.000,00 €
Cilj 3 - skupaj	15.000,00 €	- €	20.000,00 €	- €	35.000,00 €	50.000,00 €	32.000,00 €	40.000,00 €
Ukrep 4.1	43.000,00 €	- €	38.000,00 €	- €	43.000,00 €	- €	43.000,00 €	- €
Ukrep 4.2	40.000,00 €	- €	40.000,00 €	- €	55.000,00 €	50.000,00 €	55.000,00 €	50.000,00 €
Cilj 4 - skupaj	83.000,00 €	- €	78.000,00 €	- €	98.000,00 €	50.000,00 €	98.000,00 €	50.000,00 €
PM1	10.000,00 €	- €	40.000,00 €	- €	50.000,00 €	- €	40.000,00 €	- €
PM2	40.000,00 €	- €	40.000,00 €	- €	40.000,00 €	- €	40.000,00 €	- €
Podporni mehanizmi - skupaj	50.000,00 €	- €	80.000,00 €	- €	90.000,00 €	- €	80.000,00 €	- €
SRPUK MOL 2021-2027 - SKUPAJ	858.000,00 €	200.000,00 €	818.000,00 €	- €	980.200,00 €	570.000,00 €	966.200,00 €	482.000,00 €

Podrobnejša dinamika izvedbe finančnega okvirja SRPUK MOL 2021-2027 po letih – 2. del

Šifra ukrepa oz. cilja	Leto						Po ukrepih oz. ciljih - skupaj		
	2025		2026		2027				
	Proračun MOL	Zunanji viri financiranja	Proračun MOL	Zunanji viri financiranja	Proračun MOL	Zunanji viri financiranja	Proračun MOL	Zunanji viri financiranja	SRPUK MOL 2021-2027 - SKUPAJ
Ukrep 1.1	103.000,00 €	62.000,00 €	85.000,00 €	2.000,00 €	85.000,00 €	2.000,00 €	495.000,00 €	218.000,00 €	713.000,00 €
Ukrep 1.2	163.200,00 €	60.000,00 €	163.200,00 €	60.000,00 €	163.200,00 €	60.000,00 €	1.116.000,00 €	300.000,00 €	1.416.000,00 €
Ukrep 1.3	200.000,00 €	120.000,00 €	200.000,00 €	- €	200.000,00 €	- €	1.400.000,00 €	360.000,00 €	1.760.000,00 €
Ukrep 1.4	230.000,00 €	150.000,00 €	203.000,00 €	60.000,00 €	185.000,00 €	- €	1.383.000,00 €	760.000,00 €	2.143.000,00 €
Cilj 1 - skupaj	696.200,00 €	392.000,00 €	651.200,00 €	122.000,00 €	633.200,00 €	62.000,00 €	4.394.000,00 €	1.638.000,00 €	6.032.000,00 €
Ukrep 2.1	95.000,00 €	- €	95.000,00 €	- €	95.000,00 €	- €	675.000,00 €	- €	675.000,00 €
Ukrep 2.2	25.000,00 €	- €	25.000,00 €	- €	25.000,00 €	- €	135.000,00 €	- €	135.000,00 €
Cilj 2 - skupaj	120.000,00 €	- €	120.000,00 €	- €	120.000,00 €	- €	810.000,00 €	- €	810.000,00 €
Ukrep 3.1	24.000,00 €	30.000,00 €	15.000,00 €	- €	15.000,00 €	- €	135.000,00 €	100.000,00 €	235.000,00 €
Ukrep 3.2	8.000,00 €	10.000,00 €	8.000,00 €	10.000,00 €	8.000,00 €	10.000,00 €	45.000,00 €	50.000,00 €	95.000,00 €
Cilj 3 - skupaj	32.000,00 €	40.000,00 €	23.000,00 €	10.000,00 €	23.000,00 €	10.000,00 €	180.000,00 €	150.000,00 €	330.000,00 €
Ukrep 4.1	43.000,00 €	- €	43.000,00 €	- €	43.000,00 €	- €	296.000,00 €	- €	296.000,00 €
Ukrep 4.2	47.500,00 €	25.000,00 €	47.500,00 €	25.000,00 €	47.500,00 €	25.000,00 €	332.500,00 €	175.000,00 €	507.500,00 €
Cilj 4 - skupaj	90.500,00 €	25.000,00 €	90.500,00 €	25.000,00 €	90.500,00 €	25.000,00 €	628.500,00 €	175.000,00 €	803.500,00 €
PM1	40.000,00 €	- €	50.000,00 €	- €	40.000,00 €	- €	270.000,00 €	- €	270.000,00 €
PM2	40.000,00 €	- €	40.000,00 €	- €	40.000,00 €	- €	280.000,00 €	- €	280.000,00 €
Podporni mehanizmi - skupaj	80.000,00 €	- €	90.000,00 €	- €	80.000,00 €	- €	550.000,00 €	- €	550.000,00 €
SRPUK MOL 2021-2027 - SKUPAJ	1.018.700,00 €	457.000,00 €	974.700,00 €	157.000,00 €	946.700,00 €	97.000,00 €	6.562.500,00 €	1.963.000,00 €	8.525.500,00 €

5.2 MOŽNI VIRI FINANCIRANJA

Iz predhodnega poglavja jasno izhaja namera o kombiniranem financiranju izvedbe SRPUK MOL 2021-2027. Takšno razmišljanje izvira predvsem iz dejstva, da je Evropska komisija s sprejemom ključnih strategij – kot na primer [Zeleni dogovor](#) ali strategija [Od vil do vilic](#) – odprla možnost za sofinanciranje naslavljanja in iskanja rešitev za izzive, ki jih naslavlja tako SRPUK MOL 2021-2027, kot tudi drugi sorodni strateški dokumentu MOL.

Kljub navedenemu, proračun Mestne občine Ljubljana ostaja glavni vir financiranja SRPUK MOL 2021-2027, saj se predvideva, da bo pokril skoraj 77 % vseh predvidenih sredstev. Temu je bilo tako tudi do sedaj, saj je proračun (z izjemo nekaj uspešno pridobljenih EU projektov) pokrival praktično celoten program razvoja podeželja MOL.

Prav na podlagi prepoznanih priložnosti in uspešno izvedenih EU projektov je predvideno, da bi MOL z uspešnim kandidiranjem na zunanje vire financiranja pridobila dobrih 23 % sredstev potrebnih za izvedbo SRPUK MOL 2021-2027. V fazi priprave SRPUK MOL 2021-2027 je bilo namreč opravljeno prepoznavanje konkretnih izzivov in projektnih idej, ki bi te izzive lahko naslovile preko projektov sofinanciranih iz različnih zunanjih virov. Na podlagi vsebin je bila pripravljena tudi groba ocena vrednosti teh projektov, predstavljena v prejšnjem poglavju.

Posledično so v nadaljevanju podane ključne vrste možnih zunanjih virov financiranja:

A. Sredstva na državni in regionalni ravni:

- Sredstva Strateškega načrta skupne kmetijske politike 2023-2027 – Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano je pristopilo k pripravi ključnega strateškega dokumenta za razvoj podeželja na državni ravni. Tudi v preteklosti je del MOL (območje izven naselja Ljubljana) lahko koristilo tovrstna sredstva oz. je MOL svoje ukrepe in aktivnosti izvajala komplementarno z ukrepi Programa razvoja podeželja. In upravičeno lahko pričakujemo, da bo temu tako tudi v prihodnji programski perspektivi. Sredstva Strateškega načrta skupne kmetijske politike 2023-2027 bi bila lahko za MOL zanimiva pravzaprav z vseh vsebinskih vidikov, saj je v interesu MOL, da državna sredstva izkoristi predvsem za doseganje sinergij, sama pa svoje napore (kot že do sedaj) usmeri v naslavljanje konkretnih izzivov specifičnih za območje MOL. Navkljub navedenemu lahko izpostavimo vsebine kot so podpora krepitvi povezovanja in skupnega upravljanja, prilagajanje na podnebne spremembe, dvigovanje znanja in osveščenosti, pa tudi sredstva za agrooperacije, ipd.

Posebno kategorijo predstavlja instrument LEADER/CLLD, ki omogoča lokalni razvoj, ki ga (preko lokalnih akcijskih skupin) vodijo lokalne skupnosti. Mehanizem kot takšen predstavlja pomembno priložnost, da MOL naslovi specifična vprašanja svojega podeželja – npr. vključevanje naravne in kulturne dediščine v turistične/edukativne programe in produkte, ohranjanje tradicionalnih znanj, promocija podeželja, ipd.

- Drugi tematski razpisi ministrstev – glede na širino SRPUK MOL 2021-2027 oz. veliko število področij, ki jih naslavlja je ključnega pomena spremljanje različnih tematskih razpisov različni ministrstev ali drugih organov na državni in regionalni ravni. Tu lahko MOL poišče dodatna sredstva za izvajanje konkretnih programov in projektov – npr. s področja varovanja naravne in kulturne dediščine, ohranjanja podeželskega načina življenja, ipd.

B. Sredstva različnih programov Evropske unije:

- Transnacionalni programi – Slovenija je v trenutnem programskem obdobju vključena v pet transnacionalnih programov – Območje Alp, Srednja Evropa, Mediteran, Podonavje in Jadransko-jonski program (ADRION). MOL je že do sedaj uspešno sodelovala v tovrstnih programih, ki omogočajo naslavljanje strateških izzivov, kreiranje transnacionalnih

partnerstev, z nekaj milijonskim proračunom pa tudi dovolj sredstev za doseganje vsebinskih prebojev, operativnega napredka in prenos dobrih praks v njihovem celovitem obsegu. Kot ključna področja, ki bi jih MOL lahko naslovila ob koriščenju tovrstnih sredstev velja izpostaviti prilagajanje na podnebne spremembe, prepoznavanje in aktivacija neizkoriščenih potencialov (npr. urbano kmetijstvo), uvajanje novih tehnik/tehnologij oz. njihov prenos v obliki dobrih praks ali pilotnih poskusov, ipd.

- Programi medregionalnega sodelovanja – Slovenija je v programskem obdobju 2014-2020 sodelovala v štirih medregionalnih programih – INTERACT III, INTERREG EUROPE, URBACT III, ESPON 2020. Tudi v tovrstnih programih je MOL do sedaj že uspešno sodelovala. Za razliko od transnacionalnih programov, pa so programi med-regionalnega sodelovanja usmerjeni bolj v izmenjavo izkušenj med regijami, izboljšanje priprave in izvajanja programov in projektov Evropskega teritorialnega sodelovanja. Gre za sicer »mehkejš« vendar zato nič manj pomembne projekte, saj se prav na njihovih rezultatih pogosto razvijejo »bolj implementacijski« projekti. Prav tako so izjemnega pomena z vidika prenosa dobrih praks in pilotnih preizkusov inovativnih rešitev.
- Programi čezmejnega sodelovanja – območje MOL bo v novem programskem obdobju najverjetneje vključeno v tri čezmejne programe – z Avstrijo, Italijo in Hrvaško. Vsi trije programi se trenutno nahajajo v različnih fazah priprave, zato prednostne vsebine, ki jih bodo naslavljali v tem trenutku še niso povsem znane. Kljub temu bi MOL preko tovrstnih programov lahko uspešno naslovila predvsem izzive s širšim oz. čezmejnim vplivom oz. značajem. Gre za projekte velikosti od 500.000 € – 1.500.000 € z manjšim številom projektnih partnerjev iz dveh sosednjih držav. Za razliko od transnacionalnih programov tovrstni projekti navadno naslavljajo eno samo, zelo konkretno vprašanje oz. izziv.
- Horizon 2020 – je okvirni program Evropske unije za raziskave in inovacije ter najpomembnejši finančni instrument za dvigniti konkurenčnosti Evropske unije. Kot takšen predstavlja svojevrstno priložnost, ki jo je MOL v preteklosti že poskušala izkoristiti v vlogi »živega laboratorija« za preizkušanje inovativnih rešitev, tehnik in tehnologij za konkretne izzive. Takšna vloga bi MOL ustrezala predvsem za naslavljanje izzivov kot so urbano kmetijstvo, inovativne tehnike in tehnologije za prilagoditev na podnebne spremembe, ipd.
- LIFE – gre za specifičen program, prvenstveno namenjen varovanju okolja, narave in biodiverzitete. Vendar ima MOL, tudi zaradi številnih omejitvenih dejavnikov za kmetijstvo in gozdarstvo, pa tudi druge ključne aktivnosti razvoja podeželja priložnost ravno preko tega programa nasloviti specifične vsebine – npr. dobre prakse prilagojenega upravljanja kmetijskih in gozdnih zemljišč, osveščanje lastnikov zemljišč, ohranjanje habitatov in biodiverzitete, ipd. Ena ključnih slabosti programa je, da je že do sedaj predvideval visoko soudeležbo oz. predvideval nižjo stopnjo sofinanciranja (50 %) kot ostali izpostavljeni zunanji viri financiranja. Predvidevamo, da bo tudi v prihodnje temu tako.

Uporaba zunanjih virov financiranja razbremenjuje proračun MOL, omogoča dostop do znanja in prenos dobrih praks iz tujine in krepi mednarodno prepoznavnost MOL, s tem pa tudi njen ugled.

Vendar velja ob tem opozoriti, da uspešna priprava, prijava in izvedba projektov sofinanciranih iz različnih zunanjih virov zahteva nekoliko prilagojen način delovanja oz. izvajanja SRPUK MOL 2021-2027. In prav zaradi tega »podporni mehanizmi« ter operativno sodelovanje različnih teles MOL predstavljajo tako pomemben oz. ključni element uspešne izvedbe strategije.

SPREMLJANJE IN VREDNOTENJE

6

avtor: B. Ceak

6 SPREMLJANJE IN VREDNOTENJE IZVAJANJA STRATEGIJE

SRPUK MOL 2021-2027 predstavlja podlago za pripravo letnih operativnih načrtov izvajanja strategije, načrtovanje izvajanja aktivnosti in proračunskih sredstev MOL ter prijav projektov na v prejšnjem poglavju opredeljene in druge razpoložljive zunanje vire financiranja.

Spremljanje izvajanja SRPUK MOL 2021-2027 je predvideno sproti oz. na letni ravni. Za vsak ukrep je potrebno definirati nosilca ukrepa, ki je odgovoren za njegovo izvajanje, s tem pa tudi za spremljanje in poročanje o doseženem napredku. Ob tem se na letni ravni spremlja predvsem naslednje kazalnike dosežkov:

Ukrep	Naziv kazalnika dosežkov	Izhodiščna vrednost (leto):	Ciljna vrednost (2027):
UKREP 1.1 - Zagotavljanje trajnostnega in usklajenega prostorskega razvoja na kmetijah in varovanja kmetijskih zemljišč na območju MOL	Smernice za okolju prijazno kmetovanje na ranljivih območjih z rednim letnim osveščanjem	0 (2021)	1 smernice
	Število izvedenih osveščevalnih akcij	0 (2021)	28 (4 osveščevalne akcije na leto)
	Strokovna podlaga za opredelitev trajno varovanih kmetijskih zemljišč	0 (2021)	1
	Število postopkov za širitev in preselitev kmetij	24 (2020)	20 novih postopkov
UKREP 1.2 - Izboljšanje pogojev za delo in pridelavo na kmetijah ter vzpodbujanje ekološkega načina kmetovanja	Delež z razpisi MOL podprtih kmetijskih gospodarstev	7,6 % (2019)	Povečanje za 2,4 % oz. skupno na 10 %
	Število izvedenih pilotnih prenosov dobrih praks	0 (2021)	5
	Število izvedenih komasacij in drugih agro-operacijah	2 (2021)	Povečanje za 1 oz. skupno na 3
	Dolžina vzdrževanih poljskih poti iz sredstev MOL letno (km)	25 km (2021)	25 km
	Število na novo registriranih dopolnilnih (gospodarskih) dejavnosti na KMG	272 (2021)	Povečanje za 30 oz. skupno na 302
UKREP 1.3 - Trajnostno in aktivno upravljanje z gozdovi	Število združenj lastnikov gozdov	0 (2021)	Vsaj 1
	Površina gozdov v lasti MOL	202 ha (2021)	262 ha
UKREP 1.4 - Prepoznavanje in aktivacija potencialov urbanega kmetijstva	Število vrtičkov v upravljanju MOL	849 vrtičkov (2021)	1.150 vrtičkov
	Vzpostavljen program za nadaljnji razvoj vrtičkarstva	0 (2021)	1
	Število poskusov projektov oz. pilotov vzpostavitve urbanega kmetijstva na območju MOL	0 (2021)	3
	Število izobraževalnih, skupnostnih in terapevtskih vrtov	1 (2021)	3
	Število čebeljih družin na območju MOL in znotraj avtocestnega obroča	Urbano: 700 Ruralno: 3.900 (2021)	Urbano: 600 Ruralno: 4.200
UKREP 2.1 - Krepitev kapacitet in povezovanje ponudnikov	Število izvedenih izobraževanj in njihovih udeležencev	251 izobraževalnih aktivnosti** z 2.934 udeleženci	Izvedba 1 izobraževalnega programa z vsaj 100 udeleženci

		(2019)	
	Število organiziranih ogledov dobrih praks doma ali v tujini	60 (2019)	5 na leto oz. skupno 35
	Izveden začetni monitoring o številu KMG z novo razvitim produktom, storitvijo ali dejavnostjo na podlagi udeležbe v preteklem programu krepitve kapacitet	0 (2021)	1
	Število novih pobud za organiziranje lokalnih skupin proizvajalcev in kratkih verig	5 (2021)	Povečanje za 10 ali več
UKREP 2.2 - Usklajevanje trženja in prodajnih kanalov dobrin podeželja	Število vzpostavljenih prodajnih mest na domu, na tržnicah in preko e-trženja	21 (2021)	Povečanje za 20 oz. skupno na 41
	Število novo vzpostavljenih kratkih verig	5 (2021)	Povečanje za 3 oz. skupno na 8
	Število novo vzpostavljenih lokalnih blagovnih znamk	2 (2021)	Povečanje za 1 oz. skupno na 3
	Izveden začetni monitoring o deležu kmetijskih gospodarstev z vzpostavljeno neposredno prodajo kmetijskih proizvodov	0 (2021)	1
UKREP 3.1 - Povečanje prepoznavnosti podeželja in osveščanje meščanov	Število publikacij za promocijo podeželja in lokalno pridelane hrane	6 (2021)	Povečanje za 2 oz. skupno na 8
	Število prireditev za promocijo produktov in storitev podeželja	12 (2021)	4 krat na leto, skupaj 28
	Število izvedenih kampanj s področja osveščanja o pomenu kmetijstva in gozdarstva	0 (2021)	1 na leto oz. skupno 7
UKREP 3.2 - Vzpostavitev posebnih programov na kmetijah v okviru participativnega urbanega kmetijstva	Število izobraževalnih kmetij	0 (2021)	5
	Število socialnih in terapevtskih kmetij	0 (2021)	2
	Število socialno podjetniških partnerstev na kmetijah	0 (2021)	1
UKREP 4.1 - Spodbujanje usklajenega in aktivnega delovanja različnih interesnih skupin	Število prireditev in aktivnosti v organizaciji društev in interesnih združenj	4 na leto (2021)	4 na leto oz. skupno 28
	Število razvojnih projektov, ki jih je izvedel LAS v okviru pristopa CLLD na območju MOL	2 (2021)	Povečanje za 3 oz. skupno na 5
UKREP 4.2 - Ohranjanje tradicionalne kulturne krajine in dediščine	Število enot naravne in kulturne dediščine vključenih v različne programe na podeželju	2 (2021)	Povečanje za 5
	Število obnovljenih gospodarskih objektov nepremične kulturne dediščine	24 (2014-2019)	Povečanje za 15
	Število izvedenih učnih delavnic za prenos tradicionalnih znanj	4 (2014-2019)	Povečanje za 5
Podporni mehanizem 1 - Tehnična podpora,	Vzpostavljena in delujoča točka za tehnično podporo, strokovno svetovanje in komunikacijo	0 (2021)	1

strokovno svetovanje in komunikacija	(vključno s portalom e-PODEŽELJE)		
	Razvita e-aplikacije o informacijah Opazovalno napovedovalne službe KIS	0 (2021)	1
	Letna poročila o izvajanju SRPUK MOL 2021-2027	0 (2021)	7
	Izvedeno vmesno vrednotenje SRPUK MOL 2021-2027	0 (2021)	1
Podporni mehanizem 2 - Izvajanje projektov in krepitev mednarodne prepoznavnosti MOL	Število oddanih prijav projektov na razpise na državni in EU ravni	5 (2021)	Povečanje za 5 ali več
	Število odobrenih oz. izvedenih projektov na državni in EU ravni	3 (2021)	6

***Pri tem kazalniku gre za razdrobljene oz. posamezne izobraževalne aktivnosti, ki med seboj niso bile povezane v konsistenten in zaokrožen program, tako kot je to predvideno s to strategijo, ki predvideva letno izvedbo usklajenega programa.*

Naslednji kazalniki rezultatov so prvenstveno predmet vmesnega vrednotenja SRPUK MOL 2021-2027, predvidenega v letu 2024 in končnega vrednotenja SRPUK MOL 2021-2027, predvidenega v letu 2028 oz. v okviru priprave nove SRPUK MOL 2028-2034.

Ukrep	Naziv kazalnika rezultatov	Izhodiščna vrednost (leto):	Ciljna vrednost (2027):
UKREP 1.1 - Zagotavljanje trajnostnega in usklajenega prostorskega razvoja na kmetijah in varovanja kmetijskih zemljišč na območju MOL	Površina trajno varovanih kmetijskih zemljišč na območju MOL	Ni podatka, saj ni strokovnih podlag (2021)	Površina trajno varovanih kmetijskih zemljišč opredeljenih v OPN
	Površina kmetijskih zemljišč prilagojena na podnebne spremembe: a) Površina kmetijskih zemljišč s pridelavo v zaščitenih prostorih b) Površina nasadov s protitočno zaščito c) Površina kmetijskih zemljišč z namakanjem	a) 7,9 ha (2021) b) 7,5 ha (2021) c) 64,9 ha (Namakalna zadruga Dobrunje, 2021), 7,9 ha – zaščiteni prostori	a) Povečanje za 5 ha b) Povečanje za 2 ha c) povečanje za 35 ha (novi namakalni sistemi)
UKREP 1.2 - Izboljšanje pogojev za delo in pridelavo na kmetijah ter vzpodbujanje ekološkega načina kmetovanja	Število KMG z več kot 80 % kmetijskih zemljišč v MOL	512 (2021)	450
	Število zaposlenih oz. pokojninsko zavarovanih na KMG	487 (2021)	400
	Delež kmetij z ekološkim načinom kmetovanja	36 (4,23 %) (2021)	Povečanje za 10 oz. skupno na 46 (5,41 %)
	Delež KMG z dopolnilno dejavnostjo	8,5 % (2021)	Povečanje za 2,5 % oz. skupno na 10 %
UKREP 1.3 - Trajnostno in aktivno upravljanje z gozdovi	Število organiziranih skupnih sečenj	2 (2021)	14
UKREP 1.4 - Prepoznavanje in aktivacija potencialov urbanega kmetijstva	Površina namenjena vrtničarstvu na območju MOL	9 ha (2021)	12 ha

UKREP 2.1 - Krepitev kapacitet in povezovanje ponudnikov	Število KMG z novo razvitim produktom, storitvijo ali dejavnostjo na podlagi udeležbe v programu krepitev kapacitet	Ni poznano – izvede se začetni monitoring (2021)	Povečanje za 10
	Število delujočih lokalnih skupin proizvajalcev in kratkih verig	5 (2021)	Povečanje za 5 oz. skupno na 10
UKREP 2.2 - Usklajevanje trženja in prodajnih kanalov dobrin podeželja	Delež kmetijskih gospodarstev z vzpostavljeno neposredno prodajo kmetijskih proizvodov	Ni podatka – potrebna vzpostavitev monitoringa (2021)	Povečanje za 20 %
UKREP 3.1 - Povečanje prepoznavnosti podeželja in osveščanje meščanov	Delež anketiranih meščanov, ki so vsaj enkrat letno uporabili produkte in storitve podeželja	Ni podatka - monitoring je treba vzpostaviti (2021)	Povečanje na 50 % ali več
UKREP 3.2 - Vzpostavitev posebnih programov na kmetijah v okviru participativnega urbanega kmetijstva	Število institucij vključenih v izobraževalne programe povezane s kmetijstvom	0 (2021)	40
	Število vključenih oseb ranljivih skupin v socialne in terapevtske kmetije	0 (2021)	10
	Število vključenih oseb v socialno podjetništvo	0 (2021)	5
UKREP 4.1 - Spodbujanje usklajenega in aktivnega delovanja različnih interesnih skupin	Število strokovnih društev na podeželju MOL	16 društev (2021)	16 društev
UKREP 4.2 - Ohranjanje tradicionalne kulturne krajine in dediščine	Število prenovljenih in vsebinsko nadgrajenih tematskih poti od vseh tematskih poti	0 (2021)	2
	Delež obnovljenih enot evidentirane kulturne dediščine (etnološka dediščina)	48 % od 100 enot (2007-2019)	Povečanje na 63 %
Podporni mehanizem 1 - Tehnična podpora, strokovno svetovanje in komunikacija	Število obiskov točke za tehnično podporo, strokovno svetovanje in komunikacijo	0 (2021)	1.500
	Ocena uspešnosti in učinkovitosti delovanja točke za tehnično podporo, strokovno svetovanje in komunikacijo v okviru končnega vrednotenja SRPUK MOL 2021-2027 (izvedeno v okviru priprave SRPUK MOL 2028-2034)	0 (2021)	1
Podporni mehanizem 2 - Izvajanje projektov in krepitev mednarodne prepoznavnosti MOL	Vzpostavljena partnerstva na državni in mednarodni ravni	0 (2021)	3
	Ocena uspešnosti in učinkovitosti izvajanja strateških projektov v okviru končnega vrednotenja SRPUK MOL 2021-2027 (izvedeno v okviru priprave SRPUK MOL 2028-2034)	0 (2021)	1

Mestna občina
Ljubljana

PRILOGA 1: OPIS AKTIVNOSTI SRPUK MOL 2021-2027

LJUBLJANA, AVGUST 2021

CILJ 1 - ZAGOTOVLJENI USTREZNI POGOJI ZA KAKOVOSTNO PRIDELAVO HRANE IN DOSEGANJE VIŠJE STOPNJE SAMOOSKRBNOSTI

UKREP 1.1 Zagotavljanje trajnostnega in usklajenega prostorskega razvoja na kmetijah in varovanja kmetijskih zemljišč na območju MOL	
KLJUČNE AKTIVNOSTI	Kratki opis vsebine ključnih aktivnosti
A1.1.1 - Sistematično spremljanje stanja naravnih virov	Aktivnost obsega nadaljevanje sistematičnega spremljanja stanja naravnih virov in kakovosti pridelkov, ki se na območju MOL v različnih oblikah izvaja že od leta 2001. Kot prvi izvedbeni korak bo pripravljen terminski in vsebinski načrt izvajanja meritev, ki bo opredelil tudi katere ključne parametre se spremljanja (npr. rodovitnost in onesnaženost tal, vsebnost nevarnih snovi v pridelkih itd.). Nato se meritve redno izvaja, poročila pa javno objavlja. Na podlagi rezultatov se izvaja redno obveščanje in izobraževanje kmetijskih gospodarstev. Glede na vsakoletne rezultate analiz se obseg spremljanja stanja naravnih virov in kakovosti pridelkov sproti prilagaja ugotovitvam meritev. V okviru enega od projektov financiranih iz drugih virov financiranja, v katerem MOL nastopa kot partner, se izdela smernice za okolju prijazno kmetovanje na ranljivih območjih (npr. vodovarstvenih območjih, območjih NATURA 2000 ipd.). Če to ne bo mogoče, se lahko tovrstno strokovno podlago pripravi tudi iz presežnih lastnih virov financiranja.
A1.1.2 - Zagotavljanje zadostnih in primernih površin za delovanje kmetijskih gospodarstev	Ključni namen aktivnosti je omogočanje razvoja kmetij na območju MOL. Te za svoj razvoj nujno potrebujejo ustrezna trajno varovana kmetijska zemljišča. Slednja je treba skladno z veljavno zakonodajo opredeliti v procesu priprave naslednjega OPN, proces priprave pa se bo v luči strokovne podpore vključil tudi Oddelek za varstvo okolja, Odsek za razvoj podeželja. Aktivnost predvideva intenzivnejše sodelovanje z Oddelkom za urejanje prostora ter Ministrstvom za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano RS (oz. izbranim pripravljavcem strokovnih podlag) tudi z vidika omogočanja razvoja in izkoriščanja potencialov kmetijskih gospodarstev, kot posebne prostorsko-načrtovalske kategorije. Mnoga kmetijska gospodarstva se zaradi hitre urbanizacije srečujejo z vse večjimi omejitvami, tako da je v skrajnem primeru nujna njihova preselitev. Oddelek za varstvo okolja, Odsek za razvoj podeželja bo v okviru te aktivnosti še naprej nudil pomoč pri zagotavljanju območij za morebitno preseljevanje kmetij, oz. omogočanje njihovih širitev. Kot nadgradnjo obstoječih aktivnosti bo v okviru ukrepa 2.1 Oddelek za varstvo okolja, Odsek za razvoj podeželja izvedel tudi osveščevalno aktivnost o postopkih spremembe namembnosti kmetijskih zemljišč za potrebe kmetijskih gospodarstev. V okviru enega od projektov financiranih iz drugih virov financiranja, v katerem MOL nastopa kot partner, se izdela strokovne podlage za identifikacijo neizkoriščenih potencialov kmetijstva, pa tudi kategorizacijo in reaktivacijo opuščenih kmetijskih zemljišč preko rešitev razvitih v sodelovanju z lastniki tovrstnih zemljišč.
A1.1.3 - Krepitev odpornosti na	Aktivnost obsega pripravo smernic za prehod v kmetovanje prilagojeno na klimatske spremembe, prepoznavanje primerov dobre prakse v Sloveniji in tujini, njihovega demonstracijskega prikaza in prenosa na območje MOL preko pilotnih projektov. Na dolgi rok se seveda pričakuje

posledice podnebnih sprememb	čim širše uveljavljanje smernic na območju MOL, vendar tega ni mogoče pričakovati v časovnem okviru te strategije. Okviru ukrepa 2.1 bo tematika prilagajanja na klimatske spremembe obravnavana kot ena ključnih tematik. V okviru enega od projektov financiranih iz drugih virov financiranja, v katerem MOL nastopa kot partner, se izdelata strateška podlaga za kategorizacijo kmetijskih zemljišč glede na ranljivost na podnebne spremembe. Na podlagi slednje se smernice za prehod v kmetovanje prilagojeno na klimatske spremembe nadgradi s predlogi prilagoditev kmetij (npr. zamenjava kultur, zamenjava tehnoloških pristopov in praks ipd.) ter krepitev principov trajnostne in krožne rabe naravnih virov (npr. namakanje na vodovarstvenih območjih v zameno za ekološko pridelavo ipd.).
------------------------------	--

UKREP 1.2 <i>Izboljšanje pogojev za delo in pridelavo na kmetijah ter vzpodbujanje ekološkega načina kmetovanja</i>	
KLJUČNE AKTIVNOSTI	Kratki opis vsebine ključnih aktivnosti
A1.2.1 - Spodbujanje razvojnih investicij na kmetijskih gospodarstvih	Aktivnost predvideva sofinanciranje investicij na KMG na področjih, ki omogočajo: • digitalizacijo (vodenje evidenc in delovnih procesov), • pridelavo zelenjave in zelišč v rastlinjakih, • povečanje skladiščnih kapacitet, • v opremo za blaženje podnebnih sprememb (npr. oprema za oroševanje, namakanje, protitočne mreže), • v opremo na področju dopolnilnih dejavnosti, • v opremo za zmanjšanje smrada in izboljšanja učinkovitosti pri uporabi organskih gnojil, • v stroje in opremo za ne-kemijsko obvladovanje škodljivih organizmov in precizno kmetovanje. Prednost na razpisih bodo imeli inovativni pristopi in napredne tehnologije usmerjene v razvoj kmetij na omenjenih področjih. Z namenom racionalne porabe sredstev in maksimiranja izkoristka investicije bodo imele prednosti kolektivne naložbe, ki jih izvedeta vsaj dva ali več KMG skupaj. Prav tako bodo imele prednost na razpisih kmetije z ekološko pridelavo in kmetije, ki izvajajo druge pomembne ukrepe – npr. KOPOP, ipd. Dodatne točke lahko prispevajo tudi udeležbe na strokovnih izobraževanjih in prikazih, ki bodo potekali v okviru aktivnosti 1.2.2.
A1.2.2 - Krepitev inovacijskega in tehnološkega potenciala kmetijskih gospodarstev	Krepitev inovacijskega in tehnološkega potenciala kmetijskih gospodarstev je izjemnega pomena za večanje njihove konkurenčnosti in sposobnosti prilagajanja podnebnim spremembam in sledenje spremembam na trgu. Aktivnost predvideva večanje znanja pridelovalcev na naslednjih področjih: • Uvajanje novosti na različnih področjih pridelave in predelave ter demonstracijske prikaze novejših tehnologij pridelave, tako na kmetijah kot na strokovnih inštitucijah. • Posebna pozornost je namenjena spodbujanju uvedbe principov krožnega gospodarstva in uporabe trajnostnih tehnologij in materialov na kmetijah (npr., spodbujanje uporabe biorazgradljive plastike v vrtnarstvu, ali uvedba tehnologij sušenja sena namesto baliranja trave itd.).

	Posebna pozornost je namenjena ekološkemu kmetijstvu. Za dvig kakovosti in relevantnosti podanih informacij je potrebno ustrezno sodelovanje relevantnih strokovnih inštitucij. Za koordinacijo sodelovanja je zadolžen Oddelek za varstvo okolja, Odsek za razvoj podeželja.
A1.2.3 - Sofinanciranje in podpora pri izvedbi komasacij in drugih agrooperacij ter vzdrževanje poljskih poti v lasti MOL	Aktivnost je namenjena sofinanciranju komasacij, različnih agrooperacij (npr. komasacij, namakalnih sistemov, ipd.) in vzdrževanju infrastrukture (poljskih poti) na kmetijskih zemljiščih v lasti MOL. Vzdrževanje poljskih poti spada med redna dela Oddelka za varstvo okolja, Odseka za razvoj podeželja, namenjena ohranjanju dostopa do kmetijskih zemljišč ter tudi rekreativnim dejavnostim občanov. Aktivnosti z izvedbo agrooperacij (predvsem komasacij) so odvisne od interesa s strani lastnikov zemljišč, zato je ena izmed nalog Oddelka za varstvo okolja, Odseka za razvoj podeželja obveščanje o tej možnosti in koristih ter ob izkazanem interesu izpeljava razpisa, vodenje postopka in koordinacija aktivnosti.
A1.2.4 - Razvoj obstoječih in spodbujanje novih dopolnilnih dejavnosti na kmetijskih gospodarstvih	Aktivnost naslavlja nadaljevanje razvoja dopolnilnih dejavnosti, predvsem v smislu razvoja novih produktov, racionalizacije na posameznih kmetijah in povezovanja izvajalcev dopolnilnih dejavnosti. Pri izvedbi je predvideno tesno sodelovanje s KSS. Predvidena je aktivna pomoč pri vzpostavitvi in razvoju dejavnosti na posameznih kmetijah in povezovanju kmetij preko točke za tehnično podporo in posvetov s strokovnjaki. Predvidena je tudi organizacija ogledov dobrih praks doma in v tujini. Prednost na razpisih bodo imeli inovativni pristopi in oblike dopolnilnih dejavnosti ter takšne, ki temeljijo na medsebojnem povezovanju ali, ki izhajajo iz doseženih rezultatov drugih ciljev te strategije.

UKREP 1.3 <i>Trajnostno in aktivno upravljanje z gozdovi</i>	
KLJUČNE AKTIVNOSTI	Kratki opis vsebine ključnih aktivnosti
A1.3.1 - Spodbujanje trajnostnega gospodarjenja z gozdovi na območju MOL	Aktivnost je usmerjena v komunikacijo in podporo lastnikom gozdov pri: - povezovanju lastnikov gozdov, - svetovanju pri organizaciji del in izbiri izvajalcev, - urejanju gozdnih prometnic, - spodbujanju gojitvenih del za povečevanje stabilnosti pestrosti sestojev (medovita drevesa) in za povečevanje odpornosti gozdov na klimatske spremembe, - podpori delovanja združenja lastnikov gozdov in aktivnem sodelovanju v društvu in - podpori pri oblikovanju lokalne gozdno lesne verige. Aktivnost se v celoti izvaja skupaj z Oddelkom za gospodarske dejavnosti in promet MOL.

A1.3.2 - Nakup gozdov	MOL si je kot eno od prioritet v okviru Strategije razvoja mestnih gozdov Ljubljane 2020-2030 zastavila povečevanje lastništva gozdnih zemljišč v mestnih gozdovih. Tja tudi načrtno usmerja sredstva za odkup gozdov, ki imajo velik javni značaj, so pomembni za izvajanje socialnih funkcij gozdov, oziroma so tako obremenjeni z obiskovalci, da je njihova proizvodna funkcija zelo omejena.
-----------------------	---

UKREP 1.4 <i>Prepoznavanje in aktivacija potencialov urbanega kmetijstva</i>	
KLJUČNE AKTIVNOSTI	Kratki opis vsebine ključnih aktivnosti
A1.4.1 - Spodbujanje razvoja urbanega vrtičkarstva	Glede na pridelavo, urbane vrtove ločujemo na tiste, ki so usmerjeni v individualno pridelavo (družinski in najemni vrtovi), in tiste, ki temeljijo na kolektivnih shemah (izobraževalni, terapevtski in skupnostni vrtovi). Poleg prizadevanja za (vsaj delno) samozadostnost omogočajo tudi rekreacijo in turizem ter lahko znatno prispevajo k urbanemu družabnemu življenju, še posebej družbeno izključenih ljudi. Aktivnost je prednostno usmerjena v: • Nadaljevanje omogočanja in spodbujanja razvoja urbanega vrtičkarstva na območjih predvidenih v OPN MOL, tudi v mestnem okolju (obstoječi sistem najemnih vrtov). • Spodbujanju ogledov dobrih praks urbanega vrtičkarstva. • Spodbujanju vzpostavitve izobraževalnih vrtov kot pedagoškega orodja za učenje pridelave, predelave in uživanja hrane, ozaveščanja javnosti in širjenja idej, lahko delno tudi v okviru osnovnih in srednjih šol. • Spodbujanju vzpostavitve skupnostnih vrtov: vzpostavljeni na podlagi pobud od spodaj navzgor in skupnostno upravljani; pridelava hrane in omogočanje drugih dejavnosti, na primer druženja. Skupnostni vrtovi niso neposredno osredotočeni na vključevanje ranljivih skupin, a so namenjeni meščanom v določenem okolju na splošno; ranljivi posamezniki se integrirajo v skupnost. • Spodbujanju vzpostavitve terapevtskih vrtov, ki so urejeni ob ustanovah za oskrbo ljudi s težavami s telesnim in duševnim zdravjem (za invalide ali osebe z motnjami v duševnem razvoju ali zdravstvenimi problemi – odvisniki od alkohola, duševno prizadeti itn.); namenjeni so kontemplaciji in aktivni pridelavi hrane. Vse navedeno se izvaja v okviru vnaprej pripravljenega programa vrtičkarstva. Ob tem je potrebno zagotoviti evidentiranje potencialov, saj marsikje na območju MOL že obstajajo t.i. neuradni vrtički, kjer se pridelava hrane izvaja na nezazidanih ali opuščenih zemljiščih, ki niso registrirani, regulirani in niso predmet javnih politik. V okviru enega od projektov financiranih iz drugih virov financiranja, v katerem MOL nastopa kot partner, se izdela smernice za urbano kmetijstvo v MOL, opredeli območja ter določi njihovo primernost za izvajanje tovrstnih aktivnosti. Ob tem se posebno pozornost nameni izkoriščanju degradiranih območij v mestu in okolici za postavljanje vrtov, rastlinjakov in pridelave v zaprtih prostorih ter izkoriščanju zelenih streh in drugih objektov za pridelavo nekaterih zelenjadnic in zelišč za svežo lastno uporabo.
A1.4.2 - Spodbujanje razvoja urbanega kmetijstva	Aktivnost je prednostno usmerjena v: • Prepoznavanje možnih lokacij in zainteresiranih lastnikov stavbnih zemljišč za vzpostavitev različnih oblik urbanega kmetijstva s ciljem oblikovanja projektnih partnerstev in izvedbe pilotnih in demonstracijskih projektov. • Spodbujanju postavitve zelenih streh, balkonov, sten, fasad in drugih objektov namenjenih pridelavi hrane tudi na stavbnih zemljiščih.

	• Spodbujanju ogledov dobrih praks urbanega kmetijstva. • Spodbujanju vzpostavitve izobraževalnih primerov urbanega kmetijstva za promocijo pridelave in predelave v urbanem prostoru, ozaveščanja javnosti in širjenja idej, lahko delno tudi v okviru osnovnih in srednjih šol. Ob tem ne smemo pozabiti, da se na območju MOL nahajajo tudi kmetije, ki so svoje poslovne strategije prilagodile svoji lokaciji v mestu ali na njihovem obrobju delimo v dve skupini: • Kmetije, ki se usmerjajo v pridelavo hrane in drugih kmetijskih proizvodov (npr. zdravilna zelišča, rože, rastlinska vlakna, kozmetika ipd.) in so že aktivno podprte v okviru ukrepov 1.1 in 1.2. • Kmetije, ki ustvarjajo priložnosti za počitek, izobraževanje in terapevtske storitve (glej ukrep 3.2). Slednjim je treba v okviru aktivnosti nameniti posebno pozornost in jih pri njihovem nadaljnjem razvoju podpreti, saj lahko postanejo eden ključnih partnerjev. Aktivnost se lahko v celoti naslovi preko enega od projektov financiranih iz drugih virov financiranja, v katerem MOL nastopa kot partner.
A1.4.3 - Podpora nadaljnjemu razvoju urbanega čebelarstva in z njim povezanih aktivnosti	MOL je v zadnjem obdobju uspešno podprla razvoj urbanega čebelarstva in s programom Čebelja pot v Ljubljani pridobila tudi status mesta z urbano dobro prakso. Slednjo je v okviru projekta BeePathNet tudi uspešno prenesla v pet drugih evropskih mest. V okviru slednjega je pripravila Vizijo razvoja Čebelje poti ter Akcijski načrt za njeno implementacijo. Ukrep tako naslavlja nadaljnji razvoj urbanega čebelarstva in z njim povezanih aktivnosti, saj se je celoten program Čebelje poti že sedaj izvajal v okviru rednih delovnih nalog Oddelka za varovanje okolja, Odseka za razvoj podeželja. Ob tem je Oddelek za varovanje okolja, Odsek za razvoj podeželja uspešno pridobil EU sredstva za njen nadaljnji razvoj ter Ljubljano umestil na mednarodni zemljevid evropskih mest z vodilno vlogo v uvajanju trajnostnih urbanih praks. Zaradi široke povezljivosti programa Čebelja pot s turizmom, razvojem podeželja in dopolnilnih dejavnosti na kmetijah, pa tudi izobraževanjem, kulturo in osveščanjem javnosti, Čebelja pot predstavlja model, ki ga velja razvijati in širiti in povezovati z drugimi področji. Ob tem je nadaljnji razvoj urbanega čebelarstva v okviru MOL lahko tesno povezan z nadaljnjimi mednarodnimi projekti.

CILJ 2 - DOBRO POVEZANI PONUDNIKI IN PONUDBA PODEŽELJA

UKREP 2.1 <i>Krepitev kapacitet in povezovanje ponudnikov</i>	
KLJUČNE AKTIVNOSTI	Kratki opis vsebine ključnih aktivnosti
A2.1.1 - Krepitev znanja ponudnikov	Gre za eno ključnih aktivnosti, od uspešnosti izvedbe katere je neposredno ali posredno odvisno tudi doseganje številnih drugih rezultatov te strategije. Ob tem gre za aktivnost, ki se je v manj konsistentni obliki izvajala že do sedaj, zato so tako vsebine kot ključni deležniki deloma že identificirani, potrebe pa deloma že prepoznane. Krepitev in prenos znanja se na podeželju danes že izvaja preko različnih oblik izobraževanja. Večina od njih poteka v koordinaciji s Kmetijsko svetovalno službo (KSS) pri KGZS, nekatera pa tudi v sodelovanju z različnimi društvi in interesnimi združenji. Za uspešno izvedbo aktivnosti in doseganje zastavljenih rezultatov so ključnega pomena predvsem naslednji uvodni koraki: • Dokončana identifikacija ključnih vsebin ter na njenih zaključkih pripravljen program krepitve znanj ponudnikov. • Vzpostavljena mreža izvajalcev programa krepitve znanj ponudnikov na nivoju Slovenije (po potrebi se lahko vključi tudi tuje strokovnjake). Glede na pomen aktivnosti je potrebno začeti z njenim izvajanjem čim prej. Podpora v okviru ukrepa se prednostno namenja: • Podpiranju ciljno naravnanih izobraževanj za kmetijska gospodarstva, ki ležijo na ekološko pomembnih območjih, ranljivih območjih znotraj NATURE 2000 in prispevnih območjih vodnih teles površinskih in podzemnih voda. • Spodbujanju pridobivanja znanj s področja digitalnih spretnosti, sodobnih oblik in metod pridelave in predelave kmetijskih pridelkov ter njihovega trženja. • Strokovna izobraževanja in usposabljanja (tudi s tujimi strokovnjaki) in organizacija ogledov dobrih praks, tako v Sloveniji kot v tujini. • Drugim ključnim vsebinam opredeljenim v programu krepitve znanj ponudnikov.
A2.1.2 - Spodbujanje različnih oblik povezovanja ponudnikov hrane na območju MOL	Poleg organizacij proizvajalcev, katerih ustanavljanje na državni ravni podpira skupna kmetijska politika in ki so praviloma sektorsko zasnovane, pomembno obliko povezovanja predstavljajo tudi manjše skupine proizvajalcev, ki se oblikujejo na lokalni ravni. Podpora v okviru predlaganega ukrepa je namenjena: • Sofinanciranju animacije za vzpostavitev in delovanje manjših lokalnih skupin proizvajalcev. • Spodbujanju formalnega in neformalnega sodelovanja z drugimi razvojnimi akterji na podeželju in v mestu. • Osveščanju javnih institucij in zavodov ter zainteresiranih podjetij o pomenu in prednostih lokalne oskrbe ter različnih operativnih možnostih aktivnega sodelovanja v kratkih lokalnih verigah. Ob tem je ključnega pomena vzpostavitev visoke stopnje razumevanja ukrepa ter operativnega podpornega sistema za njegovo uveljavljanje znotraj MOL. Tako je v prvih letih izvajanja ukrepa nameniti več pozornosti promociji ukrepa znotraj javnih institucij in zavodov na območju MOL (temelječo na primerih obstoječih dobrih praks), pri čemer posebno ciljno skupino predstavljajo osebe, ki organizirajo prehrano znotraj javnih zavodov.

UKREP 2.2 Usklajevanje trženja in prodajnih kanalov dobrin podeželja	
KLJUČNE AKTIVNOSTI	Kratki opis vsebine ključnih aktivnosti
A2.2.1 - Pomoč pri trženju in dvigovanju dodane vrednosti novih proizvodov in storitev na podeželju	Ponudniki hrane se poslužujejo različnih poti za plasiranje svojih proizvodov na trgu. Večina jih običajno kombinira različne oblike posredne in neposredne prodaje. Prav pri slednjih se v zadnjem obdobju uveljavljajo nekateri novi načini pridobivanja kupcev, ki so pretežno zasnovani na digitalnih pristopih. V okviru predlaganega ukrepa so podpore namenjene predvsem: • Prodaji na domu, na sedežu kmetijskega gospodarstva (neposredno, v manjšem prodajnem prostoru, kupcem samo-odjemalcem). • Prodaji na tržnih prostorih (ulična prodaja v bližini infrastrukturnih objektov, prodaja na lokalni tržnici v okviru četrtnih skupnosti, prodaja na priložnostnih prireditvah, potujoče prodajalne, dostava na dom ipd.). • Spodbujanju e-trženja (vzpostavitev enotne spletne strani, predstavitev ponudbe preko GSM aplikacije ipd.). Poleg neposrednega trženja na ravni posameznega kmetijskega gospodarstva je za dvigovanje dodane vrednosti proizvodov pomemben tudi skupen nastop na trgu. Podpore v okviru tega dela ukrepa so namenjene: • Prepoznavanju drugih dobrih praks in njihovi promociji. • Vzpostavljanju platform za komunikacijo, izmenjavo idej in povezovanje.
A2.2.2 - Podpora pri vzpostavljanju in krepitvi kratkih verig	Zaradi majhne oddaljenosti med lokacijo pridelave in lokacijo potrošnje hrane so kratke oskrbne verige prav gotovo eden od pomembnejših mehanizmov za boljšo oskrbo MOL z lokalno pridelano hrano. V okviru podpore pri tem ukrepu sodi: • Pomoč pri vzpostavitvi, organiziranju in promociji posameznih kratkih verig. • Aktivna podpora pri vzpostavljanju sodelovanja med posameznimi ponudniki (ali skupinami ponudnikov) in lokalnimi porabniki hrane (javni zavodi – šole, vrtci, domovi za ostarele, bolnišnicami), ki so izkazali jasen interes in namen sodelovanja. Na podlagi uspešno izvedenih aktivnosti je prav tako smiselno nadaljevati z že uveljavljenim organiziranjem »borz« oz. »srečanj ponudnikov in organiziranih potrošnikov«. Če bi se pokazalo kot smiselno, se lahko ta model nadgradi oz. razširi (npr. z dnevi odprtih vrat, drugimi promocijskimi aktivnostmi ljubljanskega podeželja ipd.). Ob tem je ključno obema stranema ponuditi ustrezno operativno in strokovno podporo povezano z razrešitvijo ključnih odprtih pravnih in operativnih vprašanj.
A2.2.3 - Pomoč pri vzpostavljanju lokalnih blagovnih znamk in njihovi promociji in podpora pri pridobitvi certifikatov kakovosti	Lokalni proizvodi z blagovno znamko se od podobnih razlikujejo glede načina proizvodnje in sestave, saj se morajo pri proizvodnji upoštevati točno določena in predpisana pravila. V okviru tega dela ukrepa se podpira: • Promocija obstoječih lokalnih blagovnih znamk in pomoč pri njihovem trženju. • Vzpostavitev novih lokalnih blagovnih znamk za posamezne proizvode in storitve ter pomoč pri pridobitvi certifikatov kakovosti, pri čemer mora pridelava, predelava potekati po že obstoječih standardih (vzpostavljanje novih standardov ni predvideno). Ob tem se prednostno podpira tiste obstoječe in nove blagovne znamke lokalnih proizvodov, ki imajo jasno določenega nosilca, že izdelan produkt oz. storitev ter načrt razvoja.

CILJ 3 - OSVEŠČENI IN ODGOVORNI MEŠČANI, KI AKTIVNO PODPIRAJO PODEŽELJE

UKREP 3.1 <i>Povečanje prepoznavnosti podeželja in osveščanje meščanov</i>	
KLJUČNE AKTIVNOSTI	Kratki opis vsebine ključnih aktivnosti
A3.1.1 - Celovita promocija podeželja (dobrin, storitev) in njeno vključevanje v celovito turistično promocijo Ljubljane	Območje MOL je v zadnjih letih postalo pomembna turistična destinacija, pandemija pa je meščane opomnila na pomen, atraktivnost in dostopnost podeželja MOL. Obe ciljni skupini (meščani in obiskovalci) predstavljata pomemben ekonomski potencial in povsem dosegljivo možnost za doseganje dodane vrednosti dobrin podeželja. Ob zagotavljanju kakovostne ponudbe pa je prav tako pomembno, da se meščanov in obiskovalcev ne usmerja zgolj v mestno središče, temveč tudi v širši primestni in podeželski prostor. Temu cilju morajo slediti tudi podporne promocijske aktivnosti. Aktivnost ne obsega vsesplošne promocijske kampanje, saj predvideva, da se bodo promocijske aktivnosti izvajale pod okriljem že sicer vzpostavljenih širših promocijskih kampanj MOL (npr. Festival ljubljanskega podeželja ipd.). Tako aktivnost obsega predvsem zaokroževanje ponudbe podeželja, kreiranje ključnih sporočil oz. zgodbe ljubljanskega podeželja, pripravo tematskih katalogov in brošur, promocijo ključnih dogodkov ter vključevanje vsega navedenega v celovito turistično promocijo Ljubljane. Ob tem pa je treba upoštevati, da promocija naslavlja tako meščane kot obiskovalce Ljubljane.
A3.1.2 - Usklajevanje in podpora promocijskim aktivnostim in dogodkom za boljše prepoznavnost ljubljanskega podeželja	Aktivnost obsega operativno izvedbo v prejšnjem ukrepu oblikovanih pod-aktivnosti. Za uspešno prodajo proizvodov in storitev je dobra promocija in povečanje prepoznavnosti praktično nujna. Ukrep omogoča vzpostavitev novih tržnih poti, za kar je predvidena podpora pri: • Organizaciji in sofinanciranju tradicionalnih prireditev za promocijo produktov podeželja (kulinarika, kultura, dediščina) v urbanem okolju (npr. Festival ljubljanskega podeželja). • Vključevanju v druge promocijske aktivnosti in prireditve, ki se na območju mesta Ljubljane organizirajo za boljše turistično prepoznavnost prestolnice. Ob tem je ključnega pomena, da se danes razpršene aktivnosti povežejo in konsolidirajo, saj je le tako mogoče pričakovati sinergijske učinke danes razdrobljenih aktivnosti. Eno od priložnosti vsekakor ponuja Festival ljubljanskega podeželja, katerega trajanje oz. pogostost izvajanja bi se lahko povečala, obseg aktivnosti oz. vsebine pa razširil, tako da bi postal reden oz. obdobjni dogodek, ki bi povezoval in zaokroževal vse promocijske aktivnosti povezane s podeželjem. Enako pomembno je pomeriti učinke izvedbe celotnega ukrepa, zato je ključno na začetku (2022), v sredini (2024) in na koncu (2027) obdobja operativnega izvajanja strategije izvesti raziskavo javnega mnenja, ki bo podala izhodiščno vrednost in omogočila spremljanje napredka v prepoznavnosti podeželja pri meščanih.
A3.1.3 - Osveščanje prebivalstva o pomenu kmetijstva, gozdov, lokalni	Osveščenost mestnega prebivalstva oziroma meščanov o pomenu gospodarskih dejavnosti, ki definirajo podeželski prostor, je zaradi slabe informiranosti pogosto pomanjkljiva, javno mnenje pa posledično enostransko. V okviru ukrepa se podpora namenja: • Seznanjanju javnosti s ponudbo lokalno pridelane hrane, izdelkov in storitev na podeželju.

ponudbi ter dediščini podeželja	• Ozaveščanju prebivalstva (s poudarkom na mladih) o pomenu snovne in nesnovne dediščine podeželja (v okviru delavnic, drugih promocijskih aktivnosti, tematskih poti itd.). • Ozaveščanju meščanov in splošne javnosti o pomenu kmetijstva in kmetijskih zemljišč pri zagotavljanju različnih storitev v prostoru ter prednostih uporabe lokalno pridelane hrane. • Ozaveščanju meščanov in splošne javnosti o pomenu gozdarstva in storitvah gozda ter etičnih pravilnih za gibanje po gozdu (gozdni bonton). • Krepitvi razumevanja in pomena poklicev povezanih s podeželjem s ciljem pritegniti mlade.
A3.1.4 - Osveščanje prebivalstva o kakovostnem življenjskem okolju	V zadnjih letih MOL posveča veliko pozornost dvigu osveščenosti javnosti o trajnostnem in sonaravnem razvoju, varovanju okolja in naravnih virov. Podeželje za meščane poleg prehransko oskrbnega potenciala predstavlja tudi pomemben poligon za izvajanje športno rekreativnih aktivnosti. Da bi zagotovili trajnostno ohranitev tega prostora se podpora namenjena kreptitvi pozitivnega (trajnostnega) odnosa do življenjskega okolja, ki ga nudi podeželski prostor.

UKREP 3.2 Vzpostavitev posebnih programov na kmetijah v okviru participativnega urbanega kmetijstva	
KLJUČNE AKTIVNOSTI	Kratki opis vsebine ključnih aktivnosti
A3.2.1 - Povezovanje kmetov in izobraževalnih ustanov v učnih procesih	Kmetijstvo postaja vedno zahtevnejša dejavnost, temelječa na najnovejših spoznanjih znanosti in stroke na področju pridelave in predelave hrane ter trajnostnega razvoja in varovanja okolja. Povezovanje raziskovalnih inštitutov in univerz ter KSS s kmetijami je ključno za hitrejši in učinkovitejši prenos znanja in uvajanje novih tehnologij v prakso. Za čim bolj celovito vključevanje kmetij v lokalno okolje je pomembno, da so občani čim bolj seznanjeni z delovanjem kmetij, kakšne so prednosti lokalne pridelane hrane ter kakšna je njihova vloga pri ohranjanju in zagotavljanju zdravega bivalnega okolja. Pomoč v okviru ukrepa je namenjena vzpostavitvi eksperimentalno-izobraževalnih kmetij: • V ta namen je potrebno spodbujati razvoj kmetij s pedagoškim programom in njihovo promocijo zainteresirani javnosti: vrtcem in šolam, društvom, drugim nevladnim organizacijam. • Na t. i. eksperimentalnih in izobraževalnih kmetijah, se bi preizkušale nove kmetijske tehnologije, metode pridelave, vzgajale nove sorte in pasme ali razvijali modeli družbenih in gospodarskih interakcij z mestnim okoljem. Preveriti je potrebno interes posameznih javnosti in vzpostaviti povezave med partnerji na podeželju, temelječem na medsebojnem zaupanju, vzpostavljenih dolgoročnih odnosih in skupnih vrednotah. Ob tem je ključno zainteresiranim kmetijskim gospodarstvom zagotoviti izobraževanje o pedagoškem procesu in uporabi pedagoških orodij.
A3.2.2 - Spodbujanje razvoja eko-socialnega kmetijstva - vključevanje	V okviru eko-socialnega urbanega kmetijstva želi aktivnost vzpostaviti strukture, ki zavarujejo in podpirajo obseg in trajanje vključevanja ranljivih skupin v družbo. S tega vidika ločimo dve vrsti kmetij: • Socialne kmetije, ki se osredotočajo na reševanje družbenih problemov kot so rehabilitacija ranljivih skupin in vključevanje družbeno izključenih skupin.

socialno ranljivih skupin v posamezna dela na kmetijah	- Pri terapevtskih kmetijah je sodelovanje pri kmetijskih dejavnostih temelj spodbujanja telesnega ali duševnega zdravja in dobrega počutja, gre za t.-i. delovno terapijo. To lahko vodi v ustvarjanje novih oblik bolj vključujoče ponudbe družbenih storitev. Ob tem velja poudariti, da gre za dolgotrajne procese, ki so pogosto vezani na konkretne situacije in konkretno zainteresirane partnerje, pripravljene na sodelovanje. Posledično aktivnost v obdobju veljavnosti te strategije obsega predvsem: - Vzpostavitev sistema evidentiranja potreb in posredovanja uslug skupaj z zainteresiranimi nevladnimi organizacijami in s socialno-varstvenimi zavodi, ki delajo s socialno ranljivimi skupinami. - Spodbujanju povezovanja dejavnosti kmetij s socialno ranljivimi skupinami z namenom integracije le-teh v posamezne lažje in manj zahtevne delovne procese na kmetijah, ki zahtevajo več ročnega dela (setev, oskrba in spravilo pridelkov ipd). Večje potrebe in možnosti se kažejo predvsem na ekoloških kmetijah. - Vzpostavitev kontaktnih točk, preko katerih se bodo kmetije lahko dogovorile za sodelovanje s temi skupinami (preko tehnične podpore). Vse ostale aktivnosti v procesu, ki vodi do vzpostavitve prve eko-socialne kmetije bodo vezane na potencialno izvedbo konkretnega projekta (najverjetneje financiranega s strani skladov EU), ali bodo sledile v prihodnjem programskem obdobju.
A3.2.3 - Spodbujanje razvoja socialnega podjetništva na kmetijah	Socialno podjetništvo na kmetijah omogoča razvoj krožnega gospodarstva, v katerem so nekdanje marginalizirane skupine v središču gospodarskih procesov. Lahko pomeni tudi eksperimentiranje z različnim razumevanjem koristi za dolgotrajno brezposelne. V Sloveniji že obstajajo modeli razvoja socialnega podjetništva na kmetijah (možna npr. predelava kmetijskih pridelkov kot samostojna socialno podjetniška dejavnost ipd.), ki kmetijam zagotavljajo zanesljivo prodajo njihovih pridelkov, hkrati pa omogočajo zaposlitev težje zaposljivih oseb. Pomoč v okviru aktivnosti je namenjena: - Identificiranju zainteresiranih kmetij - Svetovanju in vzpostavljanju kontaktov in povezav med zainteresiranimi kmetijami in nevladnimi organizacijami. - Spodbujanju naložb v tovrstnih partnerstvih. Vse ostale aktivnosti v procesu, ki vodi do vzpostavitve prvega primera socialnega podjetja na kmetiji bodo vezane na potencialno izvedbo konkretnega projekta (najverjetneje financiranega s strani skladov EU), ali bodo sledile v prihodnjem programskem obdobju.

CILJ 4 - VITALNO, ATRAKTIVNO IN PERSPEKTIVNO PODEŽELJE Z OHRANJENO IDENTITETO

UKREP 4.1 <i>Spodbujanje usklajenega in aktivnega delovanja različnih interesnih skupin</i>	
KLJUČNE AKTIVNOSTI	Kratki opis vsebine ključnih aktivnosti
A4.1.1 - Spodbujanje delovanja društev ter vključevanje MOL v projekte LAS	Pomemben del razvojnih aktivnosti na podeželju izvajajo različna strokovna društva (npr. Društvo podeželske mladine, Društvo kmečkih žena, Kulturna društva itd.). MOL si želi okrepiti in intenzivirati sodelovanje s tovrstnimi deležniki pri razvoju podeželja, zato želi aktivnost usmeriti predvsem v aktivacijo in medsebojno programsko povezovanje društev, s tem pa tudi vzpostaviti možnost izkoriščanja sinergij. Aktivnost je tako usmerjena predvsem v: • Spodbujanju aktivnega delovanja posameznih društev. • Povezovanju društev z namenom krepite kapacitet in vsebinskega sodelovanja. • Vzpostavitvi operativne skupine predstavnikov društev s ciljem krepite sodelovanja, izboljšanja vsebin in programov ter izkoriščanja sinergij. • Sofinanciranju priprave in izvedbe prireditve, ki jih društva organizirajo tako v urbanem kot tudi podeželskem prostoru MOL. Aktivnost obsega tudi vključenost MOL v aktivnosti in projekte Lokalne akcijske skupine – predvsem z vidika koriščenja tega mehanizma za naslavljanje specifičnih tematik zanimivih zunaj naselja Ljubljana.
A4.1.2 - Sodelovanje z različnimi interesnimi skupinami preko projektnega povezovanja	V razvoj podeželskih območij na območju MOL se aktivno vključujejo tudi posamezne interesne skupine, ki preko projektnega povezovanja in sodelovanja pomembno prispevajo k uresničevanju razvojne strategije. Aktivnost je tako usmerjena predvsem v zagotavljanje pomoči pri vzpostavitvi in delovanju drugih interesnih skupin na območju MOL. Ob tem je potrebno poudariti, da so tovrstne aktivnosti lahko povezane z naslavljanjem konkretne problematike, ki se rešuje v okviru konkretnega projekta, ali pa pomenijo vzpostavitev trajnega komuniciranja z določeno interesno skupino.
UKREP 4.2 <i>Ohranjanje tradicionalne kulturne krajine in dediščine</i>	
KLJUČNE AKTIVNOSTI	Kratki opis vsebine ključnih aktivnosti
A4.2.1 - Ohranjanje naravne in kulturne dediščine ter njena promocija in	Z ohranjanjem naravnih vrednot in kulturne dediščine bo prebivalec MOL na eni strani omogočeno aktivno preživljanje prostega časa v zdravem in čim bolj neokrnjenem okolju, na drugi strani pa uživanje kulturnih dobrin v identitetno značilnem podeželskem prostoru. V skladu s načrti prostorske ureditve in razvojnimi programi so glavni poudarki namenjeni: • Ohranjanju naravnega ravnovesja; biogenetske skladnosti in značilne naravne podobe podeželja,

vključevanje v turistično ponudbo na podeželju	• Ohranjanju neokrnjenosti in izvirnosti kulturnih sestavin dediščine in zagotavljanje podlag za njen obstoj, redno vzdrževanje in dostopnost, • Ohranjanje tradicionalnega poselitvenega in gradbenega vzorca na podeželju (ohranjanje vaških jedrih), • Zagotavljanje pravice in možnosti občanov do uživanja naravne in kulturne dediščine in njenih vrednot. Ker gre za nadaljevanje že uveljavljenih ukrepov aktivnost obsega tudi pregled v preteklosti podprtih projektov, njihovo povezovanje v druga področja dela (npr. turizem, izobraževanje ipd.) z namenom njihove vsebinske aktivacije. Ob tem je potrebno preveriti potrebe in interes za prihodnje investicije z jasnim poudarkom na podeželskih gospodarskih objektih, pri tem pa okrepiti vlogo stroke tako pri iskanju najboljših rešitev, kot pri izboru podprtih projektov. Zaradi narave aktivnosti je smiselno poiskati sinergije s projekti izvajanimi v okviru LAS.
A4.2.2 - Ohranjanje in revitalizacija tradicionalnih znanj in delovnih postopkov ter razvoj novih inovativnih proizvodov	Na podeželskem območju MOL so še prisotna stara znanja in obrti, ki jih z modrostjo, bogatimi izkušnjami in življenjsko skromnostjo ohranjajo predvsem starejše generacije prebivalstva. Znanje, delovni postopki, orodja in jezik, ki ga domači mojstri pri delu uporabljajo, zaokrožujejo neprecenljivo dediščino podeželja. V okviru tega dela ukrepa se spodbuja: • Predstavitev in promocijo dragocenih, že skoraj pozabljenih znanj in postopkov izdelave različnih izdelkov domače obrti ter njihovo vidnost v okviru promocijskih aktivnosti. • Organiziranje učnih delavnic in seminarjev za prenos tradicionalnih znanj predvsem na mlajše starostne skupine prebivalstva. • Spodbujanje implementacije oziroma nadgradnje znanj domače obrti v sodobnejše inovativne oblike podjetništva.
A4.2.3 - Nadgradnja in urejanje tematskih poti ter njihova vsebinska nadgradnja s promocijo naravne in kulturne dediščine in turistične ponudbe podeželja	Pri vzpostavitvi turistične ponudbe podeželja je ključno aktiviranje notranjih virov, ki jih je ob ustrezni interpretaciji in promociji potrebno predstaviti obiskovalcem. Tematske poti sodijo med produkte, ki jih za različne namene uporablja lokalno prebivalstvo, ob ustrezni strategiji in promociji pa jih je možno vključiti tudi v turistično ponudbo. Predlagani ukrep je namenjen: • Spodbujanju idej za oblikovanje predlogov novih tematskih poti. • Promociji oziroma uveljavljanju vzpostavljenih tematskih poti. • Revitalizaciji opuščenih oziroma propadlih tematskih poti.

Mestna občina
Ljubljana

ODZIV NA PRIPOMBE NA STRATEGIJO RAZVOJA PODEŽELJA IN URBANEGA KMETIJSTVA MESTNE OBČINE LJUBLJANA ZA OBDOBJE 2021-2027 PREJETE V JAVNI OBRAVNAVI

LJUBLJANA, AVGUST 2021

O POTEKU JAVNE OBRAVNAVE SRPUK MOL 2021-2027

Na spletni strani MOL je bilo med 1. 7. 2021 in 8. 8. 2021 gradivo »Strategije razvoja podeželja in urbanega kmetijstva Mestne občine Ljubljana za obdobje 2021-2027« javno razgrnjeno. Poleg tega je Oddelek za varstvo okolja – Odsek za razvoj podeželja preko elektronske pošte neposredno pozval več kot 60 deležnikov vključenih v proces priprave navedenega dokumenta (npr. kmete, nevladne organizacije, strokovne organizacije, druge oddelke MOL, ipd.) k podaji morebitnih pripomb na razgrnjeno gradivo.

The screenshot shows the official website of the Municipality of Ljubljana. The header includes the logo and name of the municipality. A breadcrumb trail indicates the path: Domov > Oddelek za varstvo okolja > Razpisi, razgrnitve in javne objave > Strategija razvoja podeželja in urbanega kmetijstva Mestne občine Ljubljana za obdobje 2021-2027. The main title of the page is 'Strategija razvoja podeželja in urbanega kmetijstva Mestne občine Ljubljana za obdobje 2021-2027'. A red box indicates the closing date: 'Zaključen: 8. 8. 2021'. Below this, the publication date is 'Datum objave: 1. 7. 2021' and the deadline for submission is 'Rok za prijavo: 8. 8. 2021'. The text describes the public consultation process for the strategy, mentioning the period 2021-2027 and the goal of developing a strategic vision for rural and urban agriculture. It also mentions that the strategy will be developed in the form of a program for the period 2021-2027. A list of documents for download is provided: 'Strategija razvoja podeželja in urbanega kmetijstva Mestne občine Ljubljana (SRPUK) za obdobje 2021-2027 za javno razgrnitev (pdf, 1,5 MB)' and 'Priloga 1: opis aktivnosti SRPUK MOL 2021-2027 (pdf, 193 KB)'. The left sidebar contains various navigation links such as 'Aktualno', 'Mestna občina', 'Moja Ljubljana', 'O Ljubljani', 'Razpisi, razgrnitve in javne objave', 'Trenutek v Ljubljani', 'Videoteka', 'MESTnice, naše zgodbe', 'Mediji', 'Kontakt', 'E-novice', 'Pravila varstva zasebnosti', and 'Izjava o dostopnosti'.

Do roka se je na poziv odzvalo 7 deležnikov, ki so posredovali konkretne pripombe in predloge za nadgradnjo obravnavanega strateškega dokumenta. Odziv projektne skupine, ki je obravnavani strateški dokument pripravila in MOL na podane pripombe in predloge je podan v naslednjem poglavju.

Poleg navedenega je bilo nekaj predlogov za izboljšavo strategije podanih tudi s strani MOL in projektne skupine same. Na podlagi vseh navedenih odzivov na pripombe in predloge za nadgradnjo obravnavanega strateškega dokumenta je bil oblikovan končni Predlog *Strategije razvoja podeželja in urbanega kmetijstva Mestne občine Ljubljana za obdobje 2021-2027*, ki bo posredovan v obravnavo in sprejem ustreznim delovnim telesom in Mestnemu svetu MOL.

ODZIV NA PRIPOMBE NA SRPUK MOL 2021-2027 PREJETE V JAVNI OBRAVNAVI

Pripomba št. 1 Društvo Urbani čebelar		Odziv projektne skupine in MOL
Vsebina pripombe z odzivi na pripombo:	Izvleček iz elektronske pošte z dne 8. 7. 2021: Samo na hitro sem preletel dokument, si bom vzel več časa do konca meseca, zelo pa pozdravljam in podpiram projekcijo, da bi se zmanjšalo količino čebel/panjev znotraj urbaniziranega področja Ljubljane!	Pripomba oz. pohvala je že zaobjeta v razgrnjenem gradivu – dodatne spremembe gradiva niso potrebne.
Pripomba št. 2 Mestna uprava – Oddelek za kulturo		Odziv projektne skupine in MOL
Vsebina pripombe z odzivi na pripombo:	Izvleček iz elektronske pošte z dne 20. 7. 2021: Na Oddelku za kulturo smo strateški dokument (Osnutek Strategije razvoja podeželja in urbanega kmetijstva MOL za obdobje 2021-2027) prebrali in nanj nimamo vsebinskih pripomb. Veseli smo, da je v strategijo uvrščeno tudi spodbujanje razvoja urbanega vrtičkarstva – načrtovano povečanje površine MOL, namenjene vrtičkarstvu, za 30% do leta 2027, ker je slednje postalo sestavni del življenjskega sloga številnih prebivalcev in prebivalcev urbanega območja MOL – to temo smo obravnavali in vključili v prijavo za EPK. Glede načrtovane »nadgradnje tematskih poti s promocijo naravne in kulturne dediščine in turistične ponudbe podeželja« (A4.2.3) predlagamo razmislek, da bi to temo kazalo povezati s strateškimi dokumenti Regionalne razvojne agencije Ljubljanske urbane regije. Oddelek za kulturo bo sodeloval pri oblikovanju prve Strategije kulturnega razvoja Ljubljanske urbane regije (predvidevamo, da bo začetek priprave dokumenta še to leto). Pripravljalcem te strategije bomo predlagali, da vanjo vključijo tudi omenjeno promocijo naravne in kulturne dediščine, v povezavi z regionalno turistično ponudbo.	Pripomba glede A4.2.3 bo upoštevana s sklicem na relevantne strateške dokumente Regionalne razvojne agencije Ljubljanske urbane regije. Obenem pozdravljamo opombo glede oblikovanja prve Strategije kulturnega razvoja Ljubljanske urbane regije in vsebinskega povezovanja oz. navezovanja strateških dokumentov MOL.

Pripomba št. 3	Pavel Zatler	Odziv projektne skupine in MOL
Vsebina pripombe z odzivi na pripombo:	Točke priponke elektronski pošti z dne 29. 7. 2021: 1) Strategija je v veliki meri pregled stanja - kar je sicer dobrodošlo ni pa to strategija. Ocenjujem, da je neprimerno da strategijo pripravlja zunanji izvajalec, kajti prepričan sem da ima oddelek za razvoj podeželja povsem dovolj strokovne sodelavce za to delo in predvsem bistveno boljši pregled nad stanjem in trendi v kmetijstvu. Ker je ta strošek priprave strategije verjetno precej velik in se lahko že primerja z posameznimi postavkami v predlogu, predlagam da ga objavite kot informacijo javnega značaja (seveda to lahko dobim tudi na drug način). 2) Med izdelovalci strategije pogrešam KGZS.	Strategijo razvoja podeželja MOL v programskem obdobju 2014-2020 smo pripravili na podlagi strategije iz prejšnjega programskega obdobja zaposleni v Mestni občini Ljubljana, skupaj z ostalimi deležniki. Po 14 letih smo želeli, da strategijo pripravi zunanji izvajalec, ki ima širši pogled na tematiko in ni ukalupljen v obstoječe ukrepe in aktivnosti, ter lahko nepristransko ob upoštevanju vseh trenutno znanih izhodišč tako na evropskem in slovenskem nivoju pripravi dokumente, ki so preverjeni skozi delavnice in druge oblike sodelovanja javnosti. V postopku javnega naročila sta skupno ponudbo za pripravo strategije dala ZaVita, svetovanje, d.o.o., ki ima odlične reference na področju priprave različnih strategij, študij itd., ter Kmetijski inštitut Slovenije, osrednja strokovna institucija na področju kmetijstva in razvoja podeželja v Sloveniji. Vrednost pogodbenih del je bila 56.608 €. Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije (KGZS) je bila od začetka vključena v pripravo strategije, kot tudi ostale strokovne organizacije, NVO in drugi deležniki. Strategija je sestavljena iz šestih jasno ločenih sklopov, pri čemer le drugi sklop povzema zaključke analize stanja. Slednja je predstavljala enega ključnih izhodišč za pripravo tretjega in četrtega sklopa oz. strateškega in operativnega okvirja SRPUK MOL 2021-2027, ki predstavljata jedro strategije. Tako se s podano pripombo ne moremo strinjati.
Vsebina pripombe z odzivi na pripombo:	3) Ciljni kazalniki so po mojem mnenju postavljene prenizko oziroma tam kjer je trend padanja (pa je kazalnik pomemben) ni aktivnosti za preprečitev padanja.	Vsi kazalniki so bili postavljeni skladno s pričakovanimi učinki predstavljenih ukrepov – slednji so bili določeni tako na podlagi ocene uspešnosti izvajanja ukrepov v preteklosti, kot na podlagi razpoložljivih sredstev za izvedbo posameznih ukrepov ter absorpcijske sposobnosti upravičencev oz. ocene števila zainteresiranih upravičencev za izvedbo posameznih ukrepov. Na žalost se pripomba ne naša na konkretne kazalnike oz. primere, zato bolj konkretnega odgovora ni mogoče podati.

		Ob tem se je potrebno zavedati, da SRPUK MOL oz. MOL sama ne more neposredno vplivati na določene trende (npr. upad št. KMG) saj gre za splošne trende na državni in širši EU ravni, ki jih bo v obdobju 2021-2027 naslovil <i>Strateški načrt skupne kmetijske politike 2021–2027</i>. Slednji ima bistveno večji vpliv na državno kmetijsko politiko ter ustrezen finančni okvir, ki lahko naslovi tovrstne trende. Vse navedeno je dodatno opisano v poglavju 2.2.1 <i>Vsebinska razmejitev do ključnih strateških dokumentov</i>. Glede na vse navedeno pripombe ni mogoče oz. smiselno upoštevati.
	4) Pri oceni površin posameznih kultur ni upoštevano dejstvo da površine pod kulturami za živinorejo nezadržno zasedajo kmetje iz drugih občin. Žal bo živinoreja na področju MOL ostala samo še kot butična dejavnost. To je z vidika varstva narave in vodovarstva velik problem. Kmet ki pride z Gorenjske (ali drugod) na ljubljanska polja, ne (bo) upošteva nobenih omejitev na VVO, na kar pa so se domačini že kar lepo navadili. Politika MOP je tu zelo slaba. Predlagam, da odgovorna organizacija za pitno vodo, pristopi k individualnemu sklepanju pogodb zaradi omejitev na VVO. Veljavne uredbe na nivoju države pač niso primerna varovalka za dolgotrajno zaščito pitne vode. Tu bi bilo prav, da MOL naredi korak pred državo (konec koncev vsako leto dobi velik del finančnih sredstev od izvajalca javne gospodarske službe).	Trditev, da KMG s stalnim prebivališčem izven MOL ne upoštevajo nobenih omejitev kmetovanja na VVO MOL, je pavšalna. Iz letnih poročil IRSKGLR, ki je po uredbi o VVO zadolžena za nadzor nad izvajanjem uredbe, namreč ta trditev ne izhaja. V kolikor se to dogaja, pričakujemo da tisti, ki so to opazili, o tem nemudoma obvestijo IRSKGLR. Omejitve pri kmetovanju morajo namreč upoštevati vsa KMG, ki kmetujejo na VVO MOL ne glede na kraj stalnega prebivališča. Nadomestila na VVO so opredeljena v <i>Uredbi o načinu izplačevanja in merilih za izračun nadomestila za zmanjšanje dohodka iz kmetijske dejavnosti zaradi prilagoditve ukrepom vodovarstvenega režima (Uradni list RS, 105/11, 64/12, 44/13, 55/15, 97/15, 77/16, 197/20)</i>, ki izhaja iz 79. člena <i>Zakona o vodah</i>. V skladu z 2. odstavkom 1. člena omenjene uredbe se nadomestila izplačujejo kot državna pomoč <i>de minimis</i>, zato sklepanje individualnih pogodb upravljalcev vodnih virov (VOKA SNAGA) ali pa MOL s KMG pravno formalno ni mogoče. Glede na vse navedeno pripombe ni mogoče oz. smiselno upoštevati.
	5) Preseneča me izjemno velik planiran finančni proračun, tudi navedba koliko naj bi že sedaj porabili v te namene je presenetljiva. Predlagam pojasnitev teh števil. Proračun za sedem let je enak znesku bruto-bruto plače za eno leto za vse zaposlene v kmetijstvu na področju MOL.	Pojasnilo oz. razdelitev financ med posamezne ukrepe ter glede na vire financiranja je pojasnjena v poglavju 5 <i>Finančni okvir in dinamika izvedbe strategije</i>. Iz povezave med opisom posameznih ukrepov in aktivnosti, kazalnikov ter ocenjenimi sredstvi za njihovo doseganje (podrobno predstavljeno v operativnem okvirju strategije) pa jasno izhaja kakšne rezultate posameznih aktivnosti lahko pričakujemo glede na predvidena sredstva. V procesu priprave finančnega okvirja za

		posamezne ukrepe oz. aktivnosti so bile upoštevane tako analize dejanske finančne izvedbe ukrepov in aktivnosti v preteklem finančnem obdobju, kot želeni učinki oz. dosežki strategije. Po potrebi smo se poslužili tudi strokovne ocene vrednosti izvedbe posameznih ukrepov oz. aktivnosti. Ob tem opozarjamo, da bo 30% predvidenih sredstev za izvedbo SRPUK MOL pridobljenih iz zunanjih virov financiranja, s čimer bo proračun MOL deloma razbremenjen financiranja določenih ukrepov oz. aktivnosti. Poraba sredstev v programskem obdobju 2014-2020 je razvidna iz sprejetih proračunov in zaključnih računov Mestne občine Ljubljana z obrazložitvami, ki so javno dostopni na povezavi https://www.ljubljana.si/sl/mestna-obcina/proracun-mestne-obcine-ljubljana/. Glede na vse navedeno menimo, da dopolnitev gradiva ni potrebna.
	6) Zadnja leta se dogaja temeljit zasuk na podeželju. Menim da strategija na ključne razloge za to ne odgovarja, zato predlagam da se dopolni oziroma spremeni.	Iz podane pripombe ni mogoče sklepati o kakšnem zasuku na podeželju je govora. Se pa strinjamo, da se podeželje MOL (tako kot podeželje v Sloveniji in EU) nahaja na pomembni prelomnici in se sooča s številnimi izzivi. Ob tem poudarjamo, da je strategija jasno usmerjena k izkoriščanju prepoznanih potencialov in priložnosti podeželja (prepoznanih v poglavju 2.5 <i>SWOT analiza z opredelitvijo ključnih izzivov</i>), ob tem pa naslavlja ključne izzive (npr. prilagajanje na podnebne spremembe, varovanje kmetijskih zemljišč) v obsegu njenih zakonskih, operativnih in finančnih zmožnosti. Ker konkretni predlogi kako naj se strategija dopolni oz. spremeni niso podani, se do njih ne moremo opredeliti, zato menimo, da dopolnitev gradiva ni potrebna.

Pripomba št. 4	Mestna uprava – Oddelek za gospodarske dejavnosti in promet – Odsek za urejanje zelenih površin in čiščenje javnih površin	Odziv projektne skupine in MOL
Vsebina pripombe z odzivi na pripombo:	Izvleček iz elektronske pošte z dne 6. 8. 2021: 1) UKREP 1.3 Trajnostno in aktivno upravljanje z gozdovi: Tretjim morda gozdovi predstavljajo celo breme, ker ne vedo kje imajo svoje posesti oz. posledično niti ne vedo, kako z njimi upravljati? Tu vzročno posledična povezava ni jasna in jo je treba izpustiti! Glede na legalnost javnega dostopa v gozd, je potrebno spremeniti dikcijo četrte točke – povečevanje deleža spremeniti iz javnih v občinskih gozdov v okviru mestnih gozdov Ljubljane. Tudi beseda predvsem je odveč, ker so ostali gozdovi primestni oz. le privatni gozdovi s poudarjeno proizvodno funkcijo na 1. stopnji, ki so predvsem v ČS Sostro.	Pripomba je bila v končnem gradivu, skladno s podanimi predlogi za izboljšavo besedila, upoštevana.
Vsebina pripombe z odzivi na pripombo:	2) UKREP 1.4 Kaj je gozdno kmetijstvo? Plantaža kostanjevih dreves?	V opisu ukrepa je bilo gozdno kmetijstvo nenamerno po pomoti navedeno kot kmetijska dejavnost urbanega kmetijstva. Omenjena dejavnost na območju MOL ni predvidena, zato se strinjamo, da se navedena besedna zveza iz gradiva črta.
Vsebina pripombe z odzivi na pripombo:	3) AKTIVNOST 3.1.3 Osveščanje o pomenu gozdov in iz tega izveden kazalnik – Število izvedenih kampanj s področja osveščanja o kmetijstvu in/ali gozdarstvu (1)?! V kontekstu pomena obeh panog je povezovanje nujno le za lastnike z mešanim kmetijskim gospodarstvom. Za vse ostale uporabnike, ki so se v kmetijstvu oz. gozdarstvu že specializirali pa ni preveč primerno! Nujno je, da usklajeno in ciljno pristopimo pri pripravi kampanje o gozdarstvu (OVO, OGD, KP TRŠH,..)!	Aktivnost 3.1.3 se nanaša na » <u>Osveščanje prebivalstva o pomenu kmetijstva, gozdov, lokalni ponudbi ter dediščini podeželja</u> «. Ciljna skupina so tako predvsem prebivalci MOL, zato podane pripombe o povezovanju različno usmerjenih kmetijskih gospodarstev ni mogoče smiselno upoštevati. Se pa strinjamo s pozivom k usklajeni in ciljno usmerjeni pripravi kampanje o gozdarstvu, zato bosta tako OGD kot KP TRŠH dodana kot partnerja pri izvedbi ukrepa. S tem menimo, da je bila pripomba upoštevana.

Pripomba št. 5	Srečko Kravcar	Odziv projektne skupine in MOL
Vsebina pripombe z odzivi na pripombo:	Izvleček iz elektronske pošte z dne 8. 8. 2021: 1) Najprej želim izpostaviti in pohvaliti predloge (SRPUK 2021 - 2027): - Turistična destinacija Ljubljana; osredotočenost tudi na lokalne prebivalce ter na turistične tokove izven mestnega jedra (str. 8). - Podpora razvoju manjšim kmetijam in omogočanje razvoja v prostoru (str. 9). - Da Festival ljubljanskega podeželja »zapusti središče mesta« ter se razpršeno organizira po celotnem prostoru MOL (str. 11). - Da se poveča nizko stopnjo izkoriščenosti dejanskih potencialov društev (str. 11). - Sodelovanje z LPP vsaj v ključnih terminih (str. 11). - Pospešeno omogočanje možnosti nadaljnega razvoja kmetijskim gospodarstvom (str. 15). - Povezovanje ponudbe podeželja z LPP in Turizmom Ljubljana (str. 17). - Krepitev vaški jeder (str. 17) in Priloga 1 (SRPUK MOL 2021 – 2027, str. 13). - Ugotovitev, da: »Le dovolj aktivnega in zainteresiranega prebivalstva namreč omogoča ohranjanje vitalnega in aktivnega podeželja« (str. 20, 21). - Potreba po povečanju prepoznavnosti ljubljanskega podeželja (str. 32).	Pripomba oz. pohvala je že zaobjeta v razgrnjenem gradivu – dodatne spremembe gradiva niso potrebne.
Vsebina pripombe z odzivi na pripombo:	Predlogi za korekcije oziroma dopolnitve obstoječega dokumenta (SRPUK 2021 - 2027): 2) Dokument ne ponuja definicije podeželja. Dokument, ki govori o podežlju, ne navaja, kaj podeželje sploh je. To je nelogično. Takšna dopolnitev je nujna. Dokument ne navaja, kje se ljubljansko podeželje nahaja in kaj vse vanj sodi – kje se začne in kje konča. To je dober razlog za	Uradna oz. univerzalna definicija podeželja ne obstaja in se tudi v drugih dokumentih ne uporablja. V prejšnji strategiji so se kot podeželje štela območja kmetijskih in gozdnih zemljišč (K1, K2, Go), površine za vrtničarstvo (Zv) po OPN izven strnjene urbane pozidave, vključujoč površine podeželskih naselij (SK), površine z objekti za kmetijsko proizvodnjo (IK) in površine razpršene poselitve (A), kjer so sedeži KMG in pripadajoči objekti.

	razhajanja in različna tolmačenja v nadaljevanju. Kako se lahko govori o potrebah, če se ne definira teritorija? Zaradi jasnosti in zaradi tega, da v to ali ono smer ne bi prihajalo do zlorab SRPUK, mora dokument opredeljevati območje ljubljanskega podeželja – predlagam zemljevid.	S to strategijo želi MOL preseči delitev prostora MOL na urbani in ruralni del ter razumeti prostor MOL kot povezano in nedeljivo celoto – nenazadnje slednje izhaja že iz naslova strategije same (Strategija razvoja podeželja in urbanega kmetijstva Mestne občine Ljubljana). Strategija za naslednje programsko obdobje tako vključuje območje celotne MOL, s potenciali za pridelavo in povečanje samooskrbe prebivalcev MOL. Glede na vse navedeno menimo, da dopolnitev gradiva ni potrebna.
Vsebina pripombe z odzivi na pripombo:	3) Skrbi me dikcija, da SRPUK MOL 2021 – 2027 predstavlja nadgradnjo tovrstnega dokumenta iz obdobja 2014 – 2020. To je na nek način logično, pa vendar; dolina Besnice, od koder prihajam, je v do sedaj veljavnem dokumentu omenjena zgolj v kontekstu območja varovanja kmetijskih zemljišč največje ustreznosti (ponovno brez zemljevida oziroma natančne opredelitve meja). Ne vem sicer, na kakšni podlagi je prišlo do navedene vsebine v pretekli strategiji, vendar obstoječa drža MOL do doline ne deluje. Če so določena zemljišča prepoznana kot takšna, je pri tem potrebno biti konkreten. Posploševanje v takšnih primerih ni primerno, saj je na drugi strani nujno potrebno skrbeti za ustvarjanje ustreznih življenjskih pogojev - da bo okolje privlačno za mlade oziroma za ljudi, ki bodo tu videli potencial. To bo najboljši način tudi za ohranjanje narave. Grobo prepričevanje kakršnekoli gradnje (ker navedena dikcija pomeni zgolj to in nič drugega), todi znotraj zaselkov oziroma vaških jeder, že ponuja negativne posledice, ki se kažejo tudi v odseljevanju in zanemarjanju krajine (zaraščanje, onesnaževanje, odmetavanje avtomobilskih školjk ipd.), ki je bila še pred približno 20 leti lepo obdelana. Zakaj v pretekli strategiji ni pisalo – denimo - ničesar o tem, da bi bilo v Besnici potrebno narediti kaj za otroke? Obstoječ sistem dokazano ne deluje. Ponovno izpostavljam, kar ste ugotovili sami: »Le dovolj aktivnega in zainteresiranega	Tako kot SRPUK MOL ne izpostavlja doline Besnice, ne izpostavlja niti drugih delov MOL (z izjemo delitve na urbani in ruralni del). Nobeden od predlaganih ciljev, ukrepov ali aktivnosti namreč ni prostorsko omejen na predstavljeni način. Ob tem poudarjamo, da je SRPUK MOL le eden od strateških dokumentov, ki ne naslavlja oz. ni pristojen za reševanje vseh navedenih primerov. SRPUK MOL v ukrepu »1.1 Zagotavljanje trajnostnega in usklajenega prostorskega razvoja na kmetijah in varovanja kmetijskih zemljišč na območju MOL« jasno predvideva tako »Sistematično spremljanje stanja naravnih virov« kot »Zagotavljanje zadostnih in primernih površin za delovanje kmetijskih gospodarstev«. Vendar SRPUK MOL ni orodje za prostorsko načrtovanje in umeščanje različnih razvojnih pobud v prostor – temu je namenjen proces prostorskega načrtovanja, ki poteka preko predlogov za spremembo OPN. Oddelek za varstvo okolja, Odsek za razvoj podeželja pa lahko v okviru SRPUK MOL predlagateljem operativno podpora v procesu prostorskega načrtovanja. Ob tem poudarjamo, da lahko določene predstavljene ideje (npr. razvoj izobraževanja na podeželju ipd.) SRPUK MOL podpre preko že predvidenih ukrepov, zainteresirani deležniki, pa lahko razvojne ideje konkretizirajo in prijavijo tako v okviru razpisov SRPUK MOL, kot v okviru LAS, PRP in drugih razvojnih mehanizmov. Glede na vse navedeno menimo, da dopolnitev gradiva ni potrebna.

	prebivalstva namreč omogoča ohranjanje vitalnega in aktivnega podeželja» (str. 20, 21)	
Vsebina pripombe z odzivi na pripombo:	4) Dokument tudi navaja, da je v MOL 475 kmetij v razredu velikosti od 2 ha do 10 ha (60,6 %), (str. 13). Sam prav tako prihajam iz kmetije, ki ima cca 8 ha zemlje. Razpisi MOL, s katerimi je možno pridobiti sredstva, so v večini napisani (in tolmačeni) tako, da glede na specifičnost, od katere ne bežim, ni možno priti zraven. MOL bi morala na tem področju storiti korak naprej, v smeri proti kandidatom in predvsem proti skrbi za razvoj podeželja. Prav tako se spreminjajo potrebe, okoliščine itd., navedeni razpisi pa so že leta povsem enaki (copy/paste).	Pripomba se sicer ne nanaša neposredno na SRPUK MOL, temveč na podrejene dokumente in pravne podlage na podlagi katerih se bo le ta izvajala. Podobna pripomba je bila zabeležena tudi v času delavnic s končnimi uporabniki in strokovno javnostjo. Pripomba se bo upoštevala v fazi oblikovanja pravne podlage za dodeljevanje državnih pomoči, saj gre v primeru sofinanciranja gospodarske dejavnosti za državno pomoč. Pravno podlago, v kateri so določeni pogoji in vrste pomoči s posameznimi ukrepi, sprejema Mestni svet MOL in mora biti usklajena z Ministrstvom za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano in Ministrstvom za finance in MF ter potrjena pri Evropski komisiji. Ob tem je potrebno poudariti, da je MOL tudi pri oblikovanju pravne podlage in kasneje javnih razpisov za dodelitev državnih pomoči, dolžna zasledovati cilje in kazalnike SRPUK MOL. Tako so lahko določene vrste investicij ali razvojnih predlogov (oz. specifik kot jih je poimenoval avtor pripombe) še vedno ocenjene kot neustrezne, če tem ciljem in kazalnikom ne sledijo. Posledično seveda ne bodo mogle biti podprte. Vsekakor pa je v interesu MOL, da se ukrepi SRPUK MOL uspešno in tekoče izvajajo, zato verjamemo, da bo izvajalec to tudi omogočil. Glede na vse navedeno menimo, da dopolnitev gradiva ni potrebna.
Vsebina pripombe z odzivi na pripombo:	5) Zagotavljanje nadomestnih kvot za kmetijska zemljišča (OPN). Kmetija, ki potrebuje nekaj 100 m² za svojo družino oziroma za to, da bila skrb za obdelanost kmetijskih površin lažja, pri tem med drugim »tekmuje« tudi – denimo – z zasebnikom, ki potrebuje vsaj petdesetkrat večjo kvoto za namen gradnje parkirišča za tovorna vozila. To gotovo ni v luči razvoja podeželja. Tak sistem podeželje kvečjemu duši, zavira in izčrpava.	Na tem mestu ponavljamo odgovor na eno prejšnjih vprašanj, saj gre za istovrstno problematiko. SRPUK MOL ni orodje za prostorsko načrtovanje in umeščanje različnih razvojnih pobud v prostor – temu je namenjen proces prostorskega načrtovanja, ki poteka preko predlogov za spremembo OPN. Oddelek za varstvo okolja, Odsek za razvoj podeželja pa lahko v okviru SRPUK MOL predlagateljem ponudi operativno podporo v procesu prostorskega načrtovanja. Glede na vse navedeno menimo, da dopolnitev gradiva ni potrebna.

Vsebina pripombe z odzivi na pripombo:	6) Strategija izpostavlja skrb za varovanje najboljših kmetijskih zemljišč (str. 12), čemur vsak, ki ima rad naravo in podeželje, težko oporeka. Na tej točki pa vseeno želim izpostaviti, da so v mojem okolju vsa zemljišča opredeljena kot K1. Na naši kmetiji imamo nekaj zemljišč, ki so tako strma, da je že hoja po njih izziv. O potencialni strojni obdelavi ni nikakršnega govora. Prestrma in preveč zaraščena so celo za pašo goveda – in vendarle so opredeljena kot najboljša kmetijska zemljišča. Gre za sistem, ki izkrivlja sliko. Potrebno bi bilo poskrbeti za verodostojno vrednotenje kmetijskih zemljišč. MOL se rada pohvali, da 75% njenega teritorija predstavljajo zelene površine, vendar ne bi bilo prav, da bi bila določena območja zaradi tega talec.	S predstavljeno problematiko se aktivno ukvarja tudi SRPUK MOL, ki je opredelitev trajno varovanih kmetijskih zemljišč na celotnem prostoru MOL prepoznala kot enega ključnih izzivov. Po preverjanju in usklajevanju znotraj MOL je bilo v okviru priprave SRPUK MOL pridobljeno tolmačenje, da bo Republika Slovenija prevzela pripravo te strokovne podlage v okviru priprave naslednjih sprememb in dopolnitev OPN MOL (tako kot to predvideva zakonodaja). Posledično to ni ena od aktivnosti SRPUK MOL, vendar slednja predvideva aktivno vključevanje MOL v pripravo tovrstne strokovne podlage in jo v ukrepu 1.1 postavlja tako kot enega od kazalnikov dosežkov, kot tudi enega od kazalnikov rezultatov SRPUK MOL. Glede na vse navedeno menimo, da dopolnitev gradiva ni potrebna.
Vsebina pripombe z odzivi na pripombo:	7) Strategija med Nevarnostmi/Grožnjami na strani št. 18 navaja: »Nerazumevanje povezano z opravljanjem kmetijske dejavnosti predvsem pri novo priseljenih meščanih na podeželju (hrup, morebiten smrad)« in pa: »Izgubljanje podeželske identitete zaradi priseljevanja meščanov in urbanega načina življenja«. Zgoraj navedena dikcija je na ravni t. i. gostilniških debat. Prepričan sem, da navedeno ne sodi v noben dokument, kaj šele v nekaj, kar se imenuje Strategija. Nad dikcijo sem zgrožen. Presenečen sem, da je kaj takšnega sploh možno najti »črno na belem«. Navsezadnje se Ljubljana vseskozi predstavlja kot strpno mesto, ki spoštuje različnost. Navedenega »predalčkanja« ne morem razumeti drugače kot žaljivo, nestrpno in povsem neprimerno. Kot prebivalec MOL upam in pričakujem, da bo v sprejetem dokumentu nevedno povsem izginilo. To velja toliko bolj, ker na straneh št. 20 in 21 pravilno ugotavljate, da: »Le dovolj aktivnega in zainteresiranega prebivalstva namreč omogoča ohranjanje vitalnega in aktivnega podeželja« (str. 20, 21). Menim, da je to pravi pristop. Ljudje s(m)o največji kapital. Podeželje potrebuje tudi svežo kri. Vsi, ki imajo radi podeželje, so vsekakor	Obe izpostavljeni navedbi izhajata tako iz zaključkov delavnic organiziranih tekom priprave SRPUK MOL, kot iz navedb težav s katerimi se različni prebivalci MOL obračajo na Oddelek za varstvo okolja, Odsek za razvoj podeželja. Razumemo, da se z navedbama morda ne strinjate oz. menite, da ne odražata vašega pogleda. Vendar konflikti med posameznimi skupinami prebivalcev MOL obstajajo (samo za primer – na drugi strani se kmetje pogosto pritožujejo nad neodgovornimi sprehajalci psov, ki s svojimi iztrebki onesnažujejo njihove kmetijske površine). Prav zato SRPUK MOL daje velik poudarek tudi na izobraževanju in osveščanju vseh prebivalcev MOL o pomenu podeželja, njegovih prednostih in priložnostih, ki jih vsekakor velja izkoristiti. Glede na prej izpostavljene pohvale z vaše strani razumemo, da je usmeritev SRPUK MOL v ohranjanje vitalnega in aktivnega podeželja tudi iz obstoječega gradiva zelo jasna. Tako menimo, da izbris navedenega ni primeren, dopolnitev gradiva pa prav tako ni potrebna.

	dobrodošli. Vprašanje na tej točki je le, kako ustvarjati ustrezne pogoje.	
Vsebina pripombe z odzivi na pripombo:	8) Ob koncu ponovno izražam upanje, da bo MOL izboljšala odnos do doline Besnice. Za konec izpostavljam zgolj dva takšna primera, žal jih je sicer bistveno več. Leta 2019 so krajani Besnice zaprosili za defibrilator. Dolina je dolga več kot 10 km. Prva pomoč v najbolj idealnem scenariju do nas potrebuje vsaj 15 minut. Po 4 minutah od zastoja srca – tudi ob morebitnem preživetju – določenih telesnih funkcij ni možno več povrniti. Resnica je takšna, da bi moralo biti v dolini več defibrilatorjev. Prošnja krajanov, da bi dobili vsaj enega, je bila s strani MOL zavrnjena. V letu 2021 so krajani v Besnici s svojimi sredstvi kupili in postavili hidrant, saj druge možnosti navkljub desetletnim obljubam ni bilo. Takšnega primera v MOL ne boste našli. Predstavljanje neokrnjenosti na tak način (odrekanje investicij), je povsem zgrešeno in dokazano škodljivo. Upam, da boste tudi na podlagi slednjega razumeli, da tukaj živimo ljudje, ki jim je mar za okolje, ki želimo najboljše za naravo, za kulturo, zase, za svoje otroke, za obiskovalce in tudi za MOL.	Zavedamo se, da k dobremu stanju na podeželju prispevajo številni dejavniki, vendar se pripombe ne nanašajo na vsebine SRPUK MOL, saj slednji tudi ne pokriva vseh vidikov razvoja podeželja. Ob tem poudarjamo, da bo SRPUK MOL enakomerno podprl razvoj podeželja na celotnem območju MOL – seveda skladno s predvidenimi ukrepi in aktivnostmi ter v okviru predvidenih finančnih zmožnosti. Potrebno pa se je zavedati, da se morajo na razpise MOL z ustreznimi in upravičenimi projekti odzvati tudi prijavitelji oz. upravičenci SRPUK MOL. Izpostavljenih primerov ne moremo komentirati, saj ne poznamo njihovih ozadij in z njimi nismo podrobneje seznanjeni. Glede na to, da ne gre za vsebinsko pripombo smatramo, da gradiva ni potrebno dopolniti.

Pripomba št. 6	Zavod RS za varstvo narave – OE Ljubljana	Odziv projektne skupine in MOL
Vsebina pripombe z odzivi na pripombo:	Izvleček iz elektronske pošte z dne 6. 8. 2021: 1) V SWOT analizi so zavarovana območja in območja Natura 2000 navedeni v sklopu »slabosti«. Z vidika intenzivnega kmetijstva je ta opredelitev sicer lahko utemeljena, če pa pogledamo z vidika trajnostni, sonaravnega razvoja in dolgoročnosti pa so območja z naravovarstvenim statusom lahko tudi »prednost«, še posebno na področju razvoja sonaravnega kmetijstva in turizma.	Kot pravilno ugotavlja avtorica pripombe že sama, je SWOT analiza izvedena tudi z vidika kmetijstva kot enega ključnih gospodarskih sektorjev na podeželju. Obenem opozarjamo, da SWOT analiza med priložnostmi že sedaj prepoznava »priložnosti« območij z naravovarstvenim statusom za sonaravni razvoj podeželja preko naslednje točke – »Naravna in kulturna dediščina kot priložnost za razvoj dopolnilnih dejavnosti na kmetijah«. Posledično menimo, da je podana pripomba že del obstoječega gradiva ter da dodatne spremembe gradiva niso potrebne.

Vsebina pripombe z odzivi na pripombo:	2) Izjemno veliko zmanjšanje površin barjanskih travnikov v zadnjih letih, ki ga opažamo tudi mi, ker gre za naravovarstveno pomembne površine, je močno zaskrbljujoče. Ustrezno upravljanje zavarovanih območij in območij Natura 2000 je v povezavi s prilagojeno kmetijsko prakso »priložnost« za ohranjanje ekstenzivnih barjanskih travnikov. Ključnega pomena je komunikacija z vsemi deležniki.	Z ugotovitvijo avtorice pripombe se strinjamo in poudarjamo, da je komunikaciji in izobraževanju uporabnikov SRPUK MOL, prav zaradi pomena izpostavljenih sinergij, posvečena posebna pozornost v okvirju ukrepov »1.2 - Izboljšanje pogojev za delo in pridelavo na kmetijah ter vzpodbujanje ekološkega načina kmetovanja« in »2.1 - Krepitev kapacitet in povezovanje ponudnikov«. Prav tako strategija velik poudarek daje komuniciranju s ključnimi ciljnimi skupinami in osveščanju v okviru »cilja 3 - Osveščeni in odgovorni meščani, ki aktivno podpirajo dobro prepoznavno podeželje«. Posledično menimo, da je podana pripomba že del obstoječega gradiva ter da dodatne spremembe gradiva niso potrebne.
	3) Komasacije so za naravovarstvene vsebine lahko škodljive. Opozarjamo na pridobivanje ustreznih dovoljenj za njihovo izvedbo na naravovarstveno pomembnih območjih skladno z naravovarstveno zakonodajo (ZON, 104. člen).	Izpostavljene problematike se zavedamo, poudarjamo pa, da so komasacije zapleten in dolgotrajen proces in postopek, v katerega se (skladno z zakonodajo) vključuje vse relevantne deležnike. Vsi ukrepi SRPUK MOL se bodo izvajali skladno z zakonodajo, tudi s področja varovanja narave. Posledično menimo, da je podana pripomba že del obstoječega gradiva ter da dodatne spremembe gradiva niso potrebne.
	4) Pripravljeni smo sodelovati pri aktivnostih ohranjanja kulturne krajine, pri katerih je ZRSVN že naveden, prav tako pa tudi pri vseh ostalih aktivnostih, povezanih z naravovarstveno pomembnimi območji.	Pozdravljamo pripravljenost na operativno sodelovanje in ugotavljamo, da je bila vloga ZRSVN v izvedbi SRPUK MOL ustrezno prepoznana in vključena. Posledično menimo, da dodatne spremembe gradiva niso potrebne.

Pripomba št. 7	Javno podjetje vodovod kanalizacija snaga d.o.o.	Odziv projektne skupine in MOL
Vsebina pripombe z odzivi na pripombo:	Izvleček iz priponke elektronski pošti z dne 9. 8. 2021: CILJ 1: V Strategiji se omenja, da je kmetijstvo kot gospodarska panoga močno omejeno na območjih varovanja vodnih virov in na območjih Natura 2000. Preseči moramo miselnost, da varovana območja predstavljajo omejevanje ter videti v temu izziv in priložnost višjih standardov pridelave in vzreje. S ciljem varovanja vodnih virov in	Kot pravilno ugotavljajo avtorji pripombe je SWOT analiza izvedena tudi z vidika kmetijstva kot enega ključnih gospodarskih sektorjev na podeželju. Obenem opozarjamo, da SWOT analiza med priložnostmi že sedaj prepoznava »priložnosti« območij z naravovarstvenim statusom in VVO:

	varovanja biotske raznolikosti je potrebno vzpodbujati in nuditi vso potrebno pomoč pri ekološki pridelavi zelenjave in sadja. Dejstvo je, da urbana kmetijska zemljišča v 21. stoletju še obstajajo izključno zaradi varovanja tal zaradi vplivov na vire pitne vode. Kmetijstvo in javna oskrba s pitno vodo sobivata v Ljubljani že 130 let in čas je da se ta dejstva izpostavi in odnos nadgradi v boljše sodelovanje. Mnenja smo, da je pridelava hrane na vodovarstvenih območjih prednost in tržna priložnost, ki je neizkoriščena.	- »Menjava generacij in prilagajanje klimatskim spremembam – drugačni pristopi, uvajanje novih, specializiranih ter tehnološko naprednih oblik kmetijstva (npr. ekološka pridelava na VVO z namakanjem).« - »Novi pridelki – novost in priložnost za doseganje višje dodane vrednosti.« - »Naravna in kulturna dediščina kot priložnost za razvoj dopolnilnih dejavnosti na kmetijah«. Prav tako poudarjamo, da je SRPUK MOL 2021-2027 veliko svojih ukrepov in aktivnosti usmeril v doseganje izpostavljenih izzivov. Posledično menimo, da je podana pripomba že del obstoječega gradiva ter da dodatne spremembe gradiva niso potrebne.
Vsebina pripombe z odzivi na pripombo:	Ukrep 1.1: Med kazalniki rezultatov je navedena tudi legalizacija namakalnih sistemov, ki sedaj obratujejo na črno. Menimo, da je tak kazalnik neprimeren, saj ne odpravlja izvornih nepravilnosti temveč jih celo legitimira in upravičuje. Predlagamo, da se vse sisteme, ki trenutno obratujejo na črno, ustrezno prijavi pooblaščenim inšpekcijskim organom.	SRPUK MOL 2021-2027 nekatere od svojih ukrepov usmerja v naslavljanje izziva prilagajanja na podnebne spremembe. Tako kot avtorji pripomb v eni od spodaj podanih pripomb tudi MOL prav namakanje vidi kot enega ključnih ukrepov prilagajanja v prihodnosti in ga posledično spodbuja. S pripombo, da se iz gradiva umakne dikcija legalizacije nelegalnih namakalnih sistemov se strinjamo, saj delimo mnenje avtorjev pripombe, da morajo biti vsi takšni sistemi zgrajeni skladno z veljavno zakonodajo. Z navedbo dikcije smo želeli opozoriti na dejstvo, da je odkriti problem potrebno ustrezno nasloviti, oz. zagotoviti, da se bo v obdobju veljavnosti SRPUK MOL 2021-2027 le ta pričel reševati - legalizacija je seveda le ena od možnih rešitev. Glede na vse navedeno bo gradivo ustrezno popravljeno.
Vsebina pripombe z odzivi na pripombo:	Aktivnost A.1.1.2: Obstoječe kmetije je potrebno varovati, jim pustiti prostor in jih ne zapirati z urbanimi površinami. To je potrebno upoštevati pri prostorskem načrtovanju in spremembah OPN MOL. Aktivnost A.1.1.3: V sklopu krepitev odpornosti na posledice podnebnih sprememb je potrebno vzpodbujati in sofinancirati mreže proti toči in namakanje, saj sta to ključna ukrepa prilagajanja podnebnim spremembam	V primeru obeh podanih pripomb gre za načelne usmeritve, ki so že obravnavane oz. ustrezno naslovljene s strani SRPUK MOL 2021-2027. Posledično menimo, da je podana pripomba že del obstoječega gradiva ter da dodatne spremembe gradiva niso potrebne.

Vsebina pripombe z odzivi na pripombo:	Ukrep 1.2. (stran 49): Zakaj so pri dveh podkategorijah (1. Število KMG z več kot 80% zemljišč v MOL in 2. število zaposlenih oz. pokojninsko zavarovanih na KMG) ciljne vrednosti kazalnikov za leto 2017 nižje kot izhodne vrednosti v letu 2021? Pozdravljamo ambiciozen cilj 30 % povečanja deleža kmetij z ekološkim načinom kmetovanja.	V primeru obeh kazalnikov gre za splošne negativne trende na državnem nivoju, na katere SRPUK MOL 2021-2027 kot strategija na lokalnem nivoju z omejenimi pristojnostmi in finančnim okvirjem enostavno ne more odgovoriti. Temu so namenjeni programi na ravni EU in države. SRPUK MOL 2021-2027 svoje napore tako usmerja predvsem v blažitev teh trendov. Glede na navedeno menimo, da spremembe gradiva niso potrebne.
Vsebina pripombe z odzivi na pripombo:	Ukrep 1.3 Trajnostno in aktivno upravljanje z gozdovi Menimo, da zapisani zaključki na podlagi izkušenj ne sodijo v dokument, kot je Strategija: »Tretjim morda gozdovi predstavljajo celo breme, ker ne vedo kje imajo svoje posesti...« Potem pa je naprej »Posledično...«. Tudi termin »javen« v zapisu »povečevanja deleža javnih gozdov predvsem v mestnih gozdovih Ljubljane« je za dokument, kot je Strategija neprimeren. Dostop v vse gozdove je namreč (pod nekaj pogoji) vsem prost, torej že tako »javen«. Predvidevamo, da bi želeli povečati delež gozdov v lastništvu mesta ali države, kar običajno olajša upravljanje. Morda bi raje zapisali kar »povečati delež gozdov v lasti MOL«, sploh ker gre za lokalno strategijo	Pripomba je bila v končnem gradivu, skladno s podanimi predlogi za izboljšavo besedila, upoštevana.
Vsebina pripombe z odzivi na pripombo:	Ukrep 1.4. V ukrepu je pri naštevanju dejavnosti urbanega kmetijstva omenjeno gozdno kmetijstvo. Predvidevamo, da gre za t.i. agro-forestry, ki pri nas ni dovoljeno. Nikjer naprej se s to dejavnostjo več ne operira, zato predlagamo, da se bolj opredeli, kaj je s tem mišljeno, ali pa se to umakne iz besedila.	V opisu ukrepa je bilo gozdno kmetijstvo nenamerno po pomoti navedeno kot kmetijska dejavnost urbanega kmetijstva. Omenjena dejavnost na območju MOL ni predvidena, zato se strinjamo, da se navedena besedna zveza iz gradiva črta.
Vsebina pripombe z odzivi na pripombo:	Aktivnost A1.4.3. Pri zadnji podkategoriji (Število čebeljih družin na območju MOL in znotraj avtocestnega obroča) je ciljna skupna vrednost za urbana in ruralna področja višja (4800) kot je izhodna skupna vrednost (4600). Dejstvo, da je »Ljubljana mesto z eno največjih gostot panjev v urbanem okolju, saj njihova gostota znaša 9,7 /km2 (stran 15)«, ob upoštevanju nedavnih znanstvenih spoznanj, da sta na mnogih območjih število in gostota medonosnih čebel previsoki in predstavljata grožnjo divjim opraševalcem ter lahko pomembno prispevata k upadu njihove	Navedenega kazalnika ne smemo razumeti sumarno ampak kot je zapisan, saj je SRPUK MOL 2021-2027 ustrezno prepoznal navedeno problematiko in predvidel zmanjšanje gostote (iz 700 na 600) v najbolj s čebelami naseljenem delu MOL – v urbanem prostoru oz. v prostoru znotraj avtocestnega obroča. Del tega zmanjšanja bi se lahko zgodil tudi s preusmeritvijo v ruralni del MOL, kjer je gostota bistveno manjša. Poleg tega poudarjamo, da je MOL v okviru projekta BeePathNet pripravil Dolgoročno vizijo

	številčnosti in pestrosti, ponuja priložnost, da se celokupno število panjev medonosnih čebel ustali ali kvečjemu zmanjša, zato predlagamo popravek kazalnika. Dodatne aktivnosti naj se predvidi za varstvo drugih opraševalcev kot so divje čebele, metulji, muhe trepetavke. Dodatne aktivnosti se lahko neposredno navezujejo na v Strateškem načrtu SKP 2023-2027 predviden ukrep C.1 Travniki za opraševalce (strani 261-262).	Čebelarje poti, trenutno pa v okviru Čebelarje poti pripravlja tudi Akcijski načrt urbanega čebelarstva v MOL. Oba dokumenta že danes prepoznavata vse opraševalce na enakovrednem nivoju, pri čemer je seveda čebelarstvo organizirana gospodarska panoga, ki se jo usmerja na drugačen način od ostalih opraševalcev. SRPUK MOL 2021-2027 je le ena od strategij na lokalni ravni, ki zasleduje svoje cilje in ukrepe. V kolikor so prepoznane sinergije med obema dokumentoma njihovo naslavljanje oz. doseganje seveda pozdravljamo, vendar SRPUK MOL 2021-2027 ne predvideva sredstev za financiranje izvedbe drugih strategij. Ob tem poudarjamo, da vidimo možnost za doseganje prepoznane sinergije v aktivni operativni in vsebinski vključitvi Javnega podjetja VOKA SNAGA d.o.o. v izvedbo ukrepov usmerjenih v izobraževanje upravičencev in osveščanje meščanov. Glede na navedeno menimo, da dopolnitev gradiva ni potrebna.
Vsebina pripombe z odzivi na pripombo:	Aktivnost 1.4.1: načrtuje se povečanje površin namenjenih vrtničarstvu za 30 %, vendar se to ne sme zgoditi na račun zmanjševanja kmetijskih zemljišč. Predlagamo, da se preučijo možnosti vzpostavitve območij vrtničarstva na zaraščenih in opuščenih območjih.	Že danes MOL organizirano vrtničarstvo spodbuja na območjih označenih z namensko rabo prostora Zv, pri čemer aktivnosti prvenstveno usmerja na zemljišča v svoji lasti. Ob tem poudarjamo, da avtorji pripombe upravičeno izpostavljajo precej kompleksen problem, katerega SRPUK MOL 2021-2027 naslavlja predvsem preko ukrepa »1.1 Zagotavljanje trajnostnega in usklajenega prostorskega razvoja na kmetijah in varovanja kmetijskih zemljišč na območju MOL« ter priprave ustreznih strokovnih podlag, ki bodo podale konkretne usmeritve za trajno varovanje kmetijskih zemljišč in nadaljnji prostorski razvoj MOL. Glede na navedeno menimo, da dopolnitev gradiva ni potrebna.
Vsebina pripombe z odzivi na pripombo:	CILJ 2: potrebno je vzpostaviti ciljno usmerjen sistem izobraževanja kmetovalcev in vrtničarjev. Vse, ki kmetujejo in se ukvarjajo z vrtničarstvom, je potrebno podučiti in osvestiti, kako njihove aktivnosti vplivajo na kakovost tal in podzemne vode in kako lahko ta vpliv zmanjšamo. Smiselno je tudi uvesti instrument povratne informacije o uspešnosti praks, ki se jih uvaja.	S pripombo se strinjamo, poudarjamo pa, da jo SRPUK MOL 2021-2027 že naslavlja preko ukrepa »1.4 Prepoznavanje in aktivacija potencialov urbanega kmetijstva« in v njegove okviru predvidene vzpostavitve program vrtničarstva, katerega namen zaobjema tudi izpostavljeno problematiko. Glede na navedeno menimo, da dopolnitev gradiva ni potrebna.

Vsebina pripombe z odzivi na pripombo:	Ukrep A 2.2.1. (Pomoč pri trženju in dvigovanju dodane vrednosti novih proizvodov in storitev na podeželju). Predlagamo, da se aktivnostim doda tudi vzpostavitev celovite grafične predstavitve vseh ekoloških kmetij. Predstavitev naj omogoča enostaven prikaz produktov, ki jih lastnik KMG trži, kontakt in možnost nakupa. Zagotovitev celostnega vpogleda v stanje ponudbe ekoloških produktov ostaja eden večjih izzivov pomoči pri trženju.	Kot pravilno ugotavljajo avtorji pripombe SRPUK MOL 2021-2027 že naslavlja izpostavljen vprašanje preko ukrepa »2.2 Usklajevanje trženja in prodajnih kanalov dobrin podeželja«. Predlagana dopolnitev predstavlja enega od možnih pristopov, o katerih pa je na nivoju strategije preuranjeno sklepati. Rešitve in komunikacijski kanali so namreč odvisni od številnih odprtih vprašanj (npr. kdo so ciljne skupine, kakšne so njihove značilnosti in potrebe, ipd.). Odgovore bo poiskala ustrezna projektna skupina v sodelovanju s ponudniki preko procesa, ki ga bo omočil prav SRPUK MOL 2021-2027. Glede na navedeno menimo, da dopolnitev gradiva ni potrebna.
Vsebina pripombe z odzivi na pripombo:	CILJ 3: Obstoječe kmetijske površine je potrebno ohraniti. Ne sme se spreminjati namembnosti zemljišč, obdelane kmetijske površine opuščati ali deliti na manjše enote in na njih vzpostavljati območja vrtičkov.	Pripomba navaja zelo posplošena načela, s katerimi se seveda strinjamo, opozarjamo pa, da niso le v pristojnosti MOL temveč tudi številnih drugih odločevalcev, ki se vključujejo v procese prostorskega načrtovanja. Menimo, da SRPUK MOL 2021-2027 v ustrezni meri naslavlja izpostavljena načela, zato dopolnitev gradiva ni potrebna.
Vsebina pripombe z odzivi na pripombo:	V Ljubljani nimamo samo urejenih območij vrtičkov, temveč so na kmetijskih zemljiščih vrtički v obsegu, ki presega razumne meje, so neurejeni in nenadzorovani. V Strategiji se poudarja pomen urbanega vrtičkarstva in zato je moč razumeti, da se obstoj velikega obsega nelegalne vrtičkarske dejavnosti z množico majhnih stavb (nekatere od njih imajo tudi značaj bivalne enote), ograj, zidov, poti, parkirišč na kmetijskih zemljiščih celo vzpodbuja. Strategija bi morala ta problem izpostaviti in podati rešitve, saj takšne aktivnosti delajo škodo organiziranemu vrtičkarstvu in urbanemu kmetovanju.	Namen SRPUK MOL 2021-2027 nikakor ni spodbujati neželene ali celo nelegalne pojave na območju MOL. Prav tako menimo, da SRPUK MOL 2021-2027 svoje ukrepe jasno usmerja v urejeno izvajanje vrtičkarstva, za osveščanje meščanov pa predvideva tudi vzpostavitev programa vrtičkarstvo. Tako sporočilne vrednosti SRPUK MOL 2021-2027 nikakor ne vidimo v izpostavljenem kontekstu. Prav tako opozarjamo, da izpostavljena problematika ni le predmet vrtičkarstva kot takšnega ampak splošnega uveljavljanja ustrezne rabe prostora. Glede na navedeno menimo, da dopolnitev gradiva ni potrebna.
Vsebina pripombe z odzivi na pripombo:	Trajni travniki so glede na analizo rabe prostora na območju MOL v letu 2019 zavzemali 13,3 % oz. 3395 ha površin. Predlagamo, da se vključi dodaten kazalnik in sicer povečanje deleža ekstenzivne rabe trajnih travnikov. Smiselno bi bilo oblikovati in dodati tudi vsaj en rezultatsko usmerjen kazalnik, na podoben način kot SKP 2023-2027 predvideva	Predlagani kazalnik je že vključen v analizo stanja preko analize sprememb dejanske rabe tal, tako kot vse ostale dejanske rabe tal. Kot takšen že predstavlja enega ključnih vhodnih podatkov. Poleg tega opozarjamo na izjemno pomembno vlogo države in že obstoječih in uveljavljenih mehanizmov s katerimi razpolaga (npr.

	ukrep »Pisan travnik«, ki bi prispeval k povečanju naravovarstvene vrednosti trajnih travnikov in vključenosti lastnikov KMG-ev v razvoj območja.	v okviru obstoječega Programa razvoja podeželja, ipd.). Podvajanje ukrepov, ki tovrstno problematiko že naslavljajo na državni ravni z vidika SRPUK MOL 2021-2027 ni smiselno, zato so ukrepi SRPUK MOL 2021-2027 usmerjeni predvsem v izobraževanje in osveščanje. Ob tem poudarjamo, da je SRPUK MOL 2021-2027 le ena od strategij na lokalni ravni, ki zasleduje svoje cilje in ukrepe. V kolikor so prepoznane sinergije med obema dokumentoma njihovo naslavljanje oz. doseganje seveda pozdravljamo. Ob tem pa poudarjamo, da vidimo možnost za doseganje prepoznane sinergije v tesnejšem sodelovanju med skupinama zadolženima za izvedbo obeh strategij – še posebej na področju izobraževanja upravičencev in osveščanja meščanov.
Vsebina pripombe z odzivi na pripombo:	Predlagamo vzpostavitev demonstracijskega centra ekološkega in ohranitvenega kmetovanja. MOL naj zainteresiranemu lastniku KMG ponudi sofinanciranje vzpostavitve demonstracijskega centra, ki naj služi kot primer dobre prakse.	SRPUK MOL 2021-2027 tovrstne »projektne ideje« že naslavlja preko »podpornega mehanizma 2 - Izvajanje projektov in krepitev mednarodne prepoznavnosti MOL«, zato pobudo pozdravljamo in vabimo Javno podjetje VOKA SNAGA d.o.o. k njeni podrobnejši vsebinski pripravi oz. iskanju možnosti za sinergije z nekaterimi v SRPUK MOL 2021-2027 že predstavljenimi projektnimi idejami.
Vsebina pripombe z odzivi na pripombo:	Predlagamo aktiven pristop k vzpostavitvi ljubljanske »Ekoregije«, kot je predvideno v Strateškem načrtu SKP 2023-2027.	SRPUK MOL 2021-2027 je le ena od strategij na lokalni ravni, ki zasleduje svoje cilje in ukrepe. V kolikor so prepoznane sinergije med obema dokumentoma njihovo naslavljanje oz. doseganje seveda pozdravljamo, vendar SRPUK MOL 2021-2027 ne predvideva sredstev za financiranje izvedbe drugih strategij. Ob tem poudarjamo, da vidimo možnost za doseganje prepoznane sinergije v aktivni operativni in vsebinski vključitvi MOL oz. njenih organov v takšno pobudo. Tovrstno sodelovanje že predvideva »podporni mehanizem 1 - Tehnična podpora, strokovno svetovanje in komunikacija«. Glede na navedeno menimo, da dopolnitev gradiva ni potrebna.

Vsebina pripombe z odzivi na pripombo:	Predlagamo, da se v Strategiji predvidi finančna sredstva za izvedbo delavnice namenjene kmetom na temo pristopa k podukrepu »pisani travnik«, kot je predviden v Strateškem načrtu SKP 2023-2027 (stran 281).	SRPUK MOL 2021-2027 je le ena od strategij na lokalni ravni, ki zasleduje svoje cilje in ukrepe. V kolikor so prepoznane sinergije med obema dokumentoma njihovo naslavljanje oz. doseganje seveda pozdravljamo, vendar SRPUK MOL 2021-2027 ne predvideva sredstev za financiranje izvedbe drugih strategij. Ob tem poudarjamo, da vidimo možnost za doseganje prepoznane sinergije v aktivni operativni in vsebinski vključitvi Javnega podjetja VOKA SNAGA d.o.o. v izvedbo ukrepov usmerjenih v izobraževanje upravičencev in osveščanje meščanov. Glede na navedeno menimo, da dopolnitev gradiva ni potrebna.
Vsebina pripombe z odzivi na pripombo:	Strategija naj predvidi zadostna finančna sredstva za izvedbo strokovnih raziskav na temo biotičnega varstva rastlin, kar je tudi eden od specifičnih ciljev in intervencija po Strateškem načrtu SKP 2023-2027 (strani 329-330). Dodatna sredstva naj se predvidijo tudi za raziskavo tržnega potenciala gojenja užitnih in medicinsko pomembnih vrst gob na območju MOL.	SRPUK MOL 2021-2027 je le ena od strategij na lokalni ravni, ki zasleduje svoje cilje in ukrepe. V kolikor so prepoznane sinergije med obema dokumentoma njihovo naslavljanje oz. doseganje seveda pozdravljamo, vendar SRPUK MOL 2021-2027 ne predvideva sredstev za financiranje izvedbe drugih strategij. Ob tem poudarjamo, da vidimo možnost za doseganje prepoznane sinergije v aktivni operativni in vsebinski vključitvi Javnega podjetja VOKA SNAGA d.o.o. v izvedbo <i>»podpornega mehanizma 2 - Izvajanje projektov in krepitev mednarodne prepoznavnosti MOL«</i> , saj prav izvedba različnih projektov ponuja prostor za naslavljanje potreb različnih institucij, pa tudi izvedbo različnih strategij. Glede na navedeno menimo, da dopolnitev gradiva ni potrebna.
Vsebina pripombe z odzivi na pripombo:	Strategija predvideva večjo stopnjo samooskrbe in s tega vidika je potrebna promocija znamke lokalno predelane hrane in izobraževanje potrošnikov, da kupijo lokalno pridelano hrano. Izpostaviti je potrebno prednosti takšne hrane (kakovost, kratka oskrbna pot), ki naj prevladajo pred ceno.	Z izpostavljenim vidikom se strinjamo, SRPUK MOL 2021-2027 pa ga je že zaobjel v ukrepu <i>»3.1 Povečanje prepoznavnosti podežolja in osveščanje meščanov«</i> . Glede na navedeno menimo, da dopolnitev gradiva ni potrebna.